

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ПОСЕЛЕННЯ В АВСТРАЛІЇ

Доповіді з другої конференції

Мельбурн, 5–7 квітня 1985

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ПОСЕЛЕННЯ В АВСТРАЛІЇ

Доповіді з другої конференції

Мельбурн, 5–7 квітня 1985

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ПОСЕЛЕННЯ В АВСТРАЛІЇ

Доповіді з другої конференції

Мельбурн, 5–7 квітня 1985

Copyright © for each article: the author of that
article.

Published by the Department of Slavic Languages,
Monash University, Melbourne, 1986.

Printed and bound in Australia by Office Services,
Monash University.

З М И С Т

Вступ

Крій Гавришкевич, "Культурний плюралізм і українська еміграція в Австралії"	8
Анатолій Жуківський, "Зміна поколінь у проводі Пласти в Австралії 1950-1985	20
Halyna Koscharskij, "First Language Retention in Unfavourable Circumstances"	30
Мирослав Мандрик, "Викликання в рослинах імунітету проти грибкових і вірусових хвороб через щеплення"	37
Wolodymyr Motyka, "An Outline of the Development of the Ukrainian Catholic Parish in Newcastle"	40
Дмитро Нитченко, "Олена Пчілка в спогадах білоруського композитора"	60
Орест Питляр, "Етнічна політика уряду і можливості тривання української еміграції в Австралії"	65
Степан Радіон, "Бібліографія українських періодичних видань і брошур в Австралії 1965-1979"	71
Ірина Умриш "Успіхи та проблеми українського поселення в Австралії від 1947-1984"	84
Eugene Chekaluk, "Some Perspectives on Bicultural Development"	91
Богдан Шемет, "Соціо-ідеологічні угрупування українців в Австралії. Впливи родинної традиції на наставлення до наших ідеологічних організацій на еміграції"	96
Василь Шепетюк "Перша українська дивізія УНА і братства 'Дивізійників' в Австралії"	101

В С Т У П

У дніях 5-7 квітня 1985 р. відбулася в Мельбурні друга з черги конференція на тему українського поселення в Австралії. Першу конференцію влаштувало в Сіднеї Наукове Товариство ім. Шевченка в Австралії 1-3 квітня 1983 р.; друга мала спільний патропат НТША та Університету ім. Монаша.

Деякі доповіді з Другої конференції з'явилися англійською мовою в збірнику:

Ukrainian Settlement in Australia. Second Conference, Melbourne, 5-7 April 1985,
ed. Marko Pavlyshyn. Shevchenko Scientific Society in Australia, Library of Ukrainian Studies No. 54.
Melbourne: Department of Slavic Languages, Monash University, 1986.

До збірника, який тепер пропонується читачеві, ввійшли тексти всіх інших доповідей, які були прочитані на конференції та потім були надіслані її організаторам.

Щира подяка належить п-і Наталці Вишневій, секретарці Відділу славістики Монашського університету, яка приготовила типоскрипт цього видання.

КУЛЬТУРНИЙ ПЛЮРАЛІЗМ І УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ В АВСТРАЛІЇ

Юрій Гавришкевич

Слова вжиті у заголовку цієї доповіді, "многокультурність" чи культурний "плюралізм", є мовними новотворами. Виринає тому на самому початку питання, як треба ці слова розуміти взагалі, а в цій доповіді зокрема. Ця проблема – семантики – є особливо актуальною в наших часах, часах нагlix і глибоких перемін, коли є потреба і намагання застосувати наш запас слів до обставин для простої цілі – щоб себе взаємно розуміти.

Проблема семантики, як і намагання використати її для своїх цілей, не є новим явищем. Дві з половиною тисячі років тому, в половині 5-го століття перед Христом, у часі революцій і перемін у Греції, які супроводили довголітню Пелопонеську війну між демократичними Атенами і тоталітарною Спартою, заіснувала була подібна проблема, і її описав старинний історик Тукидид. Він писав, що слова втратили своє звичайне значення. Вони були надуживані для окремих цілей, впливали на оформлення особливих опіній і перешкоджали людині дивитись на справи у простий, звичайний спосіб.

Зміст і значення слова "культура", у відрізенні від цивілізації, пояснюється різно, ю раз цілими уступами, яких не можна, за браком місця, помістити у звичайних словниках. Немає, однак, сумніву, що "культура" має відношення і впливає на наше світосприймання. Культура впливає на те, як ми дивимось на різні справи: на оцінку людини, на її відношення до спільноти, на відношення людини до людини, на наше відношення до часу /традиційність/, до природи /опанування природи чи достосування до неї/, до Бога і до цілі й призначення людського буття. З практичних міркувань ліпше замість слова "многокультурність" вживати слово "плюралізм", і те поняття

многогранності застосовувати до різних ділянок життя, як ось: культурний плюралізм, соціальний плюралізм /доступ до еліти/, політичний плюралізм чи структурний плюралізм, при якому ота різноманітність знаходить свій вислів у різних організаціях, урядах, інституціях і в суспільній обслугові /сервісіc/чи репрезентації.

Зрозуміло, що плюралізм, так описаний, можна в практиці затосувати в більшій чи меншій мірі, рахуючись з реальними обставинами і оправданими інтересами господарів країни і населення країни, як цілості. У відношенні до Австралії, слід мати на увазі, як підкresлила у своїх висновках професор соціології Джін Мартін, дві речі: по-перше, що поняття многокультурності в сучасному, поточному в Австралії розумінні було придумане установами австралійського естаблішменту з метою включити до австралійської спільноти етнічно різноманітне населення при мінимальних змінах зі своєї сторони у дотеперішній системі, і по-друге, що етнічні середовища відігравали зовсім малу роль у формулуванні самої ідеї. Нові ідеї формульювались головно в ділянці шкільництва. При загальній скупості інформації про емігрантські групи, освіта емігрантських дітей завжди притягала увагу. На протязі 1845-1975 рр. було опубліковано 417 праць на цю тему, а з них 8% було опубліковано у часі 1945-1965, 18% у часі 1966-1970, а аж 74% за чотири роки 1971-1975 /Ню гісторі -"студії про сьогоднішню Австралію" під редакцією Осборна і Мандля, 1982, стор. 98/.

Зрозуміло, що про многокультурність чи культурний плюралізм є мова тоді, коли на тій самій території живуть поруч себе групи людей, що рінятися своїм походженням, мовою, релігією чи культурою. Звичайно причиною мішаного населення є еміграція, і емігранти приходять на нові території як завойовники чи невільники, як політичні чи економічні емігранти, як поодинокі особи чи цілі групи. З іхнім приходом постає проблема многокультурності. Як цю проблему розв'язувано в поодиноких випадках показує історія тих еміграцій.

"Прийшли вони як чужинці" написав один історик, описуючи прихід до Англії французьких емігрантів-гугенотів 300 років тому. Гугеноти були французькі протестанти, кальвіністи, що покинули Францію по скасуванні 1686 р. т.зв. Нантійського едикту, що перед тим забезпечував їм у Франції релігійне толерування. Була це масова, як на тодішні часи, еміграція, яка нараховувала приблизно 100 тисяч осіб. З гугенотів найбільше /яких 65 тисяч/ поселилось в Голландії, де вони зразу дістали громадянство і допомогу, включно з пенсією для

пасторів і офіцерів. Десять тисяч поселилось в Магдебурзі, а чотири тисячі в Берліні, який мав тоді 8 тисяч населення. Десять тисяч поселилось в Лондоні, де вони дістали громадянство 1701 р.

Гугенотом був Шомберг, командир англійського війська,

яке побило ірландських прихильників короля Джеймса над річкою Бойн 1680 р. і закріпило підкорення Ірландії на найближчі два століття. Сто кількадесят років пізніше знаходимо такі французькі прізвища, як Шамісс і Целямот-Фуке серед німецьких літераторів. Гугеноти нарешті розпустились у новому довкіллі. Вищезгаданий історик подав, що в дільниці Лондону Вайтчепел можна ще й досі побачити сліди мешканців гугенотського походження в смуглівих обличчях мешканців і в підвіконниках з квітами.

Інакше склалась доля грецької еміграції після завоювання Царгороду турками 1459 р. Венеція, де грецька еміграція становила майже четвертину населення і де поселилось велике число грецьких науковців, стала центром, де плекалася грецька незалежна думка, наука і література. Там друкувались грецькі книжки, включно з церковними богослужебними книгами. Літературна діяльність під турецькою владою обмежувалась до фольклору і народних баляд. Літературна грецька традиція з її славною історією була втрачена, і неграмотність була поширена до тієї міри, що навіть сільські священики були практично неграмотні. Історія модерної Греції повна грецьких імен, які за часів турецької влади в Греції зберігали і розвивали грецьку літературу і політичну традицію за границею і служили як посередники між грецькою батьківщиною і заходом.

Проблема многокультурності виявлялася не раз і вирішувалась різно. Англійський історик Тойнбі згадує, що за часів візантійської імперії в Сирії, в четвертому столітті, монахи в монастирі в місцевості Зеб'га співали антифони двома мовами: грецькою і сирійською по черзі. В Польщі в 16-ому столітті, в мостелі Пречистої Діви Марії в Кракові, вживалась польська мова ранком, а німецька пополудні. У краківських судах німецька мова була урядовою до 1600 р. На Балканах під турецькою владою православне населення творило окрему, релігійно і суспільно автономну одиницю, т.зв. "рут мілет" /поруч вірменського і жицівського мілету/ під владою царгородського патріярха, який у турецькій системі був високим урядовцем, "мілет башою". Він мав право на бунчук з трьома кінськими хвостами, і був відповідальним за поведінку турецьких православних підданих /Пітер Сугар: "Півленно-Східня Європа під Отоманською владою 1354–1804%/. На терені історичної Польщі, жиди ще від 13-го століття мали

самоуправну установу, "кагал", який репрезентував їхню спільноту і вирішував внутрішні справи жидівські. У версальському договорі 1919 постанови про права національних меншин в Польщі були приняті Польщею і передані під гарантію Ліги Націй.

На особливу увагу заслуговують масові еміграції з Європи до Америки, що дали там початок новим державам, а зокрема США і Канаді. Європейське заселення США і Канади важне тим, що воно послужило потім для Австралії, як два різні взори при вирішуванні проблем і напрямних відносно емігрантів. Незважаючи на те, що політичні емігранти знаходили в Англії притулок, і що Лондон став світовим торговельним центром, Великобританія не мала і не плянувала масових іміграцій аж до 1948 р., коли, після ухвалення т. зв. Акту британської національності, відкрито двері для імігрантів з Пакистану і карібських держав. Натомість Північна Америка мала, або принаймні застосовувала у практиці, певні поняття, щодо співжиття і поєднання різних груп емігрантів старого і нового походження. В США таким поняттям був уявний казан або горщок, т. зв. "мелтінг пот", де з різних складових частин і додатків виварювалась особлива і нова страва, а в переноснім значенні – новій народ, у якому розплівались старі складові частини. Назва цього поняття була позичена з драматичного твору Цангвіля, написаного 1908 р. під наголовком Годс Круслібл /Божий казан/, у якому варилася нова американська нація. 80 років після проголошення поняття "мелтінг пот" ми можемо твердити, що це поняття не завжди і не цілком виправдається. Томас Севел, автор книжки "Етнічна Америка", дійшов до висновку, що "культурні вартості", які характеризують поодинокі етнічні групи в США, виявили більшу стійкість і живучість, як виглядало на початку під покришкою безпосередніх об'єктивних умов. Наприклад, ірландські емігранти і їхні потомки виявили склонність до політики, до організацій і профспілок, і до служби в поліції. Вони там – подібно, як в інших англомовних країнах – здобули вплив на місцеву католицьку церкву. 25% американців німецького походження виявило склонність до індустрії, до науки і до військових звань. Ми знаємо, що жидівські емігранти і їхні потомки мають найвищий приватний дохід в США і що 3% населення жидівського походження має 20% професіоналів в США. В порівнянні з іншими англомовними країнами, лише в США є можливість, що новоприбулі імігранти чи їхнє перше покоління можуть дійти до найвищих позицій у державній адміністрації, подібно, як дійшли Кісінджея чи Ежезінський.

Канада служить – але тільки в деякій мірі – як приклад іншого поняття еміграційної політики, який принято називати поняттям многокультурності. В основі того поняття географія Канади, її історія і спосіб заселення, що дало підставу для своєрідного явища, яке проф. Джордж Вудкок у своїй книжці "Канада і канадці" назав етнічною мозаїкою. В Канаді приблизно 30% населення є французького походження, вживач французьку мову і живе суцільно в східніх провінціях. Англомовне населення англійського, шотляндського, ірландського й американського походження становить лише 44% всього населення. Незважаючи на внутрішні розходження, англомовне населення являє собою спільній фронт у відношенні до інших етнічних груп, почавши від ескімосів, індіянів, метисів /расових мішаниців/, а скінчivши на післявоєнних емігрантах різного походження. Серед них українці становлять одну з більших етнічних груп, колись на 3-му, а зараз на 4-му за величиною місці.

В історії української діяспори канадська еміграція служить як приклад і визов до нашого хисту і наших спроможностей як емігранти. Еміграція українців до Канади почалась 1896 р., коли тодішній канадський міністер Кліфорд Сіфтон – подібно як пізніше австралійський міністер Колвел – започаткував заселення канадських степів, головно у провінціях Маніトоби, Саскачевану – Альберти в середній Канаді емігрантами з середньої і східньої Європи, головно з Австроугорської імперії. Серед тих емігрантів були українські селяни з Галичини і Буковини. 1910 р. українці в Канаді начислювали 75 тисяч осіб, а зараз вони начислюють близько пів мільйона, тобто на половину менше, як німці, що зараз становлять третю за величиною етнічну групу. У деяких околицях, як напр. у столиці Манітоби, Вінніпегу, українці становлять найбільшу етнічну групу. Згідно з опінією проф. Вудкоха, українці поруч з канадськими французами мають сильне почуття етнічної ідентичності і окремішності. Вони склонні – на думку Вудкоха – до культурного консерватизму, і їхній вклад до канадського інтелектуального й артистичного життя є більш традиційний, ніж оригінальний. Навіть найважливіший перекладач української літератури для загалу канадців є не українець, а шотляндець, Вотсон Кірконель.

Перші українські емігранти були поселювані на преріях. Вони дістали від уряду приділ землі по 160 акрів і, за словами Вудкоха, зберегли у більшій мірі європейський характер сільського господарства з садом і яринним городом, замість продукувати один рід продукту: пшеницею чи худобу. Емігранти Канади жили більше в етніч-

них спільнотах, об'єднані місцем замешкання або ро-
дом праці, як, наприклад, китайські огородники та
садівники. На цьому тлі зародилося поняття много-
культурності, згідно з яким кожна етнічна група збе-
рігала свої культурні вартості і питоменості, а
разом вони творили свого роду народів.

Пізніше як другі країни, Австралія відкрила
двері для масової іміграції /навіть не англомовної/
в половині 20-го століття за торішнього лейборист-
ського міністра Колвела. Згідно з тодішньою публіч-
ною опінією, австралійська політика відносно імігрантів
базувалась на трьох принципах: по-перше, що емі-
гранти були щасливі знайти притулок в Австралії, по-
друге, що вони були потрібні для економічного роз-
витку Австралії, і по-третє, що вони були придатні
для асиміляції. Асиміляційні заходи у відношенні
до шкільництва сформулював 1951 р. директор однієї
з початкових шкіл в таборі емігрантів, Дж. В. Кокс.
Він писав: "Дитина від самого початку мусить вчитися
думати по англійському. Англійська мова має бути
підставою всього навчання. Вона є засобом до взаєм-
ного порозуміння. Вона є ключем до успіху всього
плану іміграції. Англійську мову треба вживати в
розмові з учнями, і самі учні мусять її вживати весь
день і кожного дня, при всякій діяльності в школі і
поза школою." /Джін Мартін, Лі Майгрент Презенс,
стор. 88-89/. В інших ситуаціях курс на асиміляцію
виявився не як позитивний натиск достосуватись до
австралійських умов - як пише авторка /Комюніті енд
Айдентіті/, стор. 128/ - просто через заперечення
емігрантських відрубностей і аспірацій.

Таке наставлення в сторону скорої і повної аси-
міляції імігрантів тривало десь до 1966 р., до появи
книжки англійського імігранта Джеймса Джаппа, Ерай-
велс енд Департчэрз. Цеякі засади, на яких спиралась
політика цілковитої асиміляції, не виправдалися. Не
всі емігранти були щасливі і не всі були охочі скоро
асимілюватися. Виявилось, що національні етнічні орга-
нізації виконують теж позитивну роботу через моральну
підтримку, товариські зв'язки, інформацію, задоволення
духових потреб та плекання принадлежності; таким спо-
собом вони облегчують успішне поселення емігрантів.
При масовій іміграції політика повної асиміляції не
виправдалась. Політика асиміляції була заступлена
політикою інтеграції.

Недавно померлий сер Філіп Лінч був у той час
міністром іміграції. Він описав напрямні нової полі-
тики словами: "Всі австралійці хочуть, щоб Австралія
була в основному суцільна спільнота, визначна своєю

політичною демократією, зберіганням законів, економічними можливостями і можливостями соціального авансу без загумінків, які самі продовжують, і без нестравних меншостей." Міністер пояснив даліше: "Під нестравними меншостями я розумію значні групи етнічного походження, дуже відмінні від спільноти, що їх прийняла які є горді з тих відмінностей і рішучо збираються їх продовжувати. Вони відріджують від мішаних подруж, бажають осібну політичну реpreзентацію і виявляють готовість протиставитися інтеграції"/Рейсізм – Австраліян Експеріенс, том 1, ред. Ф.С. Стівенс, 1974, стор. 126/.

Заява міністра Лінча не вносила багато нового. Вона свідчила, що проблема включення емігрантів в австралійське русло не була простою і самозрозумілою. Була наявна потреба нового підходу і нових основ для еміграційної політики. Такою новою підставою для еміграційної політики мала стати ідея многокультурності або культурного плюралізму.

Саме це поняття "многокультурності" чи культурного плюралізму можна інтерпретувати різно в залежності від особистої ідеології чи від політичних цілей, яким воює служити. На початку 20-их років цього століття визначний американський юд Гораций М. Кален окреслював поняття многокультурності, як характерну рису суспільства, в якому були б також окремі менші групи, з яких кожна могла б продовжувати в якійсь частині свого побуту ту спадщину, яку вона принесла зі собою. На думку Калена, ця спадщина мала б обіймати мову, культуру предків і значне заінтересування країною свого походження /А. Герцберг, Бути юдом в Америці", стор. 193/.

Соціолог Ежи Зубжицькі на громадській конвенції в Канбері 1968 р. окреслив многокультурність як втримування культурної різноманітності через плекання мов емігрантів, підтримування студій європейських культур і заохочування в тому напрямі поодиноких осіб чи груп під умовою, що це не йде вразіз з національними інтересами. Федеральний комітет по справах суспільних контактів під головуванням Волтера Ліппмана у своїм звіті 1975 р. пропонував поняття плюралізму, яке б означало згоду і бажання пануючих груп населення підтримувати і навіть до певної міри заохочувати відмінності на тлі загальної національної єдності. Так окреслений плюралізм означав би в першу чергу взаємне толерування і культурних різниць всіма членами і установами австралійського суспільства /Дж. Мартін, Ді Майгрент Презенс", 1978, стор. 55/. Натомість американський рабін – автор Л. Герцберг, описуючи положення юдів у

США, де вони користуються всіма людськими і громадянськими правами, писав, що "для жидів свята спільнота /конгрегація/ всього Ізраїля - це значить дійсність того всього на цьому світі, що жиди роблять як спільнота - є основною підставою їх ідентичності і традиції" /Бути жидом в Америці, стор. 259/.

Культурна відмінність не є якоюсь абстрактною ідеєю, а дійсністю, що має якусь базу, спирається на чомусь, що ми можемо спостерігати. Такою базою відмінності може бути - і звичайно є - мова або релігія. Такою підставою може теж бути "структурна" база: формальні чи неформальні організації або об'єднання, оперті на спорідненні, походженні з певного терену, або на затрудненні. В соціології це називається "нетвірк". Таке оформлення культурної відмінності не раз спостерігається серед південноєвропейських емігрантів. Вищезгадана професор Мартін /Ді Майгрент Презенс/ теж підкреслила, що погляд ніби етнічна культура могла б втриматись без емігрантських спільнот, і ніби різномірное під оглядом культури суспільство було б щось відмінне від структурного /організаційного/ плуралізму, не витримує ваги історичного досвіду. Простий і звичайний спосіб розуміння поняття многокультурності виходить із положення, що між поодинокими етнічними групами є різниці в культурних вартостях, традиціях, способах життя і світосприймання.

Подібно як в часах Тукидіда, многокультурність чи культурний плуралізм не раз тепер пояснюється і застосовується різно. Він може бути подуманий як частина людських прав, або як індивідуальне право кожного до окремого стилю життя, або як частина заборони дискримінації на основі раси, релігії чи інших особистих прикмет. У такому розумінні многокультурність набирає характеру індивідуальних прав індивідуальних осіб. Емігрантські етнічні спільноти і організації вважаються справами приватними, а навіть небажаними, і не беруться до уваги. З іншої, т.зв. соціалістичної точки зору, культурні різниці є другорядні в порівнянні з ідеями рівності і відсутності експлуатації. З цієї точки зору, емігранти становлять пригнічену, використовувану клясу, без огляду на походження, і розв'язка емігрантських чи етнічних проблем лежить не на площині культурних вартоостей, а на площині усунення дискримінації і експлуатації. Це залежить у великій мірі від етнічної групи, чи вона вважає себе експлуатованою клясою чи етнічною одиницею. У зв'язку з цим можна підкреслити, що і американські муриги і австралійськіaborигени стали вважати себе етнічною групою радше, як експлуатованою клясою, і на такій площині шукають розв'язки своїх проблем.

В практиці культурний плюралізм може різно виявлятись. Він може виявлятись у допущенні різних мов, як урядових або акцептованих. Може виявитись у високому стажі кваліфікованих чи урядових перекладачів, у законному допущенні релігійних відмінностей, як наприклад заборона розводів католикам в Австрії, чи дозвіл магометанам у західній Австралії хоронити померлих без труни. Многокультурність може виявиться в автономії чи окремому фінансуванні супільної опіки, шкільництва чи плекання етнічної культури. Вона може виявлятись у допущенні відповідної репрезентації етнічних груп у різних ділянках і при різних нагодах.

Протягом перших років масової іміграції до Австралії, при владі був ліберальний уряд і смітранська політика відзеркалювала кохюочасні погляди того уряду. На початку, виключення смігрантів в австралійську спільноту було залишено приватній ініціативі добровільних організацій у Добросусідських Радах. За статутом, завданням Рад було плекати сусідські відносини з емігрантами і заохочувати їх причинятись своєю культурою, знанням, кваліфікаціями і досвідом до розбудови нації і свого власного добра-буту. Покликано різні федеральні ради для дораджування урядові, а в 1975 р. переіменовано Департамент Іміграції на Департамент Іміграції і Етнічних Справ. Паралельно, стейтові уряди покликали до життя окремі комісії етнічних справ: в Н.П.В. 1977 р., у Південній Австралії 1979 р. і у Вікторії 1983 р.

1978 р. оформлено нову урядову політику відносно імігрантів, базовану на многокультурності. Нова політика була сформульована у т.зв. Рапорті Гальбалі, який був переданий федеральному парляментові 30.9.1978. Рапорт,крім "ідеологічної" частини, обіймає окремі розділи відносно окремих ситуацій, як напр. відносно працюючих жінок, освіти емігрантів чи опіки над постарілими емігрантами. У своїй "ідеологічній" частині рапорт встановляє, що культурні різниці - це не лише відмінна мова, але також відмінний спосіб думання, і що та відмінність може бути причиною упереджень і різних некористей, і може перешкодити при достосуванні до нового життя. Тому, для забезпечення всім рівних прав і можливостей, крім різних програм і послуг для загалу населення потрібні також окремі програми і послуги для емігрантів, з метою уможливити їм доступ до суспільних засобів. Рапорт визнає важу етнічних спільнот і стверджує, що ті спільноти, хоч вже розбудовані і самовистачальні, потребують допомоги зі стороною загальних засобів, якщо вони мають зберігати і розвивати свою культуру. На увагу заслуговує погляд, висловлений в рапорті, що всякі послуги чи поміч повинні

бути дані в порозумінні з тими, що з них користають, а не визначені згори тими, що орудують засобами.

З метою розвивати дальше ідею многокультурності і згідно з пропозицією у рапорті Гальбалі, окремим законом з листопада 1979 покликано до життя т.зв. "Австралійський Інститут по справах Многокультурності." Інститут є автономною державною установовою і за статутом складається з приблизно 100 членів і з визначеної урядом Ради семи осіб. Завданням Інституту мало бути переводити і фінансувати досліди, дораджувати урядові, інформувати і виховувати суспільство, влаштовувати доклади і опубліковувати матеріяли.

З приходом до влади лейбористського уряду у 1981, новий міністер іміграції Вест покликав 4-особовий комітет для провірення діяльності Інституту. У рапорті Комітету, предложеному з кінцем 1983 р., було рекомендовано замінити Інститут новою статутовою установовою, т.зв. "Комісією" в департаменті міністерства іміграції і Етнічних Справ, яка мала б між іншим "репрезентувати інтереси етнічних і культурних меншостей", а головним завданням якої було б поборювати расизм, підтримувати право упослідженіх і залишати експлуатації емігрантських робітників, а головно жінок. На увагу заслуговує "побоювання" комітету, чи продовжуває існування етнічних груп - хоч основне для втримання культурної ідентичності - не буде провадити до певної міри структурного плюралізму, і чи це було б побажане, дозволене і законне. Йк альтернативну розв'язку, комітет подає думку, що, для прикладу, справи культурної спадщини етнічних груп повинні бути передані Австралійському музею, або комітетові по справах культурної спадщини. Комітет критикує роботу Інституту за те, що Інститут надто велику увагу присвячував культурним справам і старався кооптувати проводи етнічних груп.

В рапорті комітету, якого покликав міністер Вест, знаходимо спробу іншої інтерпретації многокультурності і використовування цього поняття для інших ідеологічних чи політичних цілей. В основі того іншого поняття є дві речі: по-перше - у зміст поняття покласти замість культурних, соціальні проблеми, і по-друге: репрезентацію етнічних груп передати державній бюрократії. Інакшими словами: окрім етнічні культури замінити культурним інтернаціоналом.

Многокультурність, ії інтерпретація і застосування в практиці становить один аспект в історії української еміграції в Австралії. Порівнюючи рапорт Гальбалі і

репорт комітету Веста, ми бачимо два різні підходи і дві різні інтерпретації. У публічній опінії української еміграції многокультурність - зовсім зрозуміло - знаходить прихильний відгук з огляду на провідовану загальну толерантність і можливості фінансової допомоги. Забувається при цьому, що не раз під новими гаслами криються старі речі, або що нові ідеї вияснюються і вводиться в життя не так, як ми їх розуміємо. Як в кожному соціологічному процесі і при всіх змінах є групи, які користують, і групи, що тратять.

Серед 30-ти з надвищкою етнічних груп в Австралії, українці, в порівнянні з греками чи італійцями, становлять чисельно незначну групу. Вони теж становлять мало активну групу на загальній австралійській сцені. В рапорти Гальбалі подано, що при розгляданні справи многокультурності зголосили свої зауваження лише болгарська, хорватська, фінська, сербська і дві польські організації. Серед 53 членів стейтових еміграційних рад по справах заселення немає українських прізвищ, як також немає їх серед 145 членів стейтових центрів засобів для емігрантів, а серед 17 працівників у тих центрах знаходимо одного з українським прізвищем в Джілонгу. Сказав колись один історик, що кожна історія є сучасною історією. В нашому еміграційному побуті ми знов так, як колись реагуємо на загрозу втрати культурної і етнічної ідентичності відокремленням і творенням свого власного гетта. Тому, хоч під оглядом організації і національного майна ми стоїмо на одному з перших місць, наш вплив на публічну опінію і на австралійську дійсність є дуже незначний.

В таких обставинах реалізування ідеї многокультурності за проектом, що його визначив Комітет Веста вплинуло б негативно на власну репрезентацію української етнічної групи і її безпосередній доступ до австралійських чинників - доступ безпосередній, а не "задніми: дверима" через різні комітети і комісії без української присутності. У згаданому рапорти комітету наголос кладеться на труднощі, які ми вже маємо за собою, і на нових емігрантів, яких серед нас немає. Не кладеться наголосу на культуру, бо власні уряди в Європі тих многочисельних європейських емігрантів в Австралії про те дбають. Представлювання і зображення етнічних груп як упослідженну і експлуатовану клясу викриває зміст многокультурності і дає небажані наслідки, бо - як сказав один міністер етнічних справ у Вікторії - "постава і відношння зміняються більше наслідком пошани як наслідком милосердя".

На цьому тлі на увагу і признання заслуговують

ті члени нашої спільноти, які – крім контактів із міжетнічними організаціями – стараються нав'язати контакт з домінуючими кругами австралійської спільноти в ділянках науки, політики, журналістики чи суспільної опіки. Щоб оправдати нашу присутність на еміграції і зберегти зв'язок з нашими наслідниками, нам треба закинути старі підходи і старатись надати ідеї многокултурності зміст, згідний з нашими переконаннями.

ЗМІНА ПОКОЛІНЬ У ПРОВОДІ ПЛАСТУ В АВСТРАЛІЇ 1950–1985

А. Жуківський*

Українська виховна організація молоді, Пласт, була перенесена на австралійський континент з таборів ЦіПі в Німеччині й Австрії, де після закінчення 2-ої Світової Війни спонтанно відродилася пластова організація.

До Австралії приїхали здебільшого члени пластового сеніорату, що переважно були у віці понад 30 років.¹ Такого самого віку був і уповноважений Головної Пластової Старшини, пластун сеніор Роман Олесницький. Дещо менше чисельною була група старшого пластунства, тобто молоді у віці 18 до 25 років, а найменшою група юнацтва і новацтва.

Загально беручи, до Австралії приїхало дуже мало пластунів, які починали своє пластування в Україні, а іще менше таких, які в Україні належали до пластового проводу. Між старшим пластунством було декілька членів Виховної Спілки Української Молоді, організації, яка була нелегальним Пластом у часі німецької окупації України на території т.зв. Генеральної Губернії – Галичини, Холмщини й Підляшша. Більшістю були ті, які своє пластування почали в ділівських таборах Німеччини й Австрії.

Приїхавши до Австралії, всі ці люди нав'язували контакт з представником Головної Пластової Старшини, або з репрезентантом Уладу Пластового Сеніорату. В новопосталих скупченнях українців, тобто в переходових таборах, де перебували родини людей, що працювали на контракті, творилися пластові гуртки, хоч вони не мали постійного характеру.²

Період такого "таборового" пластування швидко минув, і українські поселенці перенеслися на постійно до австралійських міст. Скупченнями українського життя були столичні міста австралійських стейтів, або ж індустріальні центри, але Пласт заснував свої

осередки фактично тільки в трьох містах, Аделаїді, Мельбурні й Сіднеї. Маленький осередок у Канберрі не мав постійного характеру, хоч там відбувалися пластові заняття з дітворою й молоддю.

Треба підкреслити, що хоч у всіх цих містах перебувала українська еміграція, яка перейшла той самий шлях з Європи до Австралії, отже була ідентична своїм людським матеріалом, кожна з названих трьох станиць мала відмінний характер.

Пластові осередки, згодом названі станицями, очолила тимчасова Пластова Старшина, головою якої став Уповноважений ГПС, пластун сеніор Роман Олесьницький. Він оселився в Аделаїді, столиці Південної Австралії, і завдяки його особистому авторитету, а також завдяки його досвіду й особистим прикметам, він надав напрям пластовій роботі в тій станиці, яку без найменшого сумніву можна уважати найкращою станицею Пластву в Австралії. Провід станиці перебрали сеніори, але виховну роботу в юнацьких гуртках і новацьких роях передано в руки старшого пластунства. Дуже позитивним явищем в Аделаїді була гармонійна співпраця між старшими уладами і пластова дисципліна, яка допомогла цій станиці постійно нормально розвиватись.

Другим з черг пластвовим осередком був Мельборн, що так своїм людським складом, як і структурою цілковито відріжнявся від Аделаїди. Хоч у Мельбурні описалося декілька пластових сеніорів, вони тут були радше глядачами.³ Тут до праці взялося старше пластунство, переважно студенти, які, хоч заняті студіями, присвячували майже весь свій вільний час Пластові.

Ту мельбурнську групу молодих дівчат і хлопців, тих, що студіювали, так як і тих, що працювали, можна ставити прикладом ідейності і відданості. Вони з великою охотовою й ентузіазмом віддавалися виховній роботі, притягаючи до Пластву дітвору.⁴

Так як завжди і скрізь, у цьому гурті молоді мусив бути хтось, хто своїм авторитетом тримав їх разом, а своїм прикладом заохочував до праці. Такою центральною фігурою в Мельбурні була старша пластунка Оксана Тарнавська, відома в Австралії як "Кралка", що, не будучи офіційним провідником, була справжнім інспіратором цієї унікальної під кожним оглядом групи.

Як пластова виховниця, Оксана Тарнавська мала

одну необхідну прикмету, а саме, любила дітей. Це, власне, давало їй змогу мати колosalний успіх і зробити надзвичайно багато для українського Пласту в Австралії.

Третім осередком, що оформлювався рівночасно з Аделайдою й Мельбурном, був Сідней, цілком відмінний від своїх південних сусідів. У Сіднеї було найбільше сеніорів, а між ними небагато досвідчених виховників. Тому у своїх початках сіднейський осередок нагадував радше якийсь клуб, а не пластову станицю. Коли б проаналізувати процес перетворення того "товариського клубу" у пластову станицю, яка в історії Пласти в Австралії відіграла дуже важливу роль, а навіть допомогла в розвитку іншим осередкам, виявилось би, що і тут спричинилися до того визначні одиниці.

Дивлячись із перспективи 35 років на процес формування пластової станиці Сіднею, можна з певністю сказати, що центральною постаттю, без якої не можна собі уявити сіднейської станиці, була Євгенія, чи Гена, Козьолковська,⁵ яка зуміла згуртувати біля себе молодих людей, які згодом стали старшо-пластунськими гуртками "Брати Мовглі" і "Еліскавки", і які взяли на себе весь тягар виховної роботи.

Гена Козьолковська, що була заангажована і в українському шкільництві, і в Союзі Українок, і мусіла зарібковою працею втримувати свою родину, ніколи не переставала займатися Пластиом і своїми завагами та порадами допомагати у їхній праці.

Другою особою, що спричинилася до оформлення сіднейської станиці, був Сашко Якубовський, досвідчений пластун з СУПЕ,⁶ який пройшов весь свій юнацький вишкіл, аж до "пластуна скоба", який знову практиче пластування і мав почуття відповідальності, яке потрібне кожному виховникові. Сашко Якубовський перший одягнув пластовий однострій в Сіднеї і був першим, хто забрав пластову молодь у "буш". Під його проводом відбулася перша пластова ватра, яка стала справді початком дуже інтенсивної праці на добрий десяток років. Він був і першим станичним в Сіднеї.

Так виглядали станиці, які розвивалися ізольовано, відповідно до характеру і спроможностей.

До 1953 року Крайова Пластова Старшина не мала свого місця осідку. Її члени були розкинені по всіх

станицях, або навіть по інших містах, де не існувало пластових осередків. Такий стан не давав можливості навіть зібратися хоч раз у рік, щоб продискутувати існуючі проблеми та прийняти якісь рішення. Такий стан не був задовільний, і з ініціативи сіднейської станиці осідок Крайової Пластової Старшини перенесено до Сіднею; ввесь склад КПС вибрано власне з тієї станиці.

Крайова Пластова Старшина ствердила, що, внаслідок ізоляції станиць і браку ділового з'вязку між ними, витворилися дещо інші способи застосування основних засобів пластової виховної системи, інший підхід до життєвих проблем Пласти, що в результаті робило кожну станицю окремим організмом, а не інтегральною частиною однієї пластової організації. Молоді люди, яким давалася відповідальність за виховання новацтва і юнацтва, часто не були до тієї відповідальної функції підготовлені і мусіли імпровізувати. Так не можна було існувати на довшу мету, і тому КПС вирішила впровадити систематичний вишкіл виховників.

Нікраз у тому часі Головна Пластова Булава впорядкувала справи виховного сектора, творячи Кадру Пластових Виховників зі своїм правильником, ступенями вишколу і навіть відзнаками.

Треба підкреслити, що в Пласти, як у виховній /чи, як дехто каже, самовиховній/ організації злучується два елементи, провідництво і виховництво. Важко собі уявити пластовий провід, який би не був очолений досвідченим виховником, хоч до складу проводу можуть належати і фахівці адміністративно-господарської чи іншої фахової ділянки. Все ж таки, головна відповідальність за провід організації належить виховникам.

Вишкіл пластових виховників – це дуже складна проблема. Основною рисою доброго виховника є любов до дітей, і хто цього не має, не повинен братися за виховну роботу. Пластовий виховник – це ані старшина у війську, ані вчитель у школі. Він не навчає, а формує характер дитини, підготовляє її стати в майбутньому добрим громадянином, повновартісним членом спільноти.

КПС, опрацьовуючи сам проект вишколу пластових виховників, мусіла знайти якусь базу, і тією базою став Мельбурн, а точніше та група молодих людей, які організували й успішно вели пластову станицю.

З посеред тієї групи вибрано трьох,⁷ що стали стриженем вишколу, і тій трійці, а в першу чергу Оксані Тарнавській, було доручено спрацювати програму вишколу. Вишкіл було поділено на два виховницьких курси, що відбувалися у формі літніх таборів.

На перший курс приймалося старше юнацтво, що було в останній класі середньої школи. Відбувши перший курс - десятиденний табір - ті самі учасники наступного року, вже як члени Уладу Старшого Пластунства, відбували другий курс, який давав їм потрібне знання для праці з дітвою і право на членство в Кадрі Виховників.

Ці дворічні курси були корисні ще тому, що їх учасники, рекрутовані з усіх станиць - у міжчасі оформилися станиці в Брізбені й Джілонгу - давали змогу молодим людям познайомитись і заприязнитись. В майбутньому це мало бути дуже корисним при виборах Крайового Пластового Проводу.

Система постійного вишколу мала забезпечити Пласт в Австралії постійним допливом "свіжої крові" і мала служити засобом гармонійної виміни поколінь у проводі та гармонійної співпраці між поколіннями. Зовсім свідомо і пляноно зроблено передумови для того, щоб у Пласті не було застою, щоб Пласт не тратив свого динамізму.

На превеликий жаль, проводи Пластових Станиць не підтримали ініціативи Крайової Пластової Старшини, не дивлячись на те, що та програма мала на меті власне користь станиць. Замість вибирати потенціяльно найкращий людський матеріал для виховницького вишколу, щоб таким чином творити в станиці резервуар вишколених кадрів, станиці часто затримували тих найздібніших для використання їх на станичних таборах, а висилали "випадкових" людей, аби лише "виповнити контингент". Таке ставлення, очевидно, не дозволило вповні використати вишкільні курси, але все ж таки вони відіграли важливу роль у підготовлюванні провідницьких кадрів Пласти в Австралії.

Між сеніорами, які мали голос у пластових справах у своїх станицях, були люди, які легковажили собі справу вишколу, вважаючи, що можна бути виховником і без всякого вишколу. Вистачить природна інтелігентність і загальна освіта. Інші кажуть, що виховником треба вродитися, бо не можна людину навчити бути добрым виховником, якщо вона не має вродженого хисту.

Не входячи в дискусію з тими поглядами, мусимо ствердити, що вишкіл не призначено для тих, які не мають вродженої інтелігентності чи не мають потрібного для виховника хисту. Власне потрібно вишколювати тих, які від природи здібні, щоб повністю використати їхній потенціял, щоб оберегти їх від помилок, які можуть кожному трапитись, щоб підготовити їх до відповідальності, яку вони братимуть на себе.

Тут не місце входити глибше в проблеми виховання чи самовиховання, але треба пам'ятати, що коли для направи авта, телевізора чи електричної печі ми кличемо фахівців, то тим більше не можна віддавати завдання формувати характер дитини дилетантам, які не знатимуть, "що з тим фантом робити".

Брак зрозуміння важливості вишкільної системи зі сторони станиць мав один негативний наслідок. Досить велике число абсолювентів вишкулу відпадало, переставши займатися виховницькою роботою, або втративши зацікавлення Пластом взагалі.

Утрата виховних кадрів у виховних організаціях є явищем універсальним. З ним зустрічаємося скрізь у всіх країнах світу. Реакцією на це явище може бути лише розбудування резервуару вишкільних кадрів, з якого завжди можна черпати і поповнюти вакантні посади.

В українському Пласті в Австралії сталось інакше. Після кількох років дуже успішної вишкільної програми, Крайова Пластова Старшина вирішила припинити вишкіл виховників, вважаючи його надмірною витратою засобів і енергії. Випадок хотів, щоб рівночасно з цим припинився процес виміни поколінь у країновому пластовому проводі.

Треба собі усвідомити, що пластовий провід діє на трьох щаблях ієрархічної драбини. Основний сектор - це впорядники й виховники при пластових частинах, тобто гуртках, роях, куренях чи гніздах. Тут виховники мають безпосередній контакт з новацтвом, переводячи виховну програму, поділену звичайно на вікові групи. Другий щабель - це плянування й координування виховної роботи в станицях, де вже діють більш досвідчені виховники поруч з адміністраторами. Третій щабель - це плянування виховної програми і координування пластової діяльності в крайовому маштабі.

Приписи статутів пластових організацій вимагають, щоб так в станицях, як і в Крайовій Пластовій Старшині загальне керівництво спочивало в руках чле-

нів Кадри Виховників. Це є закономірне явище, бож основною метою Пласти є виховання характеру дітвори і підготовлення їх до життя в громаді.

Пластове провідництво має іще одну зasadу, а саме, воно мусить бути тісно пов'язане з самою молоддю, чи радше дітворою. Пласт і його виховні процеси не є чимсь відірваним від життя спільноти. Паралельно зі змінами, які наступають у зовнішньому світі, повинні наступати і зміни у самій виховній програмі, залишаючи незмінними лише основні засади та основну мету виховного процесу.

Візьмемо хоч би такий драстичний приклад. Коли я був юнаком, а моїм курінним був пластун /сьогодні сеніор/ Віталій Турчик, - Пласт не зустрічався з проблемою наркотиків у такій мірі, як це трапляється сьогодні. Наркотики, з якими треба було рахуватись і воювати, це були тютюн і часом алкоголь, хоч це траплялося рідко, тому, що коли юнак, маючи 16-17 років, заразився звичкою курення, він мусів покинути Пласт. Про такі наркотики, як марігуана, героїн, кокаїн, чи морфій, не кажучи вже про всякі інші ел-ес-ді, евентуально читалося в книжках, але це була ділянка зовсім нам невідома. Сьогодні ж, як мені прийшлося почути в Америці й Канаді, проблема наркотиків стає дуже актуальною й небезпечною. З усім своїм виховницьким досвідом, я не знав би, як до цієї проблеми приступити. Отже сьогодні при вишколі виховників необхідно є не лише порушити це питання, але його дуже докладно вивчити і, при допомозі фахівців, передати молодим кандидатам на виховні функції. Для правильного функціонування Пласти необхідно є мати постійний доплив виховних кадрів на всіх шаблях пластової організації, від найнижчих до найвищих становищ. Скрізь повинна бути молода кров.

Звичайно, що паралельно з допливом нового покоління дітвори приходить і доплив молодих людей, які цікавляться виховною роботою, які готові посвятити свій час і енергію шляхетній справі.

Як же ця справа виглядала в Пласті впродовж перших 35 років його діяльності в Австралії?

Перший голова КПС, Роман Олесницький, у 1950 році мав, здається, біля 36 років. Його заступниками по виховній лінії були члени Уладу Старшого Пластунства, що мали не більше 24 років життя. Можна б упростити це і сказати, що Пласт очолив ветеран Другої Світової Війни.

Третім головою КПС був уже старший віком Маренін, ветеран Визвольних Змагань, і його заступниками по виховній лінії були також члени сеніорату, віком між 35 і 40.

Після Мареніна чергові голови КПС були завжди молодші, і коли, 15 років після Олесницького, головою Крайової Старшини став Юрко Семків, він був того ж віку, як і Олесницький, коли цей очолював КПС 1950 року. Здавалося, що це в нас було закономірним явищем, яке повинно стати звичаєм, що на чолі Пласти стоїть людина віком між 35 і 45 років. Навпевно воно так би й було, коли б не припинено нормального процесу доповнювання провідницьких кадрів вишколеними виховниками. А припинення вишколу відувається тепер, майже 20 років пізніше.

Сьогодні Крайову Пластову Старшину очолює людина віком понад 60, а її заступником у виховних справах є виховник також з майже 30-літнім стажем. Отже ситуація в українському Пласті в Австралії не є надзвичайна, і не можна на неї дивитись дуже оптимістично.

Коли на першому і другому щаблі пластового провідництва бачимо молодих людей у деяких станицях, то це не є наслідок плянового використання кадрів, а результат того, що, як це часто буває, між пластовою молоддю трапляються ідейні люди, які не вагаються брати на себе важкий обов'язок і відповідальність за виховні процеси молоді.

Не маючи резервуару вишколених виховних кадрів, Пласт стоїть перед небезпекою значного послаблення діяльності, в часі, коли саме життя вимагає багато інтенсивнішої праці. Справа в тому, що ті молоді люди, які беруть на себе відповідальність, не мають відповідно сильного запліччя, яке б виконувало їхні пляни праці, отже силою факту мусять самі видавати багато більше енергії, ніж це в нормальних умовах потрібно.

Можна сказати, що доля є досить милосердна до Пласти, і що постійно буває можливість використати старших, досвідчених виховників, які займають потрібні становища, але які нормально повинні бути перейти на громадську роботу, тобто свою працею для суспільства дати доказ, що Пласт свою функцію виконав і свою мету досягає. Дивлячись збоку, можна б подумати, що Пласт не має ніяких труднощів, бо всі позиції є обсаджені, але ситуація вимагає дуже уважного продумання тих проблем, які існують

у виховній ділянці.

Найбільш практичним може бути стан такий, як був на початках чи за часів головування Ірка Семкова, коли всі виховники, які керували пластовою роботою, стояли дуже близько до молоді і краще розуміли її потреби і проблеми.

Було б потрібно знову витворити можливість, щоб пластове провідництво перейшло в руки молодшого покоління, а ті всі заслужені виховники, які вже віддали Пластові свій час і силу, перейшли на працю в громадському секторі, здобуваючи для організації молоді пошану.

Треба завжди пам'ятати, що завданням Пласти, зокрема у наших умовах, не може бути творення пластового гетта, ізольованого від життя спільноти. Пласт має виховати добрих громадян, яких ніколи не бракуватиме ні в церкві, ні в школі, ні в громадських організаціях. Пласт має на це відповідний потенціял, і треба тільки пляново і послідовно господарювати виховними кодрами, які треба забезпечити постійним, і також уважно плянованим, вишколом.

ПРИМІТКИ

1. Між пластунами сеніорами, які прибули до Австралії, було троє Дійсних Членів НТШ, д-р Евген Юліян Пеленський, основоположник і перший голова НТШ в Австралії, Павло Богацький і д-р Мирон Федусевич. З поміж пластунів сеніорів в Австралії діяльними в НТШ були Роман Олесницький, Ірина Пеленська, Ярослав Масляк та інші.
2. Пластові гуртки творилися в таборах переселенців у Бонегіллі, Еатгурсті, Коврі і Греті.
3. В Мельбурні активною була пл. сен. Ольга Фітьо, яка постійно займалася працею з новачками, але вона ніколи не займала керівні становища в станиці /хоч одну каденцію була Крайовою Команданткою Пластунок/, відступаючи керівні функції старшому пластунству.
4. Першим станичним у Мельбурні був ст. пл. Неван Грушецький, який з особистих причин незабаром переключився на громадську роботу.

5. Пл. сен. Євгенія Козьолковська перших два роки провела в таборі переселенців у Батгурсті, отже не поділяла періоду "пластового клубу", так само, як і пл. сен. Олександер Якубовський.
6. СУПЕ – Союз українських Пластунів Емігрантів, пластова формація, що між 1922 і 1938 роками діяла поза межами української території і мала свою централю в Празі. В часі існування Верховної Пластової Команди у Львові, СУПЕ було в постійному діловому контакті з ВІК.
7. Разом з пл. сен. Оксаною Тарнавською до провідної ланки КПВ належали пл. сен. Юрій Семків і пл. сен. Роман Савчак.

*) Анатолій В. Жуківський /в Австралії перебуває ще Анатолій А. Жуківський, також пластун сеніор і також Лісовий Чорт/ здобув професійну освіту в Данцигу, де студіював Архітектуру на Данцигській Політехніці від 1933 до 1937 року. Старшина Української Національної Армії в ранзі маєора. Працював у Штабі ген. Павла Шандрука, а до кінця Другої Світової Війни був Начальником Оперативного Відділу Штабу Партизанської Еригади УНА. Громадський діяч в Австралії, багато часу присвятив праці в Пласті, осягнувши 3-тій ступінь Кадри Виховників і ступінь Пластуна Сеніора Керівництва. Був нагороджений найвищим пластовим відзначенням, Орденом Св. Юрія в золоті.

Відомий зі своєї журналістичної діяльності, співпрацює з українськими часописами в США, Канаді, Європі й Австралії.

FIRST LANGUAGE RETENTION IN UNFAVOURABLE CIRCUMSTANCES

Halyna Koscharskij

The question of first language retention in unfavourable circumstances, together with the much wider issue of language ecology and the growth of multilingualism in a country such as Australia, are comparatively unexplored fields which have only in recent years attracted the attention of sociologists, demographers and educationists.

Faced with the question of rearing their child as a bilingual, many parents hesitate, fearing that the first language may in some way "interfere" with the development of English, which the child would first encounter on a daily basis at school or kindergarten.

Professor Michael Halliday, of the Linguistics department at the University of Sydney, regards language learning as "an educational exercise of the first importance as a development of thinking." Professor Michael Clyne of Monash University points to research conducted particularly in Canada, which suggests that bilinguals are superior to monolinguals in logical thought and conceptual development, verbal intelligence and divergent thinking. Other specialists in this field, who are also quoted in the recently published Report by the Senate Standing Committee on Education and the Arts, entitled A National Language Policy, argue that the ability to use the parents' language contributes greatly to the development of individual self-esteem, since the introduction of the language into the school system encourages the young person to value and appreciate it as an asset. They mention the important role of language retention in communication with older non-English speaking members of the family. Others feel that bilingualism broadens the linguistic base, enriching the personality and individuality of the speaker. They all point out, however, that a fluent speaker can almost totally lose a language within two or three years through lack of practice.

The President of the World Congress of Free Ukrainians, Dr. Peter Savaryn, recently said about the Ukrainian language that it "formed a bridge between the past and the present of a nation." I feel that we have a moral obligation to ensure that this bridge does not collapse, because it represents a link not only with the past, but also with

the 50 million living in Ukraine and the two and a half million Ukrainians living in the rest of the world. We may talk about the Ukrainian spirit and keeping alive traditions and values, but without the language on which they rely there can be no true understanding of them. Without language, Ukrainian identity will fade and disappear by the third generation.

In this short review of research carried out by sociologists and linguists into the question of language maintenance, I hope to offer some useful observations and some practical advice.

Having made a conscious or an unconscious decision to raise their child as a bilingual, the parents may need to start work on their own often neglected knowledge of the native language. The second aspect of their self-discipline consists of using, as far as possible, only the language which is "under threat" in conversation with each other. This is particularly important, since the child will perceive the language of their choice as the more prestigious of the two.

I would contend that, even before the birth of the child, the mother should imagine herself addressing the newborn child in the first language, so that from the first, she will feel that it is natural for her to speak to her child in that language. Professor Halliday believes that even the unborn child hears and actively listens to the rhythm or music of the language spoken by the mother. It builds an internal picture of the system of the language, which will later become a verbal reality.

During the formative years it is important for the child to consolidate its knowledge of the first language and to feel competent in it before branching out into English. This task becomes more difficult with each passing year, but the alternative indicated is that, in the case of Ukrainian, within ten years very few individuals under 50 will speak it fluently, while those who continue to take it as a school subject will feel as much or as little at home with it as with French or any other language which they have taken on at high school.

If the decision to retain the native language is to be effective, the parents ought to introduce a house rule that the reigning language at home is the one in the weaker position, since English dominates the social context. The child should be helped to understand the reasons for this rule and, I believe, may need to be punished mildly for disobeying it repeatedly. Some find this suggestion horrifying, but I stand by it, with the following qualification. The punishment should consist only of sending the child to its room for ten minutes, or of denying it some entertainment, for example, a television programme. There are children who are generally cooperative, and there are those who will test the seriousness of a parent's request. It is much easier to give in than to continue insisting that your children exert more effort and use a language which does not come to them as naturally as English. Ultimately the

approach will depend on the character and personality of the child. While explaining the reasons for continuing to use the first language at home the parents should generally create an atmosphere of pride in their native language and traditions.

Researchers into the question of language maintenance have made the observation that, in spite of speaking at home in the first language through the influence of parents a child or teenager will almost invariably revert to English in conversation with its peers. It is also interesting to note that an only child is more likely to retain the first language, as are female children. It often happens that an individual who took little interest in the parent's language in young adulthood will take the subject seriously after the birth of children and the attendant awakening of a certain emotional sense of responsibility for the passing on of national identity, history and language. At this stage, however, a great deal of effort is required to acquire the relevant knowledge.

Generally speaking, there exists a "geographically-cultural continuum" of language ecology. Professor Clyne's tables show that Southern Europeans maintain the first language more than Northern Europeans, and Eastern Europeans more than Western Europeans. Greeks (South-eastern Europeans) have experienced the lowest language shift to English, while the Dutch, who are geographically and culturally closest to the English, shift most readily to English. Cultural similarity would appear to be a more important factor than linguistic similarity.

The 1976 Census language question, with all its limitations, yields the following statistics: of all Ukrainian speakers in Australia, 24.5% were born in Australia, while the remainder, 75.5%, were born overseas. Thus, the figures for those born in Australia who speak Ukrainian compare favourably with those for Polish: 18.3% of Polish speakers were born here, while 81.7% were born overseas. Greek speakers fare best, however, with 31.2% and 68.8% respectively. Such statistics should be approached with caution, taking into account that some ethnic groups have a continuing migration from the home country, while others do not.

How do the young people themselves see the question of identity and language maintenance? Research in this field has been carried out mainly by Dr. Jerzy Smolicz of the University of Adelaide. His studies revealed that young people from Polish, Latvian and Greek backgrounds regard language as the most important aspect of a culture under threat of extinction. This finding reinforces his earlier view that the ethnic groups who see language as constituting the core value of their culture, are those which most successfully retain it. A major influence here can be the reason for leaving the home country - in the case of Estonians, Latvians and Ukrainians there is strong motivation to keep their first language alive, especially as it is the language not spoken by those occupying their

countries. What is more, it is the language which is under threat of russification.

The church plays an important role in first language retention, although in recent years both the Ukrainian church and school have been forced into various forms of compromise because of the growing number of mixed marriages. Statistics indicate that children belonging to families which live outside the cities tend to assimilate more quickly - they lack access to ethnic schools, churches and organizations.

Researchers have noted that in a mixed marriage the practice of "one person, one language" works well. The child avoids confusion by associating the language with the person using it. The child's linguistic development passes through two identifiable stages: the stage of mixed speech, up to about the age of two; and the stage of discriminating between language systems, from about the age of two. At this stage two independent vocabularies have been formed, and the child's speech undergoes intensive grammaticalizing. Should the parents be forced to use the dominant language when communicating with each other, however, the child may interpret this to be the more prestigious language and start to lose interest in the "threatened" one.

Where a Ukrainian from a mixed marriage has continued to keep close contact with the Ukrainian community, and to retain fluency of first language, he or she will, almost invariably, have grown up with Ukrainians as close friends, belonged to Ukrainian organizations and attended the Ukrainian church and school. And now, although married to a non-Ukrainian for various reasons, he or she keeps touch with both worlds, thereby giving the children a choice, and an entry into the Ukrainian context, if they so choose.

In almost every case where a young person of Ukrainian descent speaks fluent Ukrainian, he or she gives the influence and the strong stand taken by the parents as the reason. And in most cases it is the father who has enforced Ukrainian as the language that is to be spoken in the home.

Let us examine the various ways in which young Ukrainians adapt their first language to Australian conditions and influences. They make use of three methods: neologisms, semantic expansion, and transference from English.

Their neologisms, constructed according to Ukrainian morphology, are based on English words: ВІН пішов до мількбару; чи з'їси гамбургера?; скільки ти мейк-апу на себе маєш?; я йду до бучера; я йду до Бурвуду; одягни тонгзи; я йду на фарму; ми страйкуємо.

(This last neologism appears to have emerged from the English in the early 1900's, as seen in classical literature, and to have been reinforced by modern usage in the Western world. It is particularly interesting to note that in Ukraine there now exists a similar linguistic phenomenon - the word 'слайди' is widely used instead of the Ukrainian word 'прозірки'; 'спортсменка' instead of 'спортивка'; 'вікенді' instead of 'суботи й неділі'.

As examples of semantic expansion and linguistic integration we see words such as 'партія' being used to mean 'Вечірка', (instead of its actual meaning: a political party); 'тост' expanding its meaning to include what is normally referred to as 'грінка' or 'сухар' or 'смажений хліб' (the actual meaning: drinking a toast to something. The word has no homonym in Ukrainian.) In other words, new homonyms are being created because of the phonological similarity between certain English and Ukrainian words.

This type of semantic expansion appears in the phrase: 'в якій ти формі?' (instead of 'клясі'), or: 'хочеш ліфт додому?' (instead of 'підвезти тебе додому?'); 'їдемо на біч' (instead of 'пляж').

English has a negative influence on the everyday speech of young Ukrainians, causing lexical impoverishment in their use of the first language: 'ви берете цукор?' (instead of 'П'єте з цукром?') This English infinitive 'to take' also appears in the expressions: 'він це бере дуже серйозно' (instead of 'сприймає'); 'він візьме цей курс в університеті' (instead of 'запишеться'). A similar influence is seen in the phrases: 'чи ти мав цікавий час?' (instead of 'чи ти цікаво провів час?') and 'зроби мое волосся' (instead of 'заплести').

In conversation with young Ukrainians one notices a lack of Ukrainian technical terminology associated with their profession, new technology and their lives in an Australian world. They compensate for this lack by throwing in English phrases. But the amount of effort they put into finding the appropriate Ukrainian word will depend, to a large extent, on the identity of the person being addressed, and his or her relationship to the speaker. In conversations with close friends the linguistic orientation generally depends on the subject under discussion.

What can we gain from the experience of Ukrainians in other parts of the world? Dr. Wsevolod Isajiw, Professor of Sociology at the University of Toronto, recently presented at a seminar the results of a survey on the 'Theoretical and methodological problems involved in learning Ukrainian identity'. His comments and conclusions are based on a survey of representatives of ten ethnic groups, totalling 2338 participants from three generations. His results show that the highest percentages for identity retention are among Ukrainians and Jews. This can probably be explained by the histories of these two groups. The actual mechanism of identity retention, however, has been badly learnt, and requires further research. He suggests that the theoretical parameters for learning ethnic identity should differentiate between external or cultural factors, such as friendship and marriage, and internal factors, such as values, perceptions and so on. In the case of Ukrainians, Dr. Isajiw feels that cultural traditions play a much greater role in determining identification than those related to their perception of the ethnic

community itself. Almost a quarter of third generation Ukrainians living in Canada continue to give Ukrainian as their native language. No other third generation ethnic group displays such an attachment to the language of its grandparents. In spite of this, however, the third and fourth generation of Ukrainians in Canada is fast losing its first language, and statistics show that 85% of the third generation are marrying non-Ukrainians.

The situation in Australia is not much better. But there is hope for the future. Melbourne and Sydney now both have courses in Ukrainian language and literature at various levels for those who feel the need to improve their first language, and are prepared to make the effort. The 20 students who have enrolled in this year's Introductory Ukrainian course at Macquarie University are proof that there are people looking for practical assistance. This course caters for Ukrainians who have lost their first language, and non-Ukrainians who wish to learn, usually for the reason that their spouse is Ukrainian.

When we see the years of effort that some non-Ukrainians put into learning our language, can any of us, with a clear conscience, make no effort at all to maintain and improve the language which forms a major part of our heritage?

BIBLIOGRAPHY

Clyne, M.G.

1982 Multilingual Australia. Melbourne: 2-103.

Isajiw, W.

1984 'Theoretical and methodological problems involved in learning Ukrainian identity'. University of Toronto seminar paper.

Smolicz, J.J.

1984 'National policy on languages'. Workshop paper presented at First National Congress of the Federation of Ethnic Communities' Councils of Australia, at the University of Melbourne.

Senate Standing Committee on Education and the Arts.

1984 A National Language Policy, 136-138.

Katchan, O.

1982 Bilingualism - Now for the good news; Department of Slavic Languages, Monash University, Victoria.

The Free Thought, Ukrainian Weekly, ed. W. Shumsky, Dec., 1984, Sydney.

Hatch, E.M.

1978 Second Language Acquisition, USA, 35-38, 70-71.

Cummins, J. & Mulcahy, R.

1978 'Orientation to Language in Ukrainian-English
Bilingual Children'; Child Development, 49,
1239-1242.

Kouzmin, L.

1975 The Russian Language in an Australian Environment.
Ph.D. Thesis, University of Melbourne.

ВИКЛІКАННЯ В РОСЛИНАХ ІМУНІТЕТУ ПРОТИ ГРИБКОВИХ І ВІРУСОВИХ ХВОРІВ ЧЕРЕЗ ЩЕПЛЕННЯ

Мирослав Мандрик

Зародження імунітету проти хворів у рослинному світі є схоже до процесу імунізації у вищих тваринах. Защеплені антігеном рослини продукують в своєму організмі хемічні речовини, які біологічно подібні до протитіл, що їх витворюють збудники в крові імунізованих тварин вакциною.

Хвороби на загал не є питомі лише тваринам, але і рослини теж заражуються бактеріями, вірусами та грибками-паразитами. В половині 19 сторіччя Люї Пастер, славний французький хемік-мікробіолог, зформулював відому теорію щеплення і імунітету. Він виказав, що тварини, защеплені вакциною, тобто послабленим збудником недуги, витворюють в своєму організмі так звані протитіла, які захищають їх від зараження. Тварина чи людина, що витворила протитіла, стає відпорною до даної хвороби, яку спричинює збудник.

Цей механізм зродження протитіл у крові тварин через штучне передзараження спеціфічною вакциною, тобто послабленим збудником-антигеном, є добре досліджений і широко використаний в профілактиці людської і тваринної медицини.

В свій час виринуло питання, чи щеплення цього роду можна застосувати теж в рослинному світі? Хоч рослини і тварини є правдоподібно спільногого походження, фізіологічні структури рослин не мають кровообігу, натомість сік, який циркулює в спеціальних трубках, луб, ксилим /phloem/. Цими трубками сік розносить поживу до всіх клітин рослини. Через експериментування виказано, що так само, як і тварини, рослини, в які впорскується вакцини, тобто послаблені збудники хворів, витворюють в своїх клітинах хемічні речовини, схожі до протитіл, які пізніше захищають їх від зараження. Тут треба підкреслити, що

подібно, як у тварин, захищування рослин проти хвороб дорогою вакцинації є успішне тільки в профілактиці, тобто в охороні, а не в лікуванні рослин, що вже важко захворіли.

Е цій ділянці різні працівники отримали цікаві вислідки, наприклад, коли одна половина листка тютюну була заражена вірусом мозаїки табака /T.M.V.- tobacco mosaic virus/, то друга половина такого листка отримала відпорність до зараження тим самим вірусом. Отримано відпорність проти хвороби рака /galls tumors/ в геранії /geranium/, застосовуючи вакцину з бактерії /tumefaciens/, вирощеної в крові кролика.

Автор цих рядків випрацював методу для викликання імунітету в тютюні /Nicotiana tabacum L.cv.Virginia Gold/ проти грибкової хвороби переноспорів /Blue mould of Tobacco/ і проти вірусу мозаїки тютюну /T.M.V./, застосовуючи техніку ін'єкцій спорами грибка /Peronospora Tabacina, Adam/, який, до речі, спричиняє дану хворобу. Рослини защеплені вакциною грибка, тобто збудником недуги переноспорозу, отримали повну відпорність проти наступного зараження спорами грибка, натомість контрольні рослини заражувались і з часом цілковито гинули. Застосовуючи ту саму методу, викликано обмежену відпорність у тютюні /N.tabacum l.cv.Xanthi/ проти вірусу мозаїки тютюну /T.M.V./. На листках рослин зараження спричинені вірусом, були менші і менш чисельні від заражень на листках контрольних рослин.

Отже викликаний імунітет у рослинах тютюну вакциною грибка /P.tabacina/ не є специфічний, хоч відпорність була більш явна проти перенопозу, чим проти мозаїки.

Підсумовуючи отримані висліди, можна сміло ствердити, що профілактичне зараження рослин послабленим збудником охороняє їх від наступних інфекцій. Цей принцип імунізації має практичне значення, його можна застосовувати для охорони рослин в польових культурах і таким чином запобігти епідеміям.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Interferon and Plant Viruses, by Atanasoff; Plant Protection, Sofia, Bulgaria.
2. Systemic acquired resistance against tobacco mosaic virus resulting from localised infections by Thielaviopsis basicola in tobacco leaves. In Phytopathology 52:4 (abstr), 1962. By Bozarth, R.F., and all.
3. The effect of stem infection of tobacco with Peronospora tabacina, Adam., on foliage reaction to blue mould, by Cruickshank, I.H.M. and Mandryk, M. J. Aust. Inst. Agric. Sci., 26:369-72 (1960).
4. Phytoalexins, by I.A.M. Cruickshank, Annual Review of Phytopathology, Vol.1 (1963).
5. Defence mechanism in plants control, in World Review of Pest Control, Vol. 5(4). (1966), by Cruickshank, I.A.M.
6. Host pathogen relationship in tobacco plants with stems infected by Peronospora tabacina Adam., in Aust. J. Agric. Res. II:16-26 (1960), by Mandryk, M.
7. The relationship between acquired resistance to Peronospora tabacina in Nicotiana tabacum and soil nitrogen levels, in Aust. J. Agric. Res. 13:10-16 (1962) by Mandryk, M.
8. Acquired systemic resistance to tobacco mosaic virus in Nicotiana tabacum Adam, in Aust. J. Agric. Rec. 14(3):315-18 (1963), by Mandryk, M.
9. How plants fight diseases, by K.O. Müller, in Science Journal, May 1966.
10. Systemic acquired resistance induced by localised virus infections in plants, in Virology 14:340-58 (1901b) by Ross, A.F.

AN OUTLINE OF THE DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN CATHOLIC
PARISH IN NEWCASTLE

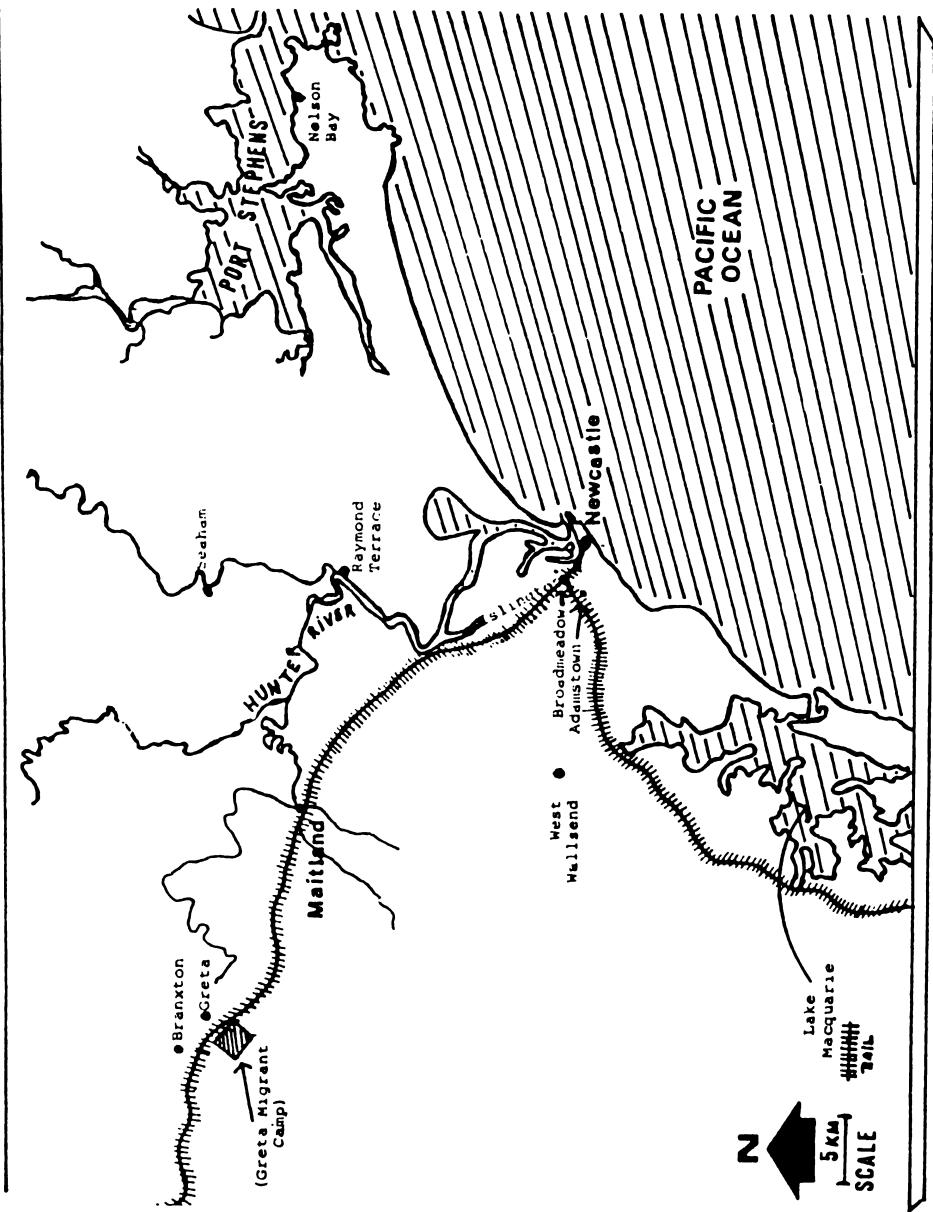
Wolodymyr Motyka

Religion has always played a major role in the customs and daily life of Ukrainians. This is no less the case for those Ukrainians who settled in Newcastle and its environs.

Of the Ukrainians who settled in the Newcastle and Hunter region, those belonging to the Ukrainian Catholic Church (of the Byzantine Rite)¹ have always been in the majority, followed by those belonging to the Ukrainian Orthodox rite. Historically, it is the Ukrainians from the Western part of Ukraine who were adherents of Ukrainian Catholicism, while those from the eastern parts of Ukraine identified themselves almost exclusively with the Ukrainian Orthodox Church. Since coming to Australia, however, a number of Ukrainians have become members of other religious denominations, e.g. the Seventh Day Adventists, the Protestant Church and various Baptist congregations. A handful have even declared their adherence to 'Runvira' - a pre-Christian religion that was pre-eminent on Ukrainian territory prior to the official adoption of Christianity in 988 A.D.

The absence of any Ukrainian clergy in Australia when Ukrainian immigrants arrived meant that their religious needs could not be readily met. Nevertheless, in the earliest stages of Greta camp this difficulty was partially overcome with the arrival from Europe of Fr. Juozas Balciunas, a young Lithuanian priest who had been ordained into the Franciscan Order only a few months earlier. Although he could with some difficulty understand Ukrainian, he was not of the Uniate (Ukrainian Catholic) or Orthodox rites. He ministered to all Catholics in the camp and was later joined in a full-time capacity by a local priest, Fr. Lavery, who was made the camp chaplain.² All religious services were held in a small wooden Roman Catholic chapel, named for St. Anthony. The chapel was located outside of, but next to, the camp itself and had previously served as a military chapel. It was known as C.U.S.A. Hut (the Catholic United Services Association).³ As a rule, services were held in Latin, but Fr. Balciunas made arrangements whereby each of the different nationalities could participate in the church service in their

NEWCASTLE AND THE LOWER HUNTER REGION

traditional way. Thus, on one Sunday it was the turn of the Latvians, on another, of the Ukrainians, the Poles and so on.⁴ In all, this state of affairs was felt to be inadequate for the religious needs of the total Ukrainian community.

When Bishop E.E. Gleeson of Maitland visited Greta camp on 22nd August, 1949 two representatives of Ukrainian Catholics, Taras Hrushkevych and Mykhailo Nimciw, made the first representations to have a Ukrainian priest brought to Greta to minister to their religious needs. The Bishops' assistant, Fr. John Toohey, kept in contact thereafter with Mr. Nimciw concerning this matter.⁵ Not long after, in March of 1950, the first Ukrainian Catholic rite priest arrived, Fr. F. Boskyi. He was of the Redemptorist Order and came from Canada.⁶ He celebrated the first mass in the Ukrainian Catholic rite in Greta.⁷ He was immediately assigned the responsibility of tending to the religious needs of Ukrainians in the following migrant camps: Greta, Nelsons' Bay, Newcastle, Cowra and Bathurst. On occasion he visited camps in the vicinity of Canberra and Brisbane.

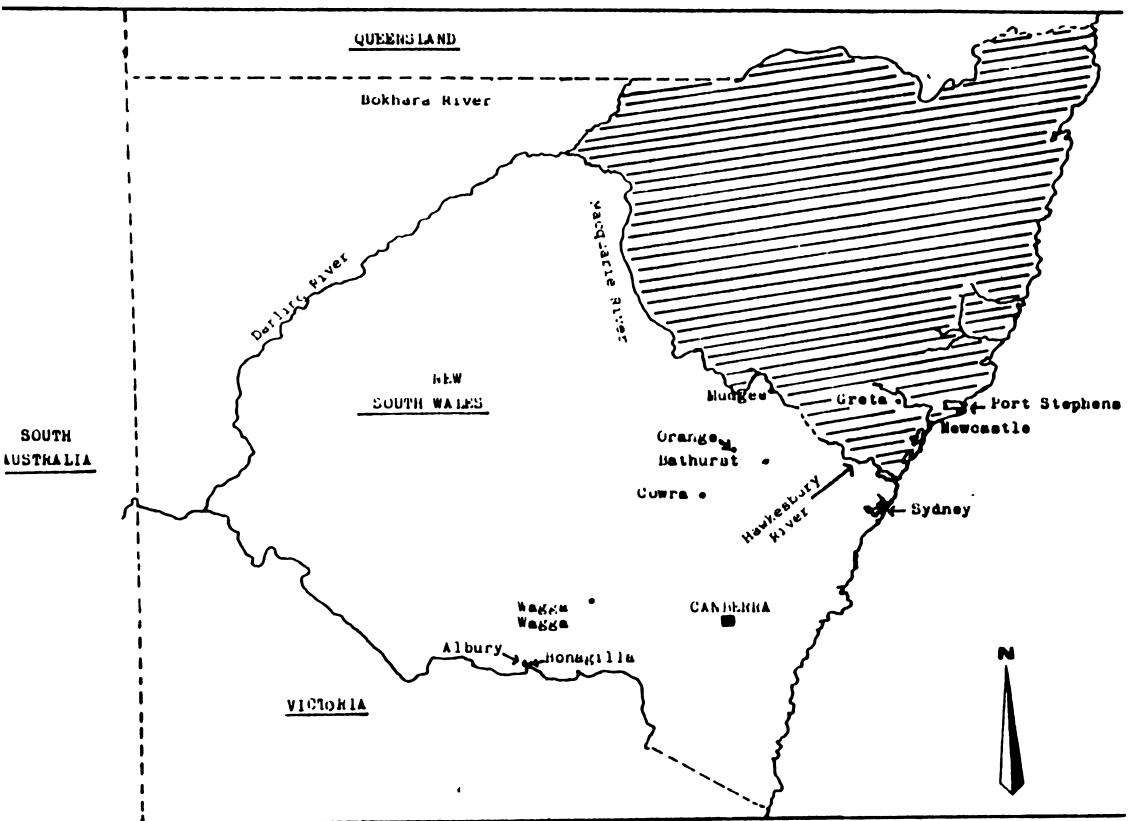
There was a good relationship between Ukrainians and the local Australian Catholic hierarchy, which was reflected by Bishop Toohey's attendance, in 1951, as an honoured guest, at a Ukrainian mass celebrated by Fr. Boskyi at the Greta Camp church.

In September of 1951 the Ukrainian Association (Hromada) of Newcastle was formed. From the very outset it set as one of its top priorities the creation of a Ukrainian Catholic and Orthodox parishes. Its president, Mr. T. Hrushkevych, together with V. Drabyna, initiated attempts to establish a Ukrainian Catholic parish with a resident priest, while Messrs. V. Biliaiev and Borys Dentiuk took steps to establish a Ukrainian Orthodox parish with its own resident priest.⁸

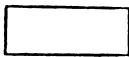
With this objective in mind, Messrs. Hrushkevych and Drabyna had an audience with the then Bishop of Maitland, John Toohey, on 18 April 1952, and requested on behalf of the Ukrainian Catholics to have services in their own rite in Newcastle.⁹ The Bishop agreed and made available the St. Lawrence O'Toole Catholic Church at Broadmeadow. In August of 1952 Fr. F. Boskyi celebrated the Ukrainian liturgy in that church for the first time.¹⁰ In addition, the parish priest Fr. P.J. Flanagan allowed Ukrainians continuous use of the parish hall. This was a milestone in the development of the Ukrainian parish.

An occasional church choir was formed soon after, and was ably led for a time by V. Powazuk. Broadmeadow then became the centre, not only for Ukrainian religious services, but for general community activities as well.

Although Ukrainian religious services were now centered at Broadmeadow, Ukrainian priests quite regularly began visiting isolated pockets of Ukrainians who had settled in the outlying areas of the Newcastle region, to celebrate religious services for them. Especially was this the case with important religious occasions such as Christmas and

Geographic area of the Ukrainian Catholic Parish centred at Adamstown, Newcastle.

Geographic area (within N.S.W. only) of the Ukrainian Catholic Parish centred at Lidcombe, Sydney.

particularly Easter. This practice was to continue even after the parish moved from Broadmeadow to its own premises in Adamstown. Thus services were held regularly at Greta and Maitland, and quite often at Medowie and West Wallsend. (Today, with parish life centralized in Adamstown, services are nevertheless still held regularly, but less frequently, at Greta, and occasionally at Maitland.)

1958 was a memorable year for the local Ukrainian Catholics. On the 9th of February of that year Archbishop Metropolitan Maksym Hermaniuk of Canada visited Newcastle. It was a momentous event for the Ukrainian community as a whole. His visit significantly boosted the morale of the parishioners, which led to further development particularly under the very able guidance of Fr. M. Kopiakivs'kyi, the parish priest of the time.¹¹ During his term, the formation of a proper and sound parish organizational structure and the formulation of definite goals was realized for the first time. In March of 1958 the first official Church Committee of the Newcastle region was formed and was headed by Mr. Lobur, who was a driving force in parish affairs.¹² It was at this meeting that the name of the parish was confirmed: Our Lady of the Protective Veil (Pokrov Bozhoi Materi). Not long after, on April 6, he initiated the holding of an inaugural meeting which was attended by 28 parishioners who formed the Womens' Church Auxiliary and adopted Saint Ol'ha as their patron. Thus the official name became, The Womens' Auxiliary of St. Ol'ha of the Church of Our Lady of the Protective Veil, Adamstown. Its first management committee was headed by A. Boycun.¹³

Then in May of 1958 the Apostolic Exarchate for Ukrainians of the Byzantine Rite in Australia was established by Rome. This was followed in October 1958 by the official establishment of the Ukrainian Catholic Parish in Newcastle.¹⁴

It was under Fr. Kopiakivs'kyi's leadership that the question of acquiring property and building the parish church was made the order of the day. His initiatives, together with the enthusiastic support of such people as S. Lobur, R. Boycun and O. Tkaczuk, resulted in practical steps being taken to begin raising finance and to search for an appropriate location.

At first there was some debate, and not only amongst the parishioners, as to whether first priority should not be to have the Hromada acquire property and erect premises which would serve as a community centre for all Ukrainians. However, after some consideration this line of argument did not hold sway for the reason that past attempts at implementing such an objective did not gather sufficient real support. In the words of S. Lobur, "Already there have been three attempts at raising funds for a Community centre (Narodnyi Dim) and they have all failed . . ."¹⁵ So the parishioners proceeded with plans for erecting a church building. However, the fundamental and vexatious issue of acquiring property and building facilities for the community as a whole, i.e. beyond the parish facilities, which

themselves were not designed to meet all possible needs, was to be debated throughout the succeeding two decades. A number of attempts to achieve this objective, some quite serious, for various reasons came to nought.

In early 1959 Fr. M. Kopiakivs'kyi returned to Canada because of illness. This was a setback for the local parish but due to the consolidated organisational structure set up by him, the activities set in motion earlier were able to be continued.

Additionally, his initial successor, Fr. J. Bowden, unstintingly applied all his energies to the realization of the goal originally set.

As the planning for the erection of a building progressed, it was decided, as an intermediate step, that instead of first building a proper church, a multi-purpose church building would be erected. Religious services would be celebrated there, and at other times the premises would be used for general community functions, e.g. dance socials, Saturday Morning Language School, and the holding of community meetings and commemorative functions. The need for such a multi-purpose building for the Ukrainian community was evident, as no such Ukrainian premises existed at that time. The building of a proper church would be left to a later time.

Then, on 29th February, 1960, the Ukrainian Catholic Community in the Newcastle area acquired some property and a house at 101 Gosford Road, Adamstown for a total of \$4,300, upon which to eventually build a church hall.¹⁶

Construction was begun in November 1960. The building (80ft x 26ft) was to have a seating capacity of approximately 200 people, a stage and a separate area for an altar. The Construction Committee responsible for the erection of the building was headed by S. Lobur and later by O. Tkaczuk.

Construction, carried out entirely with volunteer labour, was completed and the hall blessed with pomp and ceremony, on 11 June, 1961 by Bishop I. Prashko. It was a momentous and, in its small way, an historic occasion, as it was the first parish building given into the ownership of the Apostolic Exarchate of Ukrainians in Australia.¹⁷

It is interesting to note that in this very active period the Church Committee found time to begin publishing regularly the 'Bulletin of the Church Committee,' which was devoted to parish affairs. The initiator and editor of the publication was M. Cymbaluk,¹⁸ the first issue appeared in March 1960.

At this point, the efforts of Ukrainians who settled in the little township of Greta, approximately 55 km due west of Newcastle, warrant mention. Because of the difficulties of travel that the distance of Greta from Broadmeadow presented, the local Ukrainians, who had earlier created for themselves a Hromada organisation, decided to erect a multi-purpose community hall incorporating a small chapel. Construction began about August of 1960. It was officially opened some two years later on 30th September, 1962.

I. Holderberg contributed most to the realization of the community hall/chapel.¹⁹

The succeeding significant development took place during Fr. J. Crespo's term as parish priest. On 13th March 1965, the Annual Meeting of the Church Committee decided to purchase the neighbouring property, with its house, for a presbytery and a church.²⁰ The house was blessed as a presbytery by Bishop I. Prashko a little over a year later, on 1st May, 1966.²¹

With dogged persistence and much effort, Fr. Crespo then proceeded to carry out the next and final stage of development - the building of a proper church for the Ukrainian Catholic Parish.

Two different plans for the church were considered.²² The less costly model was selected and later, during construction, was itself modified due to financial stringencies.²³ Construction was begun on 11th August, 1968, with the ceremonial 'turning of the sod' for the foundation. Virtually within a year the church was completed, being blessed on 3rd August, 1969 and being given the name of the Church of Our Lady of the Protective Veil.²⁴

The mosaic adorning the entrance to the Church was brought especially from Spain and funded by Fr. Crespo's mother.

A unique feature of the Church's interior is its ornamentation, which is consistent with the traditional style of Ukrainian churches. The altar, the iconostasis, the candelabra, along with many small ornaments, were all hand made and carved with intricate designs by a local parishioner, Osyp Tarnawskyi. Most of the decorations were installed in the 1970s.²⁵

The year 1971 sees the formation of the current church choir. It was formed and is directed by Mr Cymbaluk. The choir does not confine its performances to religious services, but plays a wider role by representing Ukrainians as a community through participation in a variety of general community functions and events.²⁶

In the latter part of the decade, in August 1978, arrangements were finalized for the establishment of a separate Ukrainian Catholic cemetery section within the Catholic section of Sandgate Cemetery.²⁷

The highlight not only of the 1970s, but of the entire period of Ukrainian settlement in the Newcastle region, was the truly historic and inspirational occasion of the visit to the Newcastle parish on 6th March, 1973, of the Primate of the Ukrainian Catholic Church, His Excellency Cardinal Iosyf Slipyi. Only about a decade earlier, he had been released (at the intervention of Pope John XXIII and President J.F. Kennedy) to the West from an incarcerated exile in Siberia of 18 years.

In 1982, after 25 years, the official quasi-parish status of the Ukrainian Catholic Parish, Adamstown, as well as that of all other Ukrainian Catholic parishes under the jurisdiction of the Apostolic Exarchate for Ukrainians of the Byzantine Rite in Australia, New Zealand and Oceania,

was changed. This was a direct result of the important change that was made to the status of the Ukrainian Catholic Church in Australia within the overall organizational and administrative structure of the Catholic Church. As of 26th August, 1982, the Apostolic Exarchate for Ukrainians was converted to an Eparchy, named for Sts. Peter and Paul, Melbourne. Thus all previous quasi-parishes were given full parish status. The Eparch was installed on 19th December 1982, and was the previous Exarch, Bishop I. Prashko.

From the time that Ukrainian Catholics settled in the Newcastle and Hunter region, they have received much co-operation and various forms of assistance from the local Catholic hierarchy, particularly the Redemptorist Order, from whose local ranks Fr. J. Bowden came to minister to Ukrainians in their own language and according to their Byzantine rite and Ukrainian traditions. There were others who, when the occasion arose, also came to the assistance of the local Ukrainian parishioners and Ukrainian parish priests.

Both the Ukrainian Catholic and Orthodox parishes played a most important role beyond their traditional one in the life and development of the whole community, because of their own church hall facilities. As the community did not possess premises and facilities outside the church's facilities, virtually all the cultural, educational and social activities, in a word the community's organizational life of necessity centred around the churches' facilities. As a consequence, activities tended often to acquire a subtle, and at times quite overt, though mostly unintended, religious affiliation, depending on the premises used. This in turn encouraged separateness and at times a duplication of activities.

* * *

In retrospect the decade of the 1950s can best be characterized for the local Ukrainians as a period of settlement according to personal choice. As people completed their two year contractual obligations to the government they gathered their families and left the migrant camps at the first available opportunity. They were pioneers as were Ukrainians in the rest of Australia for there were no previous migrations, the remnants of which could have been of some assistance to them, as occurred with other national groups. They were in a land completely foreign and virtually unknown to them. They knew not the language, the culture nor the mores of this new society which in turn had never heard of Ukrainians let alone understood their plight as nationally conscious individuals and as a nation. They had to begin from the very beginning - they had to struggle to establish their very identity which was continually confused with that of Russians and Poles.

Many left the Hunter region for other parts of Australia, while very few did the reverse. Those that remained were fairly dispersed throughout the region with

the main concentrations in the early 50's being in the Maitland/Greta areas followed by the Newcastle metropolitan area and Raymond Terrace/Medowie. This pattern of settlement was substantially altered by the tragic Maitland flood of 1955 which caused much loss and resulted in many Ukrainian families resettling into other areas, with some even leaving the region, and beginning anew to establish a home. In these circumstances they tried through their own efforts, through trial and error, to form and organise for themselves a viable community life. Their foremost concern, even when still in the camps, was to arrange as quickly as possible for religious services in their own rite and to establish their own parishes - a reflection of their religious consciousness and commitment to their religious rite and traditions. Eventually in October of 1958 a Ukrainian Catholic parish was officially recognised and established.

By 1960 the Newcastle/Broadmeadow area accounted for approximately 68% of settled Ukrainian Catholics. At that time there were approximately a total of 829 persons identified as Ukrainian Catholics in the lower Hunter region, of whom 47.6% were adults and 52.4% children. The organisational initiatives taken particularly in the latter 1950's laid the foundations and direction for the following decade.

The decade of the 1960's proved to be the period during which the parish, under the guidance of a few dedicated individuals, developed most vigorously, particularly in a material sense, with the acquisition of property, erection of a church hall, acquisition of a house for a presbytery, and culminating in 1969 with the erection of a proper church. Once the church was completed no other major developments took place. Instead the decade of the 1970's witnessed the gradual ornamentation of the interior of the church and parish life settled down into a less challenging familiar routine of celebrating religious feast days and commemorating national anniversaries. As of 1 February, 1983 there were approximately 181 Ukrainian Catholic households in the lower Hunter region.

Over the past 34 years, from the time of the arrival to this region of the first Ukrainian Catholic priest to the present, there have been 13 different priests who have ministered to the local Ukrainians (see Appendix II for a chronological listing). This high turnover of parish priests was felt most in the leadership of the parish and to quite a large extent on the wider Ukrainian community as the parishes, having the only community facilities, acted as the centres for the community's varied activities. It was one of the important factors which inhibited the development of the parish and the whole community in accordance with its potential. In addition the disruptive and energy sapping shift-work schedules of the local steel industry in which most of the male parishioners were employed, was a formidable obstacle to their involvement in not only the life of the parish but also in community activities as a whole. Its greatest impact was on the

planning and the following through of initiatives as the community's organisational life had to be designed around the shift work schedules of its members.

NOTES

*This first step in outlining the development of the Ukrainian Catholic Parish of Newcastle would not have been possible without the assistance of a number of understanding local people. Their assistance, no matter how small, is especially appreciated, for this is a first effort at a stage when the data was not readily available nor organised.

However, a special debt of gratitude is extended to Messrs M. Cymbaluk, O. Tkaczuk, P. and I. Jeremus for their generous time and access to past records unavailable elsewhere.

Also a special thank you is extended to the Migrant Resource Centre of Newcastle for typing, technical reproduction and willingness to assist.

1. Ukrainian Catholics have in the past been widely known under a variety of names, such as 'Uniate Catholics,' 'Ruthenian Catholics' and Greek Catholics'.

The origin of Ukrainian Catholics as an officially separate and identifiable group within the Roman Catholic Church goes back to the Union of Brest-Litovsk (1595-96). At that time a number of Ukrainian Orthodox clergy from Western Ukraine formally declared their union with the Roman Catholic Church while retaining their Byzantine rite.

Uniate Catholics: This term achieved widespread polemic use, often disparagingly, immediately after the Union, and exclusively referred to those Ukrainians who united with Rome in 1596 to become Catholics. It was never used officially, nor by Ukrainian Catholics themselves.

Ruthenian Catholics: This is a general uniform designation officially used in the Catholic Church to include not only Ukrainian Catholics but a number of other national groups of Eastern Europe. This designation, Ruthenian (German: die Ruthenen), was also officially used by the Habsburg Empire to describe Ukrainians within that Empire. In their own language at that time Ukrainians called themselves rusyny. Only towards the end of the nineteenth century did the Galician and Bukovinian Ruthenians begin to favour the

adoption of a new national name - 'Ukrainian' - which has finally prevailed and gained official acceptance.

The term Ruthenian has, according to G.A. Maloney, a long history of official church use:

"In the terminology of the various papal Congregations and diocesan curias of the Eastern Catholics in the western and south western parts of the Russian Empire, Galicia, Subcarpathia, in Hungary and in certain districts of Czechoslovakia and northern Rumania the term Rutheni referred, from the Middle Ages until only recently, to the entire Christian population of the Byzantine-Slav rite living west of a line extending from the top of the Dnipro [River].

The people prefer to be called, respectively, Ukrainians, White Russians, Ruthenians or Slovaks although the ecclesiastical term Ruthenian applied equally to all . . . But after 1960 that term was dropped, Ukrainian being used for Galicians (essentially people from Western Ukraine) and Ruthenian for all others. But canonically and liturgically the Ukrainians and the Ruthenians possess the same (religious) rite." (New Catholic Encyclopedia, 1967, Vol.12, p.762)

Greek Catholic: This title, to designate Ukrainian Catholics of the Byzantine rite, was created during the reign of Maria Theresa (Empress of the Habsburg Empire). It was decreed in 1774 as a new official term for the purpose of stressing the parity of the 'Greek' (Byzantine) Catholics with the 'Roman' (Latin) Catholic rites within her Empire. The term was still widely used in the first half of this century and created much confusion. It is now rarely used. (New Catholic Encyclopedia, Vol.12)

2. Newcastle Morning Herald and Miners' Advocate, Friday 8 July, 1949, p.3. According to Fr. Lavery, Fr. J. Balciunas remained in the camp for approximately 12 months and then departed for the U.S.A.
3. After Greta camp was closed down, the chapel building was sold and is now one of the main buildings of Rutherford Airfield. (Source: Fr. Lavery, 1983.)
4. Nimciw, M. Unpublished working draft of an article on the development of the Ukrainian Catholic Parish in Newcastle (written before 1970), p.2.
5. Nimciw, M. Unpublished working draft, op. cit, p.2.
6. His full name was Fr. Franz Van Den Boski and he was of Belgian/Flemish origin. While working in Canada as a Redemptorist priest he came to know Ukrainians and

decided to devote his pastoral work to them. He did this in Canada and later ministered in Ukraine. The Bolsheviks expelled him from Ukraine on the grounds that he was a foreigner. He returned to Canada to resume his work amongst Ukrainians there. Later he volunteered at the first opportunity to go to Australia to serve the recently arrived immigrant Ukrainian Catholics. He arrived in Sydney with a fellow Redemptorist, Fr. M. Kopiakivskyi, on 22nd March, 1950. They were the first volunteers from Canada to serve the newly arrived Ukrainian Catholics.

7. On Easter Monday Fr. Boskyi celebrated the first Ukrainian Mass in Nelson Bay Camp. This is claimed to be the first Mass celebrated in the Newcastle/Hunter region in the Byzantine rite. Although this is quite conceivable, the likelihood is, as far as can be established, that this particular distinction is identified with the Greta camp.
8. Nimciw, M., 'Ukrainians in the Newcastle Region', in Ukrainians in Australia (Melbourne, Shevchenko Scientific Society, 1966), p.322.
9. Nimciw, M., 'Ukrainians in the Newcastle Region'. op.cit., p.533.
10. A Parishioner, "Newcastle", Church and Life, (1965, Oct.-Dec.), No.4, p.15.
11. During Metropolitan Hermanuk's visit to Australia, Fr. Kopiakivs'kyi acted as his official secretary. Fr. Bowden temporarily took over parish duties during Fr. Kopiakivs'kyi's absence.
12. Other members of the Committee were:

Secretary:	Mykhailo Nimciw
Treasurer:	Serafym Artym
Finance Officer:	Fedir Dolhun

The Audit Committee comprised:

Ferdinand Bechyshyn
Roman Boycun

The official area liaison representatives were:

Lev Dzhus	Oleksa Stankevych
Mykola Hadada	Ivan Zaleskyi
Mykhailo Brylyns'kyi	Mykhailo Paslavs'kyi
Ivan Sawczuk	Petro Jeremus
Hryhorii Kuzyma	Mykola Pavliukh
Osyp Fliunt	

In actual fact a Church Council had been created as early as 1952 and existed until 1958. It oversaw parish activities which, during that period, were centred at the St. Lawrence O'Toole Church in Broadmeadow. However, when Fr. Kopiakivs'kyi became the parish priest, he considered that the Church Council under that name was 'illegal'. Only after some debate was it reconstituted under the name of the Church Committee, the members of the previous 'Council' forming the executive of the Church Committee.

13. The other positions were occupied by:

Secretary:	O. Pylypiak
Treasurer:	M. Brylynska

The Audit Committee was comprised of:

Z. Fliunt
P. Basha
O. Welyczko
M. Lobur

14. The area of the parish (technically all Ukrainian Catholic parishes had the status of quasi-parishes) was established as comprising all of N.S.W. east and north of a line beginning at the Queensland border and running down to the Bokhara River, turning up the Macquarie River at Wellington and proceeding thence to Mudgee, to the Hawkesbury River and thus to the Pacific Ocean.

The year 1958 was an historic year for Ukrainian Catholics in Australia for, additionally, in October 1958 Archbishop M. Hermanuk consecrated I. Praskho as the first Bishop of the newly established Exarchate. Just over a little more than a year later, on 12th December, 1959, the Sacred Congregation of the Oriental Church decreed an extension of the jurisdiction of the Apostolic Exarchate to include Oceania and New Zealand.

15. The Church Committee Bulletin, 1961, August, No.5, pp.8-9.

16. The property that was bought had a house together with a building that was used as a milk bottling and distribution premises. The factory was demolished and on its site was built a church hall.

17. A Parishioner, 'Newcastle has its Ukrainian Centre', Church and Life (1961, October), No.7, pp.27-29.

18. Effectively 28 issues (no.28, April 1973) were produced with some regularity. Thereafter it was rarely published.

19. Located at the corner of Wyndham and Evans Street, Greta. The size of the property is 70' x 140'. All the building materials came from the demolished buildings of the Greta Migrant Camp, and were transported by I. Holderberg. The total cost of construction came to \$1700 (excluding labour). Additions were made in 1968. The current overall dimensions are 62' x 24' (see Appendix III).
- Nimciw, M. 'The opening of the Ukrainian Centre in Greta', The Free Thought, (actual issue not known, but would be within a few months after 30th September 1962).
20. The property cost \$5,500. As a result of the purchase of this neighbouring second house for conversion into a presbytery, the first house was sold and removed to make way for the present church.
21. Church and Life (1966, June-September), No.3, pp.10-11.
22. The Church Committee Bulletin, 1967, April, No.16, pp.7-10.
23. The modification was the elimination from the original plan of the decorative and most distinctive Ukrainian architectural feature, the cupola above the centre of the Church. (See plan A, Appendix 4.) The architect was Peter J. Gannon. The builder was J.N. Morris who subsequently went bankrupt. Sources: The Church Committee Bulletin, 1967, April, No.16, pp.7-10, and I. Jeremus, April 1981.
24. Nimciw, M., "A Short Outline of the History of the Ukrainian Catholic Parish in Newcastle." Unpublished working draft.
25. The hand-carved and embellished iconostasis itself was installed on 27th June 1976. The original icons in the iconostasis were painted by Mrs. Tarnawskyi, but were later overlaid by those painted by Myron Levytskyi in Canada. In 1983 the same painter had completed a series of paintings which were framed and hung in the latter months of 1984. The frames were decorated with intricate hand carved designs by the local parishioner O. Tarnawsky.
26. As of January 1983 the choir numbers
27. In August of 1978, during Fr. Kraevskys' term, the parish made arrangements with the Catholic church to purchase and have delineated within the Catholic section of Sandgate Cemetery a separate Ukrainian section. A few years later, the section was expanded.

28. Prashko, Bishop, 'Ukrainian Catholics' in Ukrainians in Australia (Melbourne, The Shevchenko Scientific Society and Federation of Ukrainian Organization in Australia, 1966), p.135.

APPENDIX I: STATISTICAL NOTE

Notwithstanding the difficulty of establishing a precise number of Ukrainian Catholics in the Hunter region due to the lack of periodic and systematic surveys, it is possible to glean some idea of the size of the Catholic community from the records of past attempts by some individuals.

While Greta camp and other camps of the region were in operation, the number of Ukrainians constantly fluctuated, the turnover being very high. Not until the camps closed did the number of Ukrainians in the region stabilise. Thereafter the outflow of the original adult settlers to other parts of Australia was minimal, apart from the consequences of the Maitland flood in the early 1950s. There has been virtually no inflow into the region.

In the late 1950s Fr. J. Bowden carried out a survey of Ukrainian Catholics in the region. He tried to identify and list all persons who were adherents of the Ukrainian (Byzantine) Rite. As far as can be established, the result is very comprehensive, though he himself states that everyone had not been included. There were families in which the woman either was or is a Ukrainian Catholic but had stopped attending Ukrainian services for some time. Presumably the number involved is very small and thus does not distort very much the numerical size of the Ukrainian catholic community. This is the only such survey to have been carried.

The data of that survey shows the following numerical distribution of adults and children, with the adults constituting 47.6% and the children 52.4% of the total.

TABLE I
*Number of Ukrainian Catholics in
the Lower Hunter region, circa 1960 **

ADULTS	No	%	Total	%
Male	210	53.2%		
Female	185	46.8%		
	395	100.00	395	47.6%
<u>CHILDREN</u>				
Male	206	47.5%		
Female	228	52.5%		
	434	100.00	434	52.4%
<u>OVER ALL TOTAL</u>			829	100%

TABLE II

Distribution by AGE and Sex of non-adult Ukrainians in the Lower Hunter Region in 1960

Year of Birth	Number	% of total	Males		Females	
			No	%	No	%
1934	1	0.2	1	0.5	-	-
1935	1	0.2	1	0.5	-	-
1936	-	-	-	-	-	-
1937	-	-	-	-	-	-
1938	1	0.2	1	0.5	-	-
1939	1	0.2	1	0.5	-	-
1940	-	-	-	-	-	-
1941	6	1.4	4	1.9	2	0.9
1942	5	1.2	3	1.5	2	0.9
1943	5	1.2	-	-	5	2.2
1944	8	1.8	6	2.9	2	0.9
1945	15	3.5	8	3.9	7	3.1
1946	54	12.4	20	9.7	34	14.9
1947	34	7.8	16	7.8	18	7.9
1948	35	8.1	16	7.8	19	8.3
1949	17	3.9	4	1.9	13	5.7
1950	48	11.1	24	11.7	24	10.5
1951	28	6.5	13	6.3	15	6.6
1952	52	7.4	16	7.8	16	7.0
1953	25	5.3	16	7.8	7	3.1
1954	26	6.0	13	6.3	13	5.7
1955	25	5.8	10	4.9	15	6.6
1956	20	4.6	9	4.4	11	4.8
1957	13	3.0	6	2.9	7	3.1
1958	11	2.5	5	2.4	6	2.6
1959	10	2.3	5	2.4	5	2.2
1960	2	0.5	1	0.5	1	0.4
TOTAL	421	-	199	-	222	-
<i>Unknown yr of birth</i>	<i>13</i>	<i>3.0</i>	<i>7</i>	<i>3.4</i>	<i>6</i>	<i>2.6</i>
Total a/c	434	100%	206	100%	228	100%

TABLE III

Annual number of Ukrainian Catholic christenings and confirmation, 1949-1963, for Lower Hunter region.

Year	1949	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63
No.	12	90	57	20	24	30	20	19	12	14	8	8	6	2	3
TOTAL:															<u>325</u>

The total of 325 Ukrainian Catholic christenings registered for the 15-year period 1949-63 represents approximately 7.35% of the total number of registered christenings throughout Australia.

The figures that are obtainable for later years are unfortunately only overall totals without any breakdown. In 1965 there were approximately 200 separate Ukrainian Catholic households (both families and single households) (Church and Life, Melbourne, 1965, October-December, No.4, p.15). As of 1 February 1983 there were approximately 181 households (Records of the Ukrainian Catholic Church, Adamstown).

Over the period 22nd April 1950 to 1st December 1983 there were 508 christenings recorded. Of this number, 325 (as per Table III) apparently relate to the Hunter region. This is not unreasonable, as in the early years when parishes had not yet been established and many Ukrainians lived in the migrant camps, Ukrainian priests carried out many christenings in distant camps such as Wacol in Queensland, but kept the records at their home base e.g. Newcastle.

APPENDIX II: CHRONOLOGICAL LIST OF UKRAINIAN CATHOLIC
PRIESTS WHO MINISTERED IN NEWCASTLE AND ITS REGION

1.	Fr. Franz Van Den Boski	March	1950 -	1955
2.	Fr. Stepan Maslo		1955 - Sept.	1956
3.	Fr. Mykola Kopiaikivs'kyi	September	1956 - April	1959
4.	Fr. John Bowden	April	1959 - May	1959
5.	Fr. Roman Martyniuk	May	1959 - Dec.	1959
6.	Fr. John Bowden	December	1959 - March	1960
7.	Fr. Iu. Spolitakevych	March	1960 - May	1960
8.	Fr. John Bowden	May	1960 - August	1961
9.	Fr. Spiridon Myhal'	August	1961 - Oct.	1962
10.	Fr. Roman Bialets'kyi	February	1963 - August	1963
11.	Fr. Mykhailo Mel'nyk*	August	1963 - July	1965
12.	Fr. Santiago Crespo	January	1965 - May	1971
13.	Fr. Volodymyr Kralevs'kyi**	May	1971 - Dec.	1978
14.	Fr. John Bowden	March	1979 - July	1979
15.	Fr. Mykola Ivancho***	July	1979 - Jan.	1982
16.	Fr. Teodor Klish	April	1982 - to date	

* Officially responsible for the parish. But the priests who carried out the pastoral work were Fr. S. Crespo (most frequently), Fr. M. Ivancho and Fr. V. Rozhek

** He was assisted in times of illness and at other times by Fr. M. Ivancho, as well as local Redemptorists not of the Ukrainian rite, Frs. McCann and Carroll. For a short time in January and February 1978 assistance was given by Fr. Ivan Stankevych, a Polish missionary priest, half-Ukrainian in origin.

*** Under the jurisdiction of the parish priest for Sydney, Fr. Ivan Shevtsiv. He was sometimes substituted for by Fr. Bohdan Shemechko.

APPENDIX III: LIST OF OFFICERS OF THE CHURCH COMMITTEE OF
THE UKRAINIAN CATHOLIC CHURCH OF OUR LADY OF THE PROTECTIVE
VEIL, ADAMSTOWN

A. Chairmen

1. Pavlo Lobur*	March 1958
2. Oleksa Tkachuk	18th June 1960
3. Fedir Duma	September 1966
4. Osyp Fliunt	September 1967
5. Leonid Dzhus	February 1970
7. Pavlo Basha	September 1974
8. Fedir Duma	October 1976
9. Oleksa Tkachuk	November 1978
10. Andrii Potichko, briefly substituted for by Taras Povazhuk	March 1980

- * On becoming chairman of the newly-formed Building Sub-Committee on 18th June, 1960, he passed the chairmanship of the Church Committee on to Mr. O. Tkachuk. In January 1962 he emigrated to the U.S.A.

B. Secretaries

1. Mykhailo Nimciw**
 2. Mykhailo Tsybaliuk
 3. Roman Boitsun

** According to the manuscript by M. Nimsiw. All other data have been collected from the Visti tserkovnogo komitetu (Church Committee News) and from the minute books of the Church Committee.

ОЛЕНА ПЧІЛКА В СПОГАДАХ БІЛОРУСЬКОГО КОМПОЗИТОРА

Дмитро Нитченко

З білоруським композитором Миколою Щегловим я познайомився в одному з тaborів у Німеччині. Там жило й кілька українських письменників. Іноді в таборових бараках ми влаштовували літературні вечори, де кожен читав щось із своїх творів. На одному з таких вечорів я й познайомився з композитором Миколою Щегловим. Він був ограйдний, вище середнього росту, а мене він привабив тим, що був знайомий з нашою письменницею Оленою Пчілкою, матір'ю Лесі Українки, а також з композиторами Кирилом Стеценком, Михайлом Вериківським та багатьма іншими діячами української культури. Він прихильно ставився до наших композиторів і письменників й охоче розповідав мені про них.

На початку революційних подій доля закинула його на Україну, де йому довелося прожити деякий час та включитися в культурне життя української інтелігенції. Той період був бурхливим часом українського національного відродження. Він захопив найширші кола українського громадянства. Гарячі, насичені різними ідеями диспути, лекції, реферати, політичні зібрання, маніфестації просякли тоді все життя України від великих міст до малих містечок.

Перше знайомство білоруського композитора з українським національним життям сталося в невеликому повітовому місті Гадячому на Полтавщині, де він випадково потрапив на одну чергову вечірку. Зі сцени повнісінської залі слухачів він вперше почув палкі промови, патріотичні й народні українські пісні, які відразу підхоплювала авдиторія. Піднесення було настільки великим, що мимоволі захопило його, цілком сторонню людину.

У перерві, поміж окремими частинами програми, його підвели до невеличкої на зрист, скромно вдягненої сивої жінки з приємним жвавим обличчям та

гострим поглядом. Вона щось сквильовано говорила своїм слухачам, супроводжуючи свої слова різкими рухами.

Це була відома українська письменниця і громадська діячка Олена Пчілка, сестра Михайла Драгоманова. Згодом він мав приємність ближче познайомитися з тією цікавою жінкою. Вона мешкала недалеко від міста в невеличкому, але гарному будиночку. По подвір'ї бігав дуже злий і кусючий собака, який весь обріс якоюсь називчайно воложатою шерстю. Пчілка страшенно любила цю тварину, яка відповідала їй повною взаємністю й завжди бігала за нею.

Коли одного ранку композитор увійшов на Пчілчине подвір'я, пес кинувся на нього з явним наміром завдати непоправної шкоди його штанам. Олена Пчілка з дивовижною на її роки швидкістю вискочила з хати й, відганяючи собаку, весело, з милою усмішкою похартувала:

- Не бійтесь, не бійтесь, бо він тільки москалів хапає!

- Та я й сам мало що не москаль, - відповів Щеглов.

- Ні, - сказала Пчілка, - ви наш, а якщо тепер може й не цілком, то згодом і зовсім будете нашим.

На той час композитор Щеглов написав уже кілька музичних творів на слова українських поетів. Олени Пчілці вони подобались, і вона хотіла цілком записати його в українці.

- У хаті Пчілки було надзвичайно чисто й симпатично, - казав композитор, - особливо в її маленькому кабінетикові з шафами та столом, повними книжок. Разом з прозаичною і віршованою літературою було багато книжок з історії України, серед яких було чимало цінних і рідкісних. Саме тоді Олена Пчілка майже залишила писати вірші і працювала в галузі історії свого народу. Розмовляти з Пчілкою було справжньою втіхою. Маючи європейську освіту, вона була дуже розумною, ширококультурною й дотепною жінкою, яка багато чого знала й багато чого пережила. Величезна ерудиція, захоплення темою розмови, яскравий національний дух - все це приваблювало до неї найрізноманітніших людей і, особливо, учнівську молодь. Надвечір хата Пчілки була вже повнісінка. Бесіди, суперечки та чай ліслися аж до світанку. Щікаво було спостерігати й саму господиню, яка ніби не відчувала своїх років. Можна тільки позаздрити її піднесенню енергії й руливости. Вона чимало розповідала мені про свою доч-

ку – відому українську поетесу Лесю Українку, читала її вірші й була до сліз схвильована, коли одного разу я приніс їй покладену мною на музику чудову "Колискову" Лесі Українки.

Згодом довелося композиторові Миколі Щеглову бути в Києві в драматичному театрі на виставі "Лісової пісні", – близької фольклорної феєрії. Гучні оплески, схвильовані вигуки глядачів, глибока настроєння гра акторів здавалися йому найкращим вінком на могилу однієї з видатніших українських поетес. У Києві композитор значно збагатив своє знайомство з українськими діячами, зокрема з композиторами Степаном, Вериківським та іншими. Особливо він запам'ятав зустріч з родиною померлого вже композитора Миколи Лисенка. Дві його дочки, Катерина й Мар'яна, були здібними музикантами. Катерина Миколаївна мала ще до того видатні організаційні здібності й була душою недавно створеного Музичного інституту ім. Лисенка. – Мої симпатії, – розповідав далі білоруський композитор, – залишилися назавжди з двома сестрами, а найбільше з серйозною, вдумливою, розумною й сердечною Катериною Миколаївною.

– Мешкання Лисенків було справжнім і щирим культом їх батька. Стіни прикрашали його портрети, афіші його концертів чи постав. На столах розкладені рукописи, чернетки, книжки, життєписи, рецензії преси, листи друзів та знайомих, а на піяніно – ноти його творів.

Коли вперше Щеглов відвідав родину Лисенків, сестри посвятили його в таємниці цього культу й посадили за інструмент, поклавши на лютні паку Лисенкових творів. Про Лисенка він зновував тоді тільки з історії музики, де його імені було присвячено тільки декілька рядків. Тож те перше знайомство з творчістю композитора Лисенка почалося в нього, в мешканні автора. – І що я більше переглядав ноти, – згадував композитор, – то більше зростала моя повага і симпатія до автора. Не тому тільки, що це був талановитий музикант, не тому, що він мав видатну освіту, закінчивши Лейпцигську консерваторію. – Ні, не тільки це вплинуло на мене, – казав Щеглов. – Найбільше враження справило на мене, що Лисенко всі свої знання, все своє життя, вміння та талант віддав рідному народові, рідній Україні. І тільки тим можна пояснити, що в російських "історіях" музики його ім'я залишилося в тіні. Для того, щоб зробити кар'єру в російській державі, треба було зрусифікуватися. Чи програв щось від цього Лисенко? Ні, його ім'я стало найвидатнішим в історії української музики. Ніхто, як він, може пишатися ім'ям основоположника, батька української

національної музики. За тяжких часів, у найгірших умовах ішло творче життя Лисенка. Безперервні шукання і праця в усіх галузях музики йшли в нього поруч тяжкої праці для забезпечення родини.

- Найкраще, - казав білоруський композитор, - я знаю його оперові та пісенні твори. Якщо "Сафо", одноактова опера з античним сюжетом, виявила великий талант автора й видатну майстерність, то все ж повністю виявилося його творче обличчя в відомій опері "Тарас Бульба", першій українській національній опері в повному значенні цього слова. На жаль, не зовсім вдале лібретто перешкодило її успіхові на сцені, і опера довший час не була здобутком широкого загалу.

М. Щеглов вважає, що ім'я Лисенка стало відоме через його пісенну творчість. Головне місце в творчості Лисенка займає українська народня пісня, збиранню, вивченю й опрацюванню якої віддав він усе своє життя. Пісенні твори Лисенка - справжні діяманти. Слухаючи його хорові твори, чуєш пающи широких степів, бачиш блакитне небо й повноводі річки, вишневі садки, відчуваєш саму душу й думки українського народу.

- Вечорами, - казав далі композитор, - квартира Лисенків приймала всіх вірних "культу батька", багато говорили, а ще більше співали задушевні мілозвучні пісні.

- Катерина Михайлівна, бувало, сидить у кутку й задумливо слухає, часто підносячи до очей білу хусточку... Розлучалися ми, як рідні, а дорогою ще довго лунали Лисенкові мотиви.

- Минали роки. Мені вже не довелося ще раз погостювати в Україні, але я все ще під враженням палких українських сердець, щиріх національних почуттів і тих цікавих зустрічів і знайомств, що тішили мое перебування перед братнього народу, - так закінчив свої спогади приятель українців видатний білоруський композитор про ті далекі часи, повні боротьби, успіхів, поразок і надій.

Уже живучи в Австралії, я дещо довідався від білоруських приятелів з інтелігентних провідних кіл про їхнього композитора. Микола Щеглов був російського походження, але один разочай випадок відштовхнув його від росіян. Ще до війни йому, як видатнemu музикознавцеві й лекторові вищих шкіл доручено було переглядати білоруські архіви в Мінську й вишукувати всі заборонені та патріотичні білоруські музичні твори. Але під час праці над цим він побачив, що ті заборонені твори були дуже вартісні, талановиті

і передавати їх для знищення представникам влади - це був би злочин. Тому він зненавидів за це росіян, а знайдені твори переховував у себе. Щильше того, його перша дружина була російською шовіністкою, то він розвівся з нею. А під час війни виїхав до Західної Німеччини і навіть російське прізвище змінив на білоруське - Микола Кулікович. Будучи в Німеччині, він казав, що його батьківщина Білорусь, а друга батьківщина Україна.

По капітуляції й закінченні війни він виїхав до Америки й жив у Чікаго, де одружився вдруге. Його друга дружина була видатна співачка. Помер наш білоруський приятель і композитор в 1969-му році.

ЕТНІЧНА ПОЛІТИКА УРЯДУ І МОЖЛИВОСТІ ТРИВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ В АВСТРАЛІЇ

Орест Питляр

Можна прийняти, що з погляду демографічного роз-
просторення, нації діляться на три категорії:

1. Експансивні, які намагаються поширити
власний життєвий простір, підкорюючи сусідські
землі, або колонізуючи порожні чи рідко заселені
простори на власних окраїнах - як москалі, китайці
й араби.

2. Колонізаційні, що здобувають і заселяють
далекі, заморські країни - як англійці чи еспанці.

3. Еміграційні, які поселюються відірваними
від рідного материка групами серед чужого етнічного
довкілля і намагаються, більш чи менш успішно, втри-
мати власну національну ідентичність - як жиди, ір-
ляндці, італійці, чи німці.

З погляду цього розподілу українська нація як
цілістъ належить виразно до першої, експансивної,
категорії, бо вона ще від раннього історичного часу
підбивала південні - степові й частково балканські -
і північні - лісові, фінськомовні - простори й коло-
нізувала їх. Хоч нашу експансію на південь перервала
татарська навала, а північна колонізація створила для
нас самих смертельно загрозливого сусіда й ворога, то
все таки, при всіх наших історичних катастрофах, ми
потрапили поширити нашу суцільну етнічну територію
від княжого часу вдвое, а то й утроє.

Лиш західні, межові області України - Галичина,
Закарпаття й частково Буковина й Волинь - які не мали
навколо себе ані порожніх, ані політично слабших прос-
торів, були примушенні стати на шлях еміграції. /Бо
навіть масові добровільні переселення східно-укра-

їнських селян за царського часу в східно - й центральноазійські простори були фактично експансивним, а не еміграційним рухом, хоч не в національних, а в російськоімперіальних рамках./

Розкинена по широкому світі ота західноукраїнська еміграція від ще довоєнного часу спинилася віч-на-віч із проблемою втримання власної ідентичності, яка була навіть для мало свідомих заробітчан така ж природна й конечна, як і для пізніших політичних смігрантів і для всіх інших емігрантів світу. Можливість цього втримання залежала очевидно від двох факторів - власної національної й племінної відпорності на чужі впливи, а також від наставлення чужого довкілля, в тому також від етнічної політики Урядів - господарів у країнах поселення. І власне на цьому останньому аспекті я хочу сьогодні зупинитися.

Дещо схематизуючи, ту етнічну політику Урядів країн господарів можна поділити знову на три діаметрально різні системи чи категорії:

1. Політика відокремлення. Її найяскравішим прикладом була англійська політика в стосунку до чужинських імігрантів. Їх не сприймали як рівних, від них відмежовувалися, вважаючи їх не лише інакшими, але й гіршими, просто нецікавими "lesser breed". Тут характеристичний опис у Джона Голсуорті чужинецького кварталу в Лондоні - Сого. Воно "брудне, повне греків, мусульман, котів, італійців, помідорів, ресторанів, пестрих одягів, дивних прізвищ, людей, які заглядають крізь вікна". Словом - людей інакших, від яких крішто триматися здалеку. Навіть у теперішньому, зміненому англійському суспільстві післявоєнного й післяімперіального часу, суспільстві, яке начебто вийшло з ізоляції, з'єдналося з Європейською Спільнотою, допустило мільйони чужинецьких робітників - далі пишеться з гордістю про англійський "non-melting pot". Цю саму політику відокремлення стосували зрештою всі країни християнського Заходу до одної емігрантської групи - юдів, а Туреччина - до розкинених вірменських і грекських колоній Малої Азії. І, як знаємо, власне така стінна політика народів-господарів допомогла втриматися на протязі довгих століть юдам і вірменам і грекам - як окремим, міцно об'єднаним, національним громадам у світовому розсіянні.

2. Політика "melting pot, цебто посиленої десіонаціоналізації й розширення в місцевій етнічній масі. Цю політику найбільше вживали під тією самою немилозвуч-

ною назвою й демократичною ширмою в Сполучених Штатах Америки. У висліді - майже всіх імігрантів /з деякими винятками "впертих" етнічних груп, нащадків історично пригнічених націй - як жиди, вірмени, частково українці й греки/ було позбавлено дуже швидко, бо вже в другому поколінні, всякого власного національного обличчя, мови, культури, традиції. Створено безкорінну людську масу, без традиції, культури й ідеї, яка mrє лише про матеріальні користі й особисті присмости, здобути байдуже якими, хай і злочинними, засобами.

З. Тому модною стала останнім часом політика "багатокультурності" (*multiculturalism*), яка витворилася насамперед у Канаді під впливом тамошнього довголітнього змагання двох "основних націй" - англійської й французької. Вона була подекуди синтезою двох перших, полярно протилежних концепцій - британського ізоляціонізму й американського "melting pot". І, як кожна синтетична система, вона виявляє ділки питоменні слабості, дарма що на перший погляд вона виглядає найбільш демократичною і людяною. Для держави й народу-господаря вона може включати виразні небезпеки там, де деякі з "багатокультурних" груп виявляють деструктивні тенденції - як негри, порториканці чи мексиканці в США. Вони, користуючись власною багатодітністю й масовою нелегальною імігацією, захоплюють американські міста, створюють у них хаос і шантажують усі політичні партії власними виборчими голосами. А для еміграційних груп - чи велика від них користь прийшла? Характерне, що в Канаді, де в колишній добі британського ізоляціонізму затрималася найвиразніше й найдовше українська етнічна ідентичність, найбільше посилення мовної, культурної й релігійної асиміляції прийшло якраз останніми десятиріччями, з настанням "багатокультурності". За останніми обчисленнями, тепер лише шість відсотків українських людей у Канаді вживає вдома українську розговірну мову, лише менше як половина їх належить до двох традиційних українських Церков. Можливості "багатокультурності" для національної асиміляції добре зрозуміла колись московська совєтська імперія. За часів Сталіна в Україні були українські школи і газети й книжки, а проте національна свідомість була приспана, і на вулицях Києва, так же само як тепер, було чути лише московську мову. У відсутності конфронтації, з притушкуванням національного конфлікту, вже тоді відбувалося "злиття націй", про яке нині одверто говориться - а люди в своїй масі не протестують - привикли вже.

А яка ж ситуація з погляду цих трьох можливих концепцій етнічної політики була для нас в Австралії?

Тут, як і в багатьох інших ділянках, Австралія зразу не мала ніякої виразної системи, а лише досить випадково наслідувала інших.

Зразу - коли ми приїхали до Австралії наприкінці 40-вих років - з нами "не знали, що діяти". Характерне, що ініціаторами цієї першої великої "чужинецької", цебто не-англомовної, хвили іміграції були лейбористські політики ірляндського роду, які мали мабуть більш чи менш ясне бажання еманципуватися з-під впливу англійської "Mother country" і створити нове, незалежне суспільство, етнічно мішане, на подобу американського. Але ж австралійська народна маса, включаючи і лейбористських робітників, і ірляндських католиків, зайняла до нас виразно "англійське" становище - незацікавлення, погорди й ізоляції. Для них ми були "bloody Balts", трохи кращі від середземноморських "дейго", але безконечно гірші від людей британського роду. Звичайно, в цьому загальному наставленні до нас були й шляхетні винятки. Коли ж іде про офіційну політику, то характеристичне, що всіх нас у наших документах окреслено як некваліфікованих робітників: чоловіків як "labourers", жінок як "domestics", і нас призначувано з правила на "роботи неактивні для австралійських працівників". Навіть до наших приїдешніх нащадків не було зацікавлення - бо спроваджувано майже виключно бездітні подружжя, і зараз же в Австралії було розділено чоловіків від жінок. Жити нам тоді трудно-вато було. А все таки, треба признати, що якраз тоді, у цьому першому періоді, ми найкраще трималися, ми тягнулися, мов ті жиди, "до своїх", до українського сусідства, до громади й до церкви, наші діти й не думали розмовляти між собою неукраїнською мовою, або одружуватися з чужинцями. Зрештою, ця австралійська політика відокремлення не тривала довго - раз тому, що "Balts" виявили себе культурнішими й спритнішими від досить мало культурного довкілля, а другу тому, що Австралія почала тоді досить швидко, на добре чи на зло, американізуватися.

Політика уряду Австралії виразно змінилася в 50-тих роках, приймаючи за зразок американську концепцію "melting pot". Розрахунок був на те, що в новому, присмному, заможному австралійському житті ми "забудемо давні країни" й станемо добрими австралійцями, як усі, а ні - то вимремо, а молода й тут народжена генерація австралізується без труднощів і перешкод. Натиск був не особливо гострий, бож Австралія - демократична країна, а австралійці - по суті добрячий і людяний народ. В австралійських крамницях ніколи не було написів таких популярних колись у

Нью-Йорку чи Чікаго - "this is America, talk English", і лиш зрідка сквильовані чи п'яні австралійці сварилися, коли ми на вулицях говорили рідною мовою. Ale все таки, навіть під тим "лагідним" натиском деякі наші, навіть колись громадсько активні, люди тоді "загубилися", відійшли від громади, відчужились в товариському житті, чи навіть у сімейному побуті.

I от наприкінці 70-тих років, мабуть за канадським прикладом, а також приглянувшись ближче до негативних наслідків традиційної американської етнічної політики, уряд Австралії став виразно на позицію "багатокультурності". В 1977 році створено при міністерстві іміграції "Австралійську Раду Етнічних Справ", яка в свою чергу заснувала "Комітет Багатокультурної Освіти". Призначено, правда досить невеликі, фонди на підтримку "етнічних" шкіл і на створення університетських катедр для навчання "меншинних" мов, навіть такої екзотичної як Піджаджара. Цілу нову соціо-культурну концепцію австралійського суспільства було виложено в таких брошурах, як "Australia as a Multicultural Society" i "Multiculturalism and its Implications for Immigration Policy", виданих "Радою Етнічних Справ" і "Радою Людності й Іміграції".

Чи нова політика принесе реальні висліди й користі для австралійської національної й державної справи - нині важко передбачити. Мені здається, все таки, що допущення не-европейських елементів в австралійську іміграцію може в майбутньому довести до створення тих самих расових проблем в Австралії, від яких нині страждають Сполучені Штати Америки, а меншою мірою й Канада й Британія.

Але які наслідки принесе нова етнічна політика для української громади в Австралії? Можна радіти з того, що наші англо-австралійські господарі врешті визнали нас рівними й повновартими громадянами, не-зваючи на культурні різниці. Ale - чи це визнання, по суті лише символічне, декларативне, спричиниться до довгого й солідарного тривання української еміграції в Австралії як міцної й об'єднаної національної групи? Це, на мою думку, непевно.. За приклад може служити нам, знову ж таки, Канада, де, скажімо, справа українського шкільництва з колишньої захопливої національної ідеї переміниться в буденщину провінційних бюджетів і навчальних плянів і де, зрештою велики й успішні, імпрези узaleжнюються великою мірою від державних і провінційних дотацій. Чи це не створить в Австралії - як у Канаді створило - деякі

збайдуження до справи національної окремішності і не промостить шляху до мовної асиміляції й розплинення в чужому довкіллі? Адже завданням нової австралійської "багатокультурної" політики, як це підкреслюють обидві згадані брошюри, є "*integration of migrants into the Australian Community*".

А відомо, що інтеграція, це поняття небезпечніше для втримання національної відрубної ідентичності, ніж асиміляція. Наприклад, жиди вже від тисячоліть асимілюються мовно /"їдіш"/, навіть расово, до чужих народів-господарів, але вони ніколи не стали інтегральною частиною не-жидівського суспільства, і тому вони затримали національну ідентичність.

Тому, хоч ми з вдоволенням можемо користуватися позитивами нової австралійської етнічної політики – почуттям власної, індивідуальної й національної, рівновартості, допомогою для розбудови наших културних надбань – ми все таки не можемо приспати нашої національної чуйності, відректися почуття окремішності й нашої традиційної "політики власних сил" – від цього найбільше залежатимуть реальні можливості тривання української спільноти в Австралії.

БІБЛІОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ І БРОШУР В АВСТРАЛІЇ 1965-1979

Степан Радіон

Бібліографія /від гр. *biblion* – книга і *graphō* – пишу, описую/ – наукова дисципліна, яка виявляє, веде облік і систематизує друковані твори з усіх галузей знання та творчости, складає різного типу бібліографічні покажчики і тим сприяє кращому використанню книжок, а також теоритично розробляє питання джерелознавства, самі принципи бібліографічної роботи. Історію бібліографії розпочинають з III ст. до н.е., з праць відомого античного критика елліністичної епохи Каллімаха, який завідував знаменитою Олександрийською бібліотекою і склав її каталог. Українська бібліографія розпочалась в XI ст. "Ізборником Святослава" /1073/ і довгий час знаходила собі притулок у монастирських бібліотеках. Українська бібліографія в XIX ст. мала таких видатних представників, як М. Комаров, автор книги "Бібліографічний покажчик нової української літератури" /1883/, І. Левицький, автор двотомної праці "Галицько-руська бібліографія" /1888-1895/, М. Павлик, Б. Грінченко, І. Франко.

Бібліографія обслуговує всі галузі знання. Бібліографічну роботу ведуть і наукові бібліотеки, і кожен учений – відповідно до кола своїх наукових інтересів.

Окремо виділяється літературна бібліографія, яка об'єднує бібліографічні посібники, огляди друкованої продукції з художньої літератури та літературознавства. Вона допомагає літературознавцям у їх дослідницькій роботі.

Відповідно до цього розрізняють бібліографію науково-допоміжну, науково-інформаційну.

Видаються також бібліографічні покажчики про окремих письменників.

Короткі бібліографічні дані друкуються в енциклопедичних словниках у журналах й газетах, наукових монографіях, методичних посібниках, підручниках для вузів тощо.

/ "Словник літературознавчих термінів", В. М. Лесин,
О. С. Пулинець, Київ 1965/.

Пресові видання 1965-1979

/разом з доповненням до бібліографії С. Радіона за попередні роки/.

Бібліографія уложена абетково за назвами видань, а не за роками.

"Бюлстенъ", ч.6, з нагоди Різдва Христового, Української Автокефальної Православної Церкви в Австралії і Новій Зеландії, 1976, 5 стор. Друк цикльостилем.

"Вісник", ч.1, 1968. Неперіодичне видання Української Громади в Воллонгонг, Нью-Саут-Велз. Друк цикльостилем.

"Великодній Бюлетень". В-во "Праця й життя", Сідней, ч. 6, травень, 1975, 8 стор. Друк цикльостилем.

"Вісти КУА", ч.1, грудень, 1978, 4 стор. Бюлетень Комітету Катедри Українознавства в Австралії. Видає "Вільна Думка", Сідней.

"Вісти", сторінка Комітету оборони прав людини в Україні в "Церкві і Житті", Мельбурн, ч. 52, 1974. 2 стор., ч. 19, 1976, 6 ст.

"Вісти Західної Австралії", ч. 1, 1974, 6 стор. Вийшло 38 чисел до червня-липня 1978 по 6 стор. Орган УКЦ в Перті.

"Вісти УГВ" /Української Громади Вікторії/. Додаток до "Церкви і Життя", Мельбурн, ч. 43, 1975, 4 стор., ч. 50, 1975, ч. 10, 76 р.

"Вісти", Орган Ліги Визволення України - Спілки Української Молоді в Аделаїді, Південна Австралія, ч. 1, 1974, 10 стор. Вийшло 6 чисел до 1975 р. Друк цикльостилем.

- "Вісник", Українського Катол. Душпастирства Канберри-Квінбіен, Водонга-Олбурі /Албури/, чч. 1 до 5, 1976, 6 стор. Вийшло 29 до жовтня 1976 р. і чч. 3, 4, 1977, 6, 6 стор. Друк цикльостилем.
- "Вісти Південної Австралії", чч. 1 до 8, 1978, 3-8 стор. Видання Української Катол. Парафії у Вайвілл /Аделаїда/. Друк цикльостилем.
- "Голос Козачества". Додаток до "Вільної Думки", ч. 49, 1951, стор. 5:1952, стор. 4, ч. 52-53, 1951.
- "Голос Молоді" /Спілки Української Молоді в Мельбурні/. Додаток до "Церкви і Життя", Мельбурн, ч. 24, 1975, 98 стор. До 3-го кварталу 1977 р. вийшло 11 чисел. Друк цикльостилем.
- "Громада". Бюлетень Української Громади Канберри - Квінбіен. Додаток до "Вільної Думки", ч. 45, 28.10.1979.
- "Громадські Вісті", місячник. Орган Української Громади Західної Австралії, Перт, ч. 1, 1972 і чч. 2, 3, 4, 1977. Друк цикльостилем.
- "Громадське Життя", ч. 1, вересень, 1975, 4 стор. До вересня 1978 вийшло 36 чисел, 4-8 сторінок. Видання Спілки Української Молоді в Квінсленду, Відділу Ліги Визволення України та Української Громади Квінсленду в Окслі. Друк цикльостилем і офсетом.
- "Громадські Новини", місячник Української Громади Квінсленду в Ерібані, ч. 1, квітень, 1975, 2 стор. До липня 1977 року вийшло 28 чисел, 4 - 8 сторінок. Друк цикльостилем.
- "Грубий канарок". Видання Української Студентської Громади в Аделаїді. Без дати /початок 1973 р./. Друк гектографом.
- "Діточа Сторінка". Додаток до "Вільної Думки", Сідней, ч. 1, 1950.
- "Дитяча Сторінка". Додаток до "Вільної Думки", чч. 1-2, 10, 17, 1952.
- "Дитячий Куточек". Додаток до "Вільної Думки", чч. 41, 48, 1957; ч. 44, 1960; чч. 1-2, 6, 15, 23, 29, 35, 39, 47, 1961.
- "Дитяче Слово". Додаток до "Вільної Думки" чч. 1 - 14, 18, 23, 27, 32, 34, 38, 42, 44, 47, 50, 1959; чч. 2 - 7, 14, 1960.

"Добра Новина". Орган Об'єднання Українських Євангельсько-Баптистських Церков в Австралії,
Гленрой /Мельбурн/, ч. 33, травень-серпень,
1978, 20 стор., 17 см. Друк цикльостилем.

"Спархіяльні Вісті", Мельбурн, ч. 1, січень - березень 1973, 27 стор. Церковно-громадський квартальник Української Православної Автокефальної Церкви в Австралії. До квітня - червня 1979 р. вийшло 27 чисел. Далі виходить.

"Жіноча Сторінка". Додаток до "Вільної Думки", Сідней, чч. 8, 12, 17-18, 22, 25, 30-31, 36, 1950; 50, 1951; 1-2, 12, 16, 18, 25, 30, 34, 48, 1952; 12-13, 27, 36, 44, 51, 1958; 8, 15, 22, 37, 51, 1954; 2-3, 13, 16, 19, 26, 33, 41, 48, 1955; 12, 9, 13, 1956; 16-17, 1957; 24, 29, 34, 39, 43, 48, 52, 1958; 6, 12, 18-19, 1959.

"Жіночий Куток". Додаток до "Вільної Думки", чч. 16, 27, 33, 36, 1961.

"Інформативний листок" /Економічної Ради Об'єднання Українців Австралії. Пізніше перейменоване на Союз Українських Організацій Австралії/. Додаток до "Вільної Думки", ч. 50, 1950.

"Інформативний Листок" управи Української Громади Квінсленду, /Брісбен/, 1951. Друк цикльостилем.

"Інформативний Листок", ч. 2/74, Сідней, 29.3.1974, 2 стор. Батьківський Комітет Центральної Рідної Школи ім. кн. Ольги. Друк цикльостилем.

"Інформативний Листок", ч. 1 /червень/, Аделаїда, 1974, 20 стор. Орган ГУ УАЛ /Головної управи Української Антибільшевицької Ліги/. Друк цикльостилем.

"Інформативний Листок" Парадіяльної Ради Св. Покровської парафії УПЦА в Ессендоні. Без числа й дати /1975/, 4 ст. Друк цикльостилем.

"Інформативний Листок", ч. 1, лютий, 1975, 2 стор. Осередок Праці НТША в Канберрі. Друк обсетом з машинопису.

"Інформаційний Бюлєтень" Комісії Розбудови Українського Народного Дому УГВ /Української Громади Вікторії/, ч. 1, грудень, 1977, 30 стор. 34 см. Друк цикльостилем. Перше число вийшло під заголовком "Список Жертвовавців на розбудову Центрального Народного Дому", Ессендон, 1976, 13 стор. 34 см.

"Інформаційний Листок", Консисторії Української Автокефальної Православної Церкви в Австралії і Новій Зеландії, Тунгаббі /Сідней/, ч. 1, березень, 1978, 4 стор. Вийшло 16 чисел. Останє за липень 1979 р.

"Інформативно-Методичний Листок" Української Центральної Шкільної Ради в Австралії, ч. 14, Мельборн, 1979, 25 ст. З останнім числом вийшло вже 58 чисел. Друк цикльостилем.

"Кооперативний листок", дирекції Української Кредитової Кооперативи в Аделайді. Звітне щорічне видання до загальних зборів за роки: від 1961 до 1975, по 11 стор. Друк цикльостилем.

"Критика". Орган Української Студентської Громади Південної Австралії, Аделаїда, ч. 1, 1 червня 1962. Друк цикльостилем.

"Кооперативні вісті", Торговельної Кооперативи "Поступ" у Мельборні. Додаток до "ЦіЖ", Мельборн, ч. 41, 1974.

"Кооперативні Вісті", Української Кредитової Кооперації "Дністер" у Мельборні. Додаток до "ЦіЖ", Мельборн, ч. 37, 1974.

"Кооперативне Слово", квартальник, Мельборн, ч. 1, 1975, 26 стор. /вийшло кілька чисел/. Журнал господарсько-кооперативної і громадської думки в Австралії. Видання Української Кредитової Кооперативи "Дністер" у Мельборні.

"Київ", Мельборн, ч. 3, 1976 /За "Вільною Думкою" ч. 28-29, 1976/.

"Кооперативні Вісті Аделаїди", Аделаїда, ч. 3, 4, 1978, 2 стор. Видав Українська Кооператива "Говерля" в Аделайді. Друк цикльостилем.

"Література, мистецтво, наука". Додаток до "Вільної Думки", Сідней, чч. 7, 11, 15-16, 21, 30-31, 1950; 1-2, 1952; 43, 1954; 2-3, 30, 36, 42, 1955; 16, 1956.

"Література-мистецтво". Додаток до "Вільної Думки", ч. 16-17, 1957; 28, 1958; 34, 45, 46, 1961.

"Літературна Сторінка". Додаток до "Вільної Думки - Українського Шляху", Сідней, ч. 42, 1956.

"Літературно-мистецький квартальник", ч. 1, 1976,
8 стор. Додаток до "Вільної Думки". ч. 18,
1979, 8 стор.

"Мета". Сторінка Братської Школи в Мельборні. До-
даток до "Ціж", Мельборн, ч. 29, 1977.

"Наша Громада". Місячний Інформативний Листок упра-
ви Української Громади Південної Австралії,
ч. 1, 1975, 18 стор. По кінець 1979 року вийшло
60 чисел.

"Наша Ідея", Мельборн, /ч. 1, 177, 12 стор./. Видання
Осередку СУМ-у ім. геть. Івана Мазепи. Друк
цикльостилем.

"Новий Промінь". Сторінка СУМ-у. Додаток до "Віль-
ної Думки", Сідней, чч. від 1 до 23, 27, 40, 44,
49, 1958; 5, 9, 14, 20, 24, 33, 45, 49, 1959;
16-17, 20, 33, 1960; 1-2, 13, 19, 33, 36, 49,
1961.

"Наше Слово", квартальник. Видає Союз Українок Австра-
лії. ч. 48, липень-вересень 1977, 3 стор. Друк
оффсетом з машинопису. Не виходить більше.

"Наш Фронт", /Мельборн/, ч. 1, 1974, 36 стор. Сус-
пільно-політичний журнал в Австралії. Видає
Українська Антибольшевицька Ліга - Ліга Визволен-
ня України з Австралії і Новій Зеландії. Почав
виходити в 1967 році. Ч. 12, 1979, 36 стор.

"Наш Шлях". Сумівська Сторінка. Додаток до "Нашого
Фронту", Мельбурн, ч.ч. 4, 1977 по кінець 1979
року з'явилось 32 додатки.

"Перець", Гавлер, Південна Австралія, ч. 1, травень,
1950. Український двотижневий журнал гумору й
сатири. Появилось 28 чисел.

"Пластова Сторінка". Додаток до "Вільної Думки",
чч. 20, 26, 1958; 25, 30, 36, 1959.

"Пластовий Куток". Додаток до "Вільної Думки",
чч.16-17, 27, 44, 1960; 19, 36, 38, 44, 1961.

"Промінь". Журнал Української Братської Школи ім. жит-
роп. А. Нептицького в Мельборні, чч. 1, 2, 1955;
1, 2, 3, 1974, 10 стор. Друк цикльостилем. ч.1,
1975, 10 стор.

- "Праця", Блектавн, ч. 3-4, 1958. Видання Української Школи в Блектавні /Сідней/. Друк цикльо-стилем.
- "Православний Світ", Мельборн, ч. 1, лютий, 1973, 21 стор. Орган Українського Православного Братства ім. св. кн. Володимира. Друк цикльостилем. Вийшло 6 чисел.
- "Пластовий Куток". Додаток до "ЦіЖ", Мельборн, ч. 46, 1974; 26, 1975.
- "Православне Життя", Майленд /Перт/, ч. 7, 1977. Орган Св. Миколаївської Парафії Української Автокефальної Православної Церкви в Майленді, Західня Австралія. Друк цикльостилем.
- "Промінь". Журнал Українських Студентів /Мельбурнського університету/, 1978-1979, 32 стор. Друк цикльостилем.
- "Рідне Слово". Додаток до тижневика "Єдність", Аделаїда, ч. 38-39, 1952; 1-2, 8, 13-14, 22, 1953.
- "Рідношкільний навчально-методичний квартальник" Ессен-донської Школи ім. Тараса Шевченка в Австралії, /Мельборн/, ч. 1, січень-березень, 1975, 30 стор. По кінець 1979 року вийшло 16 чисел. Друк цикльо-стилем.
- "Різдвяний Інформаційний Бюлетень" Консисторії Української Автокефальної Православної Церкви в Австралії і Новій Зеландії, Сідней, ч. 7, 1976, 7 стор. Друк цикльостилем.
- "Сторінка Молоді". Додаток до "Вільної Думки", чч. 6, 10, 24, 1950; 16, 1952.
- "Сторінка СУА /Об'єднання Українців Австралії/. Додаток до "Вільної Думки", ч. 51, 1951; 14, 22, 1952.
- "Сторінка Юнацтва" /Юнацька Сторінка/. Додаток до "Вільної Думки", чч. 44, 47, 49, 1952; 1, 18, 25, 30, 43, 50, 1953; 8, 45, 1954; 2, 3, 1955.
- "Сторінка СУМ - Сумівська Сторінка". Додаток до "Вільної Думки", чч. 43, 45, 1952; 19, 24, 41, 50, 1958; 5, 25, 1954; - до "Вільної Думки - Українського Шляху", Сідней, ч. 45, 1956; до "Вільної Думки", ч. 5, 1957.

- "Сторінка Союзу Українок Австралії". Додаток до "Вільної Думки", чч. 38, 42, 1952; 1, 9, 22, 1953; 11, 1957.
- "Сторінка Добrusу /Демократичне Об'єднання бувших репресованих українців у Советському Союзі/ в Австралії". Додаток до "Вільної Думки", ч. 35, 1954.
- "Сторінка Українських Комбатантів". Додаток до "Вільної Думки", ч. 43, 1955.
- "Сторінка Союзу Українських Організацій Австралії". Додаток до "Вільної Думки", ч. 9, 1955.
- "Сторінка Студента". Додаток до "Вільної Думки", ч. 7, 1959.
- "Сумівський Шлях". Орган Осередку СУМ-у ім. Шевченка в Аделаїді. Без числа й дати.
- "Сторінка УГВ" /Української Громади Вікторії/. Додаток до "ЦіЖ", Мельборн, ч. 41, 1974.
- "Сторінка КОПЛІ" /Комітету Оборони Прав Людини/. Додаток до "ЦіЖ", Мельборн, ч. 13, 1975.
- "Сторінка СУМ-у". Додаток до "ЦіЖ", Мельборн, ч. 32, 1975.
- "Сторінка Студента". Додаток до "Вільної Думки", ч. 39-40, 1975.
- "Слово Школяра", Нобел Парк /Мельборн/, ч. 1, 1976, 19 стор. Рідна школа ім. І. Українки в Нобел Парку. Друк цикльостилем.
- "Сторінка ФУСА" /Фундації Українознавчих Студій в Австралії/. Додаток до "Вільної Думки", ч. 9, 1977. Появилась 9 разів.
- "Сторінка Комітету Прав Людини". Додаток до "ЦіЖ", мельборн, ч. 34, 1977.
- "Струнко", Сідней, ч. /1/, 1978, 64 стор. Журнал Станиці колишніх вояків I-шої Української Ливізії Української Національної Армії у Сідней. Друк цикльостилем.

"Сумівський Голос", Бакстон, Вікторія, грудень-січень, 1977-1978. Таборова газета Команди табору "Крути", Осередку СУМ-у ім. Геть. Ів. Мазепи в Мельборні й Осередку ім. Ст. Бандери в Іжілонгу. Вийшло 3 не пагіновані числа.

Табір ім. ген. Тараса Чупринки, Оселя "Карпати", грудень-січень, 1978-1979. Вийшло 2 числа. Друк цикльостилем.

"Український Екран", неперіодичне видання. Мельборн, ч. 5, 1974, 4 стор. Друк офсетом.

"Хроніка", /Сідней/, ч. 2, грудень, 1979, 6 стор.
/Видання/ Товариства Українських Градуатів /дипломників/ в Австралії. Друк офсетом з машинопису.

"Церква і Життя", як місячник українських католиків у Мельборні до кінця 1967 р., у 1968 р. змінилася на двотижневика. А від 11.3.1973 р. стала тижневиком екзархату українських католиків і таким появляється далі.

"Церковні Вісти", Вайвілл, Аделаїда, ч. 45, грудень, 1979, 12 стор. Видав Українська Катол. Царствія у Вайвіллі. Це від березня 1979 р. змінена назва органу тієї ж парафії п. з. "Вісти Південної Австралії". Друк цикльостилем.

"Школляр", /грудень/, 1974, 38 стор. Журнал Центральної Рідної Школи ім. кн. Ольги в Лідкомбі /Сідней/. Друк офсетом. По кінець 1977 р. вийшло 4 числа.

"Інницький Світ". Додаток до "Вільної Думки", Сідней, чч. 6, 12, 15, 23, 29, 35 47, 1961.

"Ukrainian National Day", January 22. Published in "The Australian", Sydney, 22.1.1975. 4 pages.

"Прощура-Бюллетень" Політичної Ради Організації Українських Націоналістів /ОУНз/. Неперіодичне видання проводу ОУНз в Австралії, Мельборн, ч. 3, червень, 1974, 22 стор. Друк цикльостилем. 26 см.

"Прощура-Протокол" Першого з'їзду делегатів українських кооператив в Австралії, 24-25 січня 1976 р., Мельборн, 1976, 5 стор. Друк цикльостилем. 26 см.

"Вибране з творів Івана Франка", Мельборн, 1976, 48 стор. Видання Россендонської Школи ім. Т. Гевченка з нагоди 120-річчя народження Івана Франка. Спілка "Гідношкільна бібліотека". Друк цикльостилем. 16 см.

"Зіті", Сідней, ч.1, січень, 1979, 8 стор. /Видання Представництва ВО УНР в Австралії. Друк цикльостилем. 26 см.

"Дністер", Українська Кредитова Кооператива. Звіт за господарський рік 1967/1968, Ессендон /Мельбурн/, червень, 1968, 8 стор. За роки від 1968 до 1979 вийшло 12 друкованих Звітів по 8 до 12 сторінок. 27 см.

"Odesa", Notice of Annual Meeting of Ukrainian Cooperative Building Society Limited, Essendon (Melbourne), 25.6.1978, 3 р. 27 см. За роки від 1975 до 1979 5 Звітів.

"Поступ", Українська Торговельна Кооператива. Річний Звіт, 1978/1979, Ессендон /Мельбурн/, 8 стор. 23 см. За роки від 1968 до 1979 вийшло 12 Друкованих Звітів по 8 сторінок.

"Звіт" з діяльності управи Союзу Українських Організацій в Австралії за роки 1972-1974, Аделаїда, 15-16 червня 1974, 29 стор. Друк цикльостилем.

"Звіт" з діяльності управи СУОА за час від 17.6.1974 до 31.12.1976 року, Сідней, 1976, 20 стор. Друк цикльостилем.

"Звіт"-Бюлетень Української Громади Вікторії. Загальні збори УГВ, XXVIII. Звіти за діловий 1977-1978 рік управи, комісій, комітетів, секцій. Список жертводавців ч. 3, Мельбурн, Австралія, липень 1978, 74 стор. 21 см. Друк цикльостилем. Звіт-Бюлетень за 1978-1979, 80 стор. 21 см. Список жертводавців ч. 4. Друк цикльостилем.

"Звіт"-Бюлетень філії Української Громади в Нобел Парку за діловий 1978-1979 рік, Нобел Парк /Мельбурн/, жовтень 1979, 15 стор. 30 см. Друк цикльостилем.

"Звіт" управи відділу Української Антибільшевицької Ліги, Аделаїда, Південна Австралія, червень, 1969, 9 стор. /не пагінований/. Звіт за роки 1971-1973, 9 стор. Друк цикльостилем.

"Звіт", Річний бюллетень управи Української Громади Південної Австралії. XXVI загальні збори УГПА. Звіти управи за 1973-1974 рік. Аделаїда 29.9.1974, 80 стор. 25-ліття Української Громади Південної Австралії, 1949-1974. Друк цикльостилем.

"Звіт" Консисторії Української Автокефальної Право-славної Церкви в Австралії і Новій Зеландії за час від 1.4.1972 до 29.3.1975 року. Сідней, 1975, 4 стор. Звіт Консисторії УАПЦ за 1975-1978 роки, 14 стор. 34 см. Друк цикльостилем.

"Звіт і рекомендації" Лідії Ростик - голови Дослід-чої Комісії Проблем Україністики в Австралії при Союзі Українських Організацій Австралії, Аделаїді, 30.5.1974, 8 стор. Ксеродрук з маши-нопису, 21 см.

"Balance Sheet" and Profit and Loss Accounts, 1974, The Ukrainian Cultural and Social Club Limited, Lidcombe (Sydney), 31.1.1975, 8 p.

"Kiev". Quarterly. Popular Ukrainian Authors in English. Published by Melbourne University Ukrainian Students Club. Vol. 4, Winter, 1976, 17 pp.

"Не можна довше мовчати". Звіт Крайового Ділового Комітету про заходи будови Центру Культури ім. Шевченка в Канберрі, Канберра, червень, 1974, 9 стор. Друк цикльостилем.

"На розбудову парашільних будинків" /УКЦ у Мельборні/. Список жертвовавців, Мельборн, серпень, 1975, 16 стор. Друк цикльостилем. 30 см.

"Освіта дітей емігрантів". /Австралійське Міністерство Освіти/. Schools Commission, Ukrainian, 1975, 6pp.

"Рідна Віра". Орган Станиці Київ у Сіднеї та С. Наливайка в Брізбені. баулкем Гілс, Нью-Саут-Велз, /173/, 12 стор. Друк оффсетом з манускрипту.

"Рідношкільна Бібліотека з княжих часів" Ессендонської Школи ім. Тараса Шевченка. Мельборн, 1977, 52 стор. 30 см. Друк цикльостилем.

"Red Army Ensemble". Edited by Captive National Committee, Melbourne, 6.11.1979, 4 pp.

"Rules and Regulations of the Ukrainian Cultural and Social Club, Licombe (Sydney), NSW, 1973, 4 p.

"Save Valentyn Moroz". Published by The Federal Committee in Defence of the Politically Persecuted in Ukraine, May, 1974, 4 p.

"Соборний Молебень до Пресв. Богородиці" з нагоди
оборони віри і Церкви в Україні. /Видання Комітету/
Оборони віри й Церкви в Мельборні/. Мельборн,
3.10.1976, 8 стор. Друк цикльостилем. 26 см.

"Спільна Панихида" в 50-ту річницю трагічної смерти
Головного Отамана С. В. Петлюри. /Видання Св.
Покровської парафії УПЦА в Ессендоні/. Мельборн,
30.5.1976, 5 стор. Друк цикльостилем.

"Статут" Святоблаговіщенської Церковної Парафії
Української Автокефальної Православної Церкви
в Іжілонгу. Іжілонг, 17.8.1968 р., 4 стор.
30 см. Друк цикльостилем.

"Статут" Національного Фонду Союзу Українських Орга-
нізацій в Австралії /СУОА/, Аделаїда, 1973,
3 стор. 26 см. Друк цикльостилем. Поправлений
Статут, 1974, 4 стор.

"Статут" Української Центральної Шкільної Ради в
Австралії. Аделаїда, 1974, 4 стор. 26 см. Друк
цикльостилем.

"Статут" Об'єднання Українських Православних Сестрицтв
ім. Св. Юліяни княжни Ольшанської, Сідней, 1975,
4 стор. Друк цикльостилем.

"Статут" Української Кредитової Кооперативи "Дністер"
в Ессендоні /Мельборн, Австралія/. Переклав
українською мовою Ст. Радіон. В-во "Просвіта",
Мельборн, Вікторія, Австралія, 1975, 34 стор. 24 см.

"Статут" Ради Українських Кооператив Австралії /РУКЛ/,
Мельборн, 1976, 5 стор. Друк цикльостилем.

"Ukraine: A Christian Nation". Edited by the Ukrainian
Catholic Eucharistic Committee in Australia. 40th
Eucharistic Congress, Melbourne, 1973, 32 pp. 20 см.

"Seven Million Died in Ukraine". Issued by the Organising
Committee of Ukrainian Anti-Bolshevik League.
Melbourne, 1973, 20 p.

"The Ukrainian Cultural and Social Club Limited". Notice
of Annual General Meeting. Sydney, 28.3.1976,
8 pages.

"Співи для хорів зі Служб Божих". /Накладом/ Української Автокефальної Православної Церкви в Австралії і Новій Зеландії, Мельбурн, 1960, 32 стор. 30 см. Друк цикльостилем.

Іспитковський, Ігор, отець. "Дещо з мандрів у 1977 році. "Репортаж. Накладом автора. 1977, 25 стор. 30 см. Додаток до "Вістей Західної Австралії". Орган Української катол. парафії в Перті.

Бібліографія книжок, преси й брошур за роки 1980-1985 є в процесі писання.

УСПІХИ ТА ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО ПОСЕЛЕННЯ В АВСТРАЛІЇ ВІД 1947 - 1984.

Ірина Умриш

На вступі поглянемо, які зміни заходять в австралійських родинах на основі книжки The Family in Australia, яку написали два лікарі-спеціялісти Jerzy Krupinski i Allan Stoller. У цій книжці соціолог Elizabeth Kelly помістила свою цікаву статтю. Вона перевела точну аналізу австралійських родин в 1971 році. Свої завваги починас авторка від Америки, і пише, що в 1970 році американський журнал Time помістив статтю, в якій доказував, що американські родини є в такій величі небезпеці, що їхнє майбутнє, а то й майбутнє цілої нації, поважно загрожене.

Ці самі проблеми, а навіть дещо більші можна бачити серед австралійських родин. І авторка питася: - чи родина зможе врятуватись? - чи бунти студентів, життя молодих людей разом в комунах, нешлюбні пари, які живуть разом, чи все це не зрушить структури родинної стійкості, яку ми дотепер мали? - Не легко є дати відповідь на ці питання, каже авторка, але від певного часу науковці, соціологи звертають увагу на зміни в родиннім житті в містах та індустріальнім суспільстві, не лише Америки, але теж і в Австралії.

В другій половині 20-того століття помітні с зміни, які вслугує до т.зв. "модерного суспільства".

Спосіб праці, вільний час, та родинне життя радикально та швидко змінюються, а ми це з тривогою помічаємо і питаемо: що це діється з нашими родинами в модернім суспільстві? Зростаюча нестійкість в спружіні та родиннім житті, брак дбайливого піклування батьків, та конфлікти поміж батьками а дітьми, чи це не є "провал покоління" ("the generation gap")? Цією тематикою є лише науковці цікавляться, але вона стас важливою темою і заінтересуваннямконої людини. В австралійських родинах заходять різні зміни, а саме: кількість дітей зменшується, кількість матерів, які

працюють, збільшується, кількість подруж помітно зростає, а розведені знова кілька разів одружаються.

Подібні зміни бачимо і в нашому суспільстві, серед українських родин.

Тепер до властивої теми "успіхи та проблеми українського поселення в Австралії від 1947-1984".

Австралія в другій світовій війні була загрожена, але не окупована, як багато європейських країн. Це була так звана "Lucky Country", далека від жорстоких трагедій і великих втрат, які переживали європейські втікачі, особливо зі східної Європи. Іже в 1947 році міністер іміграції федерального уряду пок. Артур Колвел погодився спочатку на 30 тисячну, а опісля 50-тисячну іміграцію на рік. При фінансовій та технічній допомозі I.P.O. почали причаювати вантажні кораблі з європейськими втікачами до австралійських портів. Так почався процес переселення, що приніс понад 170 тисяч за час 1947 - 1954 р. В тому числі була українська група, приблизно 40 тисяч, розміщена по різних австралійських містах. Всі працевдатні відробляли дворічний контракт. Більші наші скupчення були в Сіднеї та околиці, в Мельбурні, Трібоні, Аделаїді, Перті, Гобарті та Канберрі.

Українські Д.П. (Displaced persons) - це родини, сім'ї, люди з університетською або іншою освітою, рівно ж велике число селян та робітників. Усі вони цілковито не були обізнані зі способом австралійського життя. Австралійці з нехітто гляділи на прибулих, не розуміли їх і не співчували. Зразу при кінці 1947 року австралійський федеральний уряд почав творити короткі курси мови та загальної поведінки в надії приспішення асиміляційного процесу, але вислід був слабий. Тоді в 1949 році уряд створив "Good Neighbour Councils", щоб прискорити вліття "Нових Австралійців" до австралійського суспільства. В наслідок цього процесу українські "Ново-Австралійці" почали відчуваєти потребу самозбереження, збереження своєї родини, культури, мови і традиції. Першим кроком в тому напрямі було закладання суботніх шкіл, почато будову церков та народніх домів, повсталі різні організації, хори, театри, танцювальні групи, та позичкові кооперації. Українською мовою часописи почали виходити в Сіднеї, Аделаїді і Мельбурні. Вся увага була звернена на побудову сімейного життя, опертого національні та християнсько-етнічні чинники, та освіту дітей, життя яких почало розвиватись в двох різних світах під оглядом культурним і мовним, поміж домом і школою.

Натуральною подією для всіх стало приймання австралійського громадянства, деякі навіть включалися в політичну дію в таких організаціях як "Association of Captive European Nations", "Democratic Labor Party" і "National Councils of Women". В цих організаціях спільно з іншими національними групами засуджували советський комунізм та масові злочини ССРУ супроти численних поневолених народів. І так вже в 1960-тих роках, у висліді важкої інтенсивної праці, наші осяги були більш чим задовільні, а матеріальна сторінка постійно прогресувала. Звичайно, не всі займались громадсько-суспільною працею, були такі, що віддалися, та жили лиш своїм приватним життям. Вони теж перші асимілювались.

Икраз в тому самому часі почали ми зустрічати нові проблеми. Асиміляція, добробут, та надмірна особиста свобода, непомітно притупили свідомість справжнього нашого завдання тут на еміграції. А нашим завданням є боротьба за збереження української національної субстанції, боротьба проти винародовлюючого тиску на українство, боротьба за українську родину тут на еміграції. Родина, яка є природною, фундаментальною суспільною одиницею, яку належало б усіми засобами охороняти, почала терпіти та розпадатись. З однієї сторони, це вплив прийнятої під сучасну пору соціальної структури, яка принаджує та заохочує до легкого, веселого життя, що є причиною великого занепаду моралі та нарушения стабільності родини.

Другим важним чинником, це ворожа та добре продумана акція московської агентури, яка втискається в кожну ділянку нашої праці, та все, що творче і корисне, усуває і з'їдає. На сьогодні ми масово вже багато жертв, головно серед молоді, яка на наших очах пропадає.

На рідних землях наш народ терпить страшну неволю і знищання, у вільному світі наша молодь уже не вживася української мови, одружується з чужими та йде на національну й на віровизнаневу загибель через винародовлення та мішані вінчання, а ми байдуже приглядасмося тій страшній трагедії і ... бинкетуємо.

Винародовлення нашої молоді відбувається в Україні в російських школах, а в діяспорі не тільки через чуже оточення, але й у деяких наших власних приміщеннях та хатах. Причиною цього є наша байдужість, зашкурливість, фаталізм, брак патріотизму й посвяти, брак особистої і національної гідності, та почуття меншевартости. У пресових звітах з наших з'їздів, конгресів і зборів, самість постанов і закликів до тотальної мобілізації всіх наших сил та засобів, усіх наших громадських і церковних організацій та цілої спільноти для ритуалів

решток нашої молоді від винародовлення, читаемо велику силу великих слів, високопарні, пусті та самообманні фрази і описи коштовних бенкетів, немов по мадзвичайних досягненнях, чи величезних побідах над усіма нашими ворогами. Деякі спекулюють, що через мішані подружжя ми зискаємо прихильників нашої спільноти. На жаль, це хибне становище. Найкращим доказом, це тисячі мішаних подруж які не придбали нам приятелів, а вирвали з нашого середовища часто надійних хлопців і дівчат. Найбільш успішними пропагаторами та оборонцями нашої справи у вільному світі є наша свідома молодь. Очевидно, що існуючі вже мішані подружжя треба вміло приєднувати до нашої справи.

Тому ми повинні зміцнити та поширити нашу свідомість, яка повернула б наше думання до реальності, до правдивої християнської моралі та об'єднала нас усіх до швидкої, зорганізованої дії.

Щоби не пропасти ми мусимо боротись, а найважливішим способом боротьби повинна бути інтенсивна і постійна пресова та радієва пропаганда за українську родину, та за творення Референтур Української Родини при наших організаціях тут в Австралії. Світлої нам'яті наш Блаженніший Патріярх Йосиф у своєму посланні з 3-го червня 1976 року сказав: "Як не дастесь припинити жахливого приросту мішаних шлюбів, то ціле наше українство в діаспорі може скоро зовсім пропасти, а українці на Рідних Землях можуть стати меншістю, або навіть зникнути з лиця землі і переїхти до історії як віджитий і мертвий первень, подібно як це сталося вже з неодним народом в історії."

Українське жіноцтво після Другої світової війни

Наша доба в сучасному історичному процесі представляє собою два світи. Один світ обману, другий - світ розгубленості. Перший - це світ більшевицького комунізму від якого ми втікали на захід, а другий світ без конкретної ідеї, яку можна б задовільно протиставити. Однак після закінчення другої світової війни, українське жіноцтво, яке емігрувало до різних країн світу відчуло конечну потребу узгіднити своє становище, знайти вихідну точку до нової дії. Не маючи в той час зв'язку з рідними землями, українські чинники у вільному світі мусили порозумітись.

В цій цілі скликано 12 і 13 листопада 1948 р. у Філадельфії Світовий Конгрес Українського Жіноцтва, за ініціативою Союзу Українок Америки. Наступні Жіночі Організації взяли в ньому участь: Організація Українок Канади, Ліга Українських Католицьких Жінок Канади, Об'єднання Українських Жінок Німеччини, Союз Українок Франції, листовну свою згоду прислали Союз Українок Аргентини, Англії і Бельгії.

Ідейною підставою та напрямними СФУЖО було:

1. змагання до єдності всіх національних сил
2. змагання до готовості всіх жіночих сил
3. Репрезентація
4. координація праці.

Заклик СФУЖО до українського жіноцтва у вільному світі появився в лютому 1949. Опісля надруковано численні статті як: "Вартість і значення зорганізованості" /Олена Кисілевська/, "Вага інформації" /О. Кисілевська/, "Сила в організованому житті" /Олена Лотоцька/, "Насвітлення наших хіб" /Людмила Івченко/, "Вага допомоги" і "Наказ Хвилини" /Олена Кисілевська/, та багато інших.

Однією з найбільш реальних потреб у тому часі було переселення матерів з дітьми. Союз Українок Америки створив фонд "Мати і Дитина" і взяв на себе це переселення.

Другим пекучим завданням були допомога у творенні нових жіночих організацій та допомога залишеницям. До допомоги залишеницям скоро приступили усі члени - організації СФУЖО.

Готовість української жінки до дії стала міцніша та більша, щораз збільшався круг жінок до активної праці і участь жінок у загальних зборах, з'їздах, у спільніх акціях та у приєднанні нових членок у зорганізовані ряди.

На зовнішньому відтинку праця йшла у двох напрямках:

1. співпраця з жіночими організаціями у вільному світі
2. виступи в обороні Батьківщини, звернені до політичних чинників західного світу

Започатковано теж референтуру преси та видавництва. Першою головою Світової Федерації Українських Жіночих організацій /СФУЖО/ була сл. п. Олена Кисілевська.

В Австралії рівно ж відчуто потребу створення жіночої організації, та фахової і моральної допомоги українським жінкам. Основу першої жіночої організації покладено в таборі Ковра у стейті Н.П.В. 13-го вересня 1949 р. відбулися перші основні збори Об'єднання Українських Жінок у Коврі, а в слід за тим основано Кружки О.У.Ж. в Мельбурні, Сіднеї, Аделаїді, Перті, Ерізбани та інших місцевостях.

Перший Крайовий З'їзд відбувся в Сіднеї 2-3 червня 1951 р., з участю делегаток чотирьох стейтів: Н.П.В., Вікторії, П.А., та З.А. В резолюціях подавалось напрямні в справах: організаційних, виховних, поширення допомогової й культурної діяльності, створення і закріплення зовнішніх зв'язків, плекання мистецтва, та інші.

Ідейно та організаційно діяльність Союзу Українок Австралії була і є тісно пов'язана зі С.Ф.У.Ж.О. Ініціаторкою та першою головою була Мір. Ірина Пеленська.

З вищеперечислених фактів цілком ясно, що українські жінки у вільному світі проявили силу своєї с в і д о - м о с т и. Це промошувало їм дорогу до гарних осягів. Крізь фази розвитку і досягнень та багатогранних завдань, вони не розгубили своїх первісних цілей, головно християнські традиції українського народу, любов та пошану до всього, що рідне.

Окрему увагу присвятили збереженню рідних звичаїв та мистецтва, влаштовуючи курси писання писанок, та курси вишивок. Щоб зберегти цінні пам'ятки нашої культури для приідешніх поколінь, вони заснували музеї, до переходу в цінні збирки народних строїв, вишивок, кераміки, різьби та інше. В Австралії такий музей Союзу Українок находитися в Аделаїді, П.А.

Членки Союзу Українок приймали участь у всіх харитативних та громадських акціях, відчуваючи моральну потребу об'єднання та посиленої спільноти дії. Це була наполеглива та зорганізована праця, корисна і співтворча для українців у вільному світі та на рідних землях. Але ці досягнення, це тільки частина сповідного обов'язку.

Сьогоднішня хвиля ставить перед українською матірю-християнкою нові завдання: дати відсіч нездоровим кличам нашого часу з українських хат-родин, дати відповідь питанню - молода українська людина і культура.

Весь успіх і сила залежать від зорганізованості, яку треба використати для сповнення наших завдань у глибокій вірі в Божу поміч, на яку українська жінкам особливо надіється. Вона завжди стояла на становищі святости родинного життя, опертуому на засадах християнської моралі і етики.

Іміграція принесла багато проблем та важкої боротьби, головно жінкам, які загалом не були приготовані до нових та цілком відмінних життєвих обставин. Часто послаблене родинне життя та віддалі від рідного краю мужчина використовував для поганого неморального життя, або зовсім кидав жінку і дітей. Того ніколи не посмів би зробити у нас дома.

Якщо добре приглянутись, можна ствердити ідейно-духовний занепад серед нашої еміграції. Українська спільнота стає щораз більш неморальною, а то тому, бо що поступово зникає в і д о м і с т ь, а бути свідомим це є знати, розуміти, відчувати. Свідомість відноситься до природнього хисту передбачання та керування.

Свідомість потрібно нам ужити до зміцнення та піднесення національного характеру, до боротьби з іспномальнистю, насильством і тероризмом. Свідомість нам теж потрібна до розпізнання внутрішніх ворогів, які так сміло і успішно діють посеред нас та приносять нам безліч шкоди і приниження.

Жіночі організації, які у першій декаді вложили стільки душі, запалу праці та посвяти, які керувалися шляхотними ідеями і мали значні осяги, сьогодні послабли і притихли, безперечно під натиском морального способу життя і матеріалізму, який веде до внутрішнього розкладу та втрати національної свідомості.

Наше майбутнє залежить тільки від на самих, від нашого плянування та від кількости морально-етичних родин серед нас.

А процес занепаду можна зупинити спільною рішучою акцією протиставлення.

Наші **жінки**-українки можуть і повинні стати спільно з повною вірою у перемогу правди і добра над злом, до оборони наших християнсько-національних ідей та вартості українських родин.

SOME PERSPECTIVES ON BICULTURAL DEVELOPMENT

Eugene Chekaluk

The purpose of this paper is to discuss the problem of development in a bicultural setting in general terms, with specific reference to development in the framework of a Ukrainian-Australian family.

The problem of development in a bicultural and/or bilingual setting has traditionally been viewed in terms of conflict: a conflict that arises from some source of incompatibility between the two cultures that the individual experiences. The source of this incompatibility has been identified by Burns, Goodnow, Chisolm and Murray (1979) as the struggle over incompatible goals. They identify six goal areas where conflict is likely to arise. These are:

Equality: The concept of equality between cultures may be interpreted differently by each side. For example, the Australian culture accepts the foundation of Ukrainian Ethnic Schools and does not discourage displays of the Ukrainian cultural heritage (e.g. dancing, arts and crafts). Such an acceptance may be interpreted by the Australian culture as a display that the two cultures stand on an equal footing. From the Ukrainian point of view, however, this equality may be viewed as window dressing, or "safe" equality rather than equality in any real sense. The Ukrainian interpretation of equality would include such issues as the acceptance of overseas qualifications by the Australian culture, and the integration of schooling in Ukrainian into the mainstream system. In the Ukrainian migration of the post-war period, many fully qualified professionals were forced either to abandon their chosen profession, or to become re-qualified by their host country. Similarly, true equality between the cultures would imply an acceptance of Ukrainian schooling into the Australian system, rather than simply accepting 'Saturday Schools'.

Financial Goals: Because of the usually desperate financial position of the newly arrived Ukrainian migrant, securing finance was of urgent importance. Because of the extended family orientation of the Ukrainian culture (as opposed to the Australian nuclear family), it was not

uncommon for the Ukrainian migrant family to have all its members at work with extended hours. This occurrence would be seen as quite natural from the standpoint of the Ukrainian culture. Firstly, because the culture is oriented to the whole family, it would be understood that it was necessary for all to contribute. Secondly, the combination of the financial devastation suffered by most Ukrainians prior to migration with a strong sense of extended family responsibility resulted in a need to quickly build up a financial base for future family generations. An Australian interpretation of seeing all members of migrant families working overtime could be in terms of "forced labour," or as an indication of the "greedy migrant" syndrome. With the passage of time, the financial goal conflict has diminished greatly as far as the Ukrainian culture is concerned, but it is still evident in the attitudes to, and actions of, newly arrived migrants (e.g. the Vietnamese).

Access to medical care: This is another source of goal conflict which is not really relevant to the present day Ukrainian-Australian, but was certainly experienced by the first migrants. When the non-English speaking migrant required medical care, it was not uncommon for the English-speaking offspring of that migrant to act as interpreter for that family. For a child to be burdened with such a responsibility was viewed as unacceptable by the Australian culture, where children are seen to have minimal responsibilities until they reach a certain age. Again, the interpretation of this situation by the migrant is, that since the child is a full member of the family unit and has a special skill that the others do not have, it must contribute this skill for the benefit of the family unit.

Observing religion of the parents: This goal, whilst common to both cultures, is more pronounced in the Ukrainian. The manifestation of this emphasis in the Ukrainian-Australian culture includes the concept of "mixed marriages", where any offspring of such a marriage are brought up in the religion of one of the parents only, the formation of separate social and youth clubs and organisations for each religion and the separation of cultural activities according to religion. Such practices are also carried out by Anglo-Australians, but with less emphasis.

Linguistic Achievement: Again, this goal would be relevant only to those Ukrainians and their children who were migrants. In any case, there is no evidence to suggest that poor scholastic performance of migrant children is due to their bilingualism. The achievement of this goal, then, is by the same paths for both cultures, namely the family home and the school system.

Academic achievement: Factors which influence the ability of a person to make academic progress include the feeling of self-esteem that he or she has, as well as the access to modelling. Both of these factors may be diminished for Ukrainian-Australian children, especially those of the initial migrants. The migrants were viewed by the presiding culture as inferior in some ways. Because of this their self-esteem suffered, and inevitably their low status in the eyes of the community was noticed by their offspring. This meant that they could not effectively function as models for their offspring.

Social development: One's social development relies to some extent also on modelling. Because of cultural differences, Ukrainian-Australian parents may not be an appropriate model for their offspring in terms of social development. For example, in the development of discipline the Ukrainian parent is likely to be liberal with small children in terms of giving in to their demands, but this liberality decreases as the child grows, becoming quite restrictive when young adulthood is approached. This trend is the opposite of the one practiced in the Australian culture, where the liberality of discipline increases with the age of offspring, who begin to be treated as separate responsible adults sometime in their late teens. Similar conflicts can occur between the cultures in the development of such things as sex-roles.

By placing emphasis on the conflict between the goals of the two cultures, we are really implying that biculturalism is an "us and them" situation. As in any conflict, the speediest resolution is for one side to win: in this case it would be for one culture to dominate, with the other totally submerged. Such a resolution underlies the concept of assimilation, which was the official policy of dealing with "culture-conflict" when the majority of Ukrainian migrants reached Australia following the Second World War. At best, the resolution of "culture-conflict" would be an uneasy truce, where the dominant culture allows the other to maintain a low profile in its minority role. This, then, leads to concepts such as "disadvantaged people", with the following implication: if a migrant (or any other) group is labelled as disadvantaged, this must mean that they are inferior in some way to the majority group. One unfortunate result of such a "culture-conflict" truce is that the minority culture, whilst realizing that it is tolerated due to the whim of the dominant culture, nevertheless feels itself superior to the dominant culture. Whilst conflict is emphasised in culture relationships, such feelings are inevitable.

The alternative view is to banish the concept of "culture conflict", and with it everything it implies, and instead to look for something positive that emerges from biculturalism. The most obvious source of inspiration is the model of bilingualism. The "problem" of bilingualism was treated originally in much the same manner as

biculturalism is at present. However, it was then shown that the idea that bilingualism created conflict in its relevant area (i.e. achievement of literacy) was a myth: bilingualism did not adversely affect literacy or academic achievement. This resulted in bilingualism being treated in a positive fashion, and the aspect given most emphasis was the flexibility and adaptability enjoyed by bilinguals. These results may be readily applied to the "problem" of biculturalism. A true bilingual finds no trouble in "switching" from one language to the other, depending on context. It would not be too unreasonable to expect a person to "switch" cultures according to context: the ability to adapt according to cultural environment should be seen as a positive attribute. Christian (1976) reports that fully developed bilinguals are prepared in the best possible way for dealing with situations where personal and social flexibility is required. The person who has learnt the relativity of his or her own cultural/linguistic values to another set is thereby prepared to respond more realistically to any further set that may be presented. There can be no doubt, then, that bilingual literacy allows for intercultural understanding, which is free of the distortions inherent in a single cultural perspective.

It can be seen, then, that bilingualism is a very important element in the development of the socially flexible bicultural individual. Obviously, then, literacy in the "native" language should be a high priority for the developing bicultural child. Andersson (1975) has shown that the ideal time to teach the "native" language is between 18 and 30 months, so that the child is literate in the home language before entering kindergarten. Christian (1976) and Callaway (1970) both show that the dominant language (English) will be learnt quickly and effectively when this is done. Condon and Sander (1974) report evidence that the influence of a parent's language on the formation of personal identity may begin with birth or even before. This is important, because for the young child the extent of the world is the family: identity will be formed on the basis of that world, and obviously the language spoken will determine whether the child feels bicultural. If the child is literate in the school language, but not in the home culture language, then the home culture language gets the aura of being "second-rate." This is only one step removed from considering the speakers of this language "second-rate." For this very reason the legitimacy of the native language and cultures is to be emphasized, as well as the legitimacy of any place where it may be learnt. The Ukrainian Ethnic School should not be treated as a second-rate school, but rather as a legitimate school which serves as an adjunct to other schooling.

In conclusion, attitudes within the dominant culture towards other cultures can only be changed when the positive aspects of biculturalism are emphasised, rather than those which stress "culture-conflict."

REFERENCES

- Andersson, T.A., A Proposed Investigation of Preschool Biliteracy. Austin, Texas: Author, 1975.
- Burns, A., Goodnow, J., Chisolm, R. and Murray, J.. Children and Families in Australia. Sydney: George Allen and Unwin, 1979.
- Callaway, W.R., Modes of Biological Adaptation and their Role in Intellectual Development. Beverly Hills: The Galton Institute, 1970.
- Christian, C., "Social and Psychological Implications of Bilingual Literacy." In Simoes, A., The Bilingual Child. New York: Academic Press, 1976.
- Condon, W.S. and Sander, L.W., "Neonate Movement is synchronised with Adult Speech: Interactional Participation and Language Acquisition." Science, 1974, 183, 99-101.

СОЦІО-ІДЕОЛОГІЧНІ УГРУПУВАННЯ УКРАЇНЦІВ В АВСТРАЛІЇ. ВПЛИВИ РОДИННОЇ ТРАДИЦІЇ НА НАСТАВЛЕННЯ ДО НАШИХ ІДЕОЛОГІЧНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ЕМІГРАЦІЇ.

Богдан Шемет

Питання, як впливав родинна атмосфера, її соціально-економічний стан, тобто походження даної особи, на відношення до наших ідеологічних організацій на сміграції, цікавили мене вже від дово-шого часу. Потрібні матеріали я почав збирати ще до приїзду до Австралії, у Франції. Але там наша сміграція складається з сліментів більш-менш однакового походження і для мосії **теми** дас мало вказівок. Моя висновки базовані, отже, майже виключно на дослідіх української сміграції в Австралії.

Всі генетики й антропологи – крімsovітських чи всієї комуністичних – згодні, що батьки передають своїм дітям не лише фізичні признаки, але і духовне наставлення.

Я міг досліджувати це питання лише у вільних від праці годинах, не мав можливості простудіювати його докладно, і тому мої висновки можуть бути не цілком вірні, але мені здається, що тенденції нашої еміграції в Австралії – загально – зазивши – віддзеркалені правильно в цій моїй доповідді.

Наїліпше я мав можливість простудіювати це питання у Вікторії, трохи менш докладно в Південній Австралії й Канберрі, ще менш у Новій Південній Зеландії, а в Квінсленді лише в кількох окремих родинах.

Загалом можна сказати, що члени заможніших родин з дому, уроджених в Україні, схиляються більше до правих українських організацій чи австралійських партій, я сказав би приблизно 60-70%, але з них лише невелика частина формально включається до відповідних їм по духу організацій, приблизно 10-15%. Причини цього явища різноманітні, залежно від місця походження даної особи. Емігранти з земельsovітської окупації, які

ще затримали консерватизм і дух з часів української державності, перейшовши переслідування совітської влади, не могли позбутися того страху, що вони за знали дома; у них залишилося постійне недовір'я до існуючих обставин і тут у вільному світі: "ану ж і тут зміниться ресим і їх знов будуть переслідувати за їхнє переконання і їхній настрій". Це відноситься головним чином до бувших статечних хліборобських родин. Духово вони залишилися зі своїми настроями й звичками, зв'язані зі своєю землею дома; пройшло ж небагато часу, коли вони примушенні були змінити своє попереднє життя, якіхось 12-13 років, від початків розкуркулення до війни з Німеччиною. Але частина молодшого покоління тих самих селян-хліборобів, яка старалася пробитися в совітських умовах на ліпше становище, замітала сліди свого походження, здесляється, духово відійшла від своїх батьків, переродилася на типічну "інтелігенцію". Вони духово, а в більшості й формально, приєдналися до наших ліберально-демократичних організацій на еміграції. Деякі окремі одиниці з цієї категорії, загубивши моральні основи своїх батьків у совітських умовах, переслідують свої освістисті цілі без усяких скрупулів, а це їхнє побудження відбувається і на моральних основах оточення. Таких одиниць в Австралії небагато, але їхній вплив відчувається в українському суспільстві.

Окрім групу совітських смігантів творить Сувіжі ресімники, робітники, міщани і деякі нащадки нашої старої дореволюційної інтелігенції з Наддніпрянщини. Вони створили свою демократично-революційну організацію, за духом охлократичну. В перших часах до них приєдналися духово чужі їм елементи, які просто - не маючи політичного виховання - пішли за модною течією. Не диво отже, що ця організація, маючи такі різнопородні елементи, розкололася на різні відтинки, а духово чужі елементи відійшли й присидалися до духово їм більжих правих ідеологічних українських організацій.

Але масмо і сумне для української сміграції явище: доволі поважна частина наших смігантів відійшла взагалі від загального українського організованого життя. Я оцінив би їх. на якихось 15-20%. Причини цьому також різні: деято просто стомився від постійних змін і свого особистого життя й інтернаціональних напружень, деято що побоюється нових переслідувань, знов інші розчарувалися в українському сміграційному житті/поборювання одними других, часто в обрзливих формах/, є й такі, яких самі українці відштовхнули від себе і тут в Австралії, а особливо

в таборах по війні. Вони або включилися в австралійське суспільство, або замкнулися в своїй скрзумі¹. Вони – перейнявши духову ментальність австралійців – присвячують усю свою енергію на поліпшення свого матеріально-економічного становища. Між ними є одна невеличка група: найшовши спокійне життя після всіх пертурбацій в Австралії, так би мовити, причаливши до спокійного берега, вони рішили, що австралійська держава дала їм це задоволення і тому вони зобов'язані все своє майно передати цій державі, а не українській еміграційній спільноті, хоч користуються всіма тими вигодами, що наша еміграція створила для себе: церкви, громадське життя з ріжними імпресами, клюби й т.п. До цієї категорії належать не лише бувші совітські громадяни, але й вихідці зі Західної України, тобто з земель, які до війни належали до Польщі.

Студіюючі духовно-ментальні нахили вихідців з Західної України, а саме з Підляшшя, західного Полісся, західної Волині, Холмщини й Галичини /із Буковині й Закарпатті інші відносини/, я прийшов до переконання – як я зазначив на початку – що загально настрої різних прошарків українського населення в цих областях подібні до таких у довоєнній совітській Україні. Але 20 років принадлежності цих областей до польської держави залишило поважні сліди, і це відзеркалюється тепер на еміграції.

Більшість заможніх хліборобів приєдналося на сміграції формально до правих українських організацій, але інтелігенція, особливо мало й напівосвічена з Волині, Підляшшя й Холмщини, залишилася в республікансько-ліберальному таборі, якого так підтримувала польська держава. Більшість вихідців з вищезазначених областей згуртувалися біля церкви, але приймали участь і в загальноукраїнських організаціях, напр. у Громадах, хоч разом з тим працюють активно і в церкві. Але є група осіб з цього середовища, які уперто не хочуть належати до загальноукраїнських організацій, хоч у церкві приймають активну участь. Я не міг вияснити причин такого наставлення. Думаю, що в деяких випадках це наслідки регіональних анімозій, або скупість /бо треба платити членські вкладки/, або страх включитися в протисовітські виступи, бо вони зазнали переслідування за час совітської окупації на своїй батьківщині.

Маємо ще одну невеличку групу, члени якої дома перед останньою війною, борючися проти Польщі чи польщизни і сподіваючися дістати допомогу від совітського уряду, належали до комуністичних організацій, а потім - переживши совітську дійсність - прийшли до переконання, що в Польщі жилося таки ліпше; вони приєдналися до наших націоналістичних і правих організацій і намагаються своєю працею направити колишні помилки. Бо в дійсності вони комуністами ніколи й не були.

Трохи відмінну групу наших емігрантів в Австралії становлять українці з Галичини. Правда - як я уже зазначив - між ними існують також різні духові типи, такі самі, як і в інших областях України, але їхній голос менше чути і вони рідко намагаються виділитися з загальної маси. Розвиток суспільних і економічних відносин нашого населення в Галичині ще за Австрії, а особливо після першої світової війни, різниеться від такого в інших областях України, і це привело до іншого укладу сил тут на сміграції.

Як відомо, домінуюче становище в галицькому суспільстві зайняла посіна ідеологічна течія, і рілко хтось міг чи хотів протиставитися загальному напрямкові. Коли й були спроби перед останньою війною створити якісь інші ідеологічні організації, то вони були слабі, а совітське панування на початку війни їх ще більше прибило. Ми маємо в Австралії невелике число осіб з цієї категорії, приблизно 10 до 15% галичан незгідні або незадоволені з потягием домінуючого між ними - а тепер і в громадському житті - угрупування. Частина з них прилучилася, принаймні формально, до домінуючої течії, решта сидить тихо. Вони замкнулися в собі родинному середовищі і рідко з'являються на зовні, або віддалися праці на церковному полі.

При цій нагоді треба згадати про одне специфічне явище. Поважнє число хліборобських селянських літів у Галичині, діставши сику-таку середнє освіту, переселилося ще дома до міста. Але галицьке консервативне міщанство /говорю тут про міщанську еліту/ дуже неохоче приймало до свого середовища посторонніх осіб. Ці новоприбулі відірвалися від свого хліборобського класу, але не вилися до відповідного для їхніх нових умов життя середовища. Вони прилучилися до нижчого міщанського середовища, а між собою стараються вибітися на вищі щаблі, поширяють свою освіту різними брошурками, споминами чи

оповіданиями – літературою того ідеологічного напрямку, до якого вони себе заражували. В Австралії ми маємо їх доволі мале число, так десь коло 8 до 12%. Будучи самовпевненими, вони намагаються зайняти провідні становища в ідеологічних і загально-українських організаціях.

Маємо ще одну групу нашої інтелігенції: це такі одиниці, що прийняли ментальність австралійського оточення і постановили як ціль свого життя розбудувати свою базу і через багатство зрівнятися з австралійцями. Вважають себе вже австралійцями і навіть забороняють своїм дітям говорити по-українському. Для українського загалу корисно, звичайно, розбудувати свою економічну базу і піднятися чи-тотрільно на вищий щабель. Але коли це зв'язано з денационалізацією і відмовленням від своїх ідеологічних цінностей, то їхнє багатство приносить для нашого загалу мало користі. Їхнє вище матеріальне становище скоро спілє, виросло воно – в протилежність до можливості на рідних землях – не з традиції, консерватизму й ідеалістичних цінностей, а з пристосування до чужої ментальності. Може пізніше українська спільнота й матиме якусь користь. Трудно прогокувати.

До голосу в нашему суспільстві приходить нова молода генерація. Між ними є такі, що духовно прийняли ментальність австралійського оточення, але ще не з й таких, що затримали природний український ідеалістичний дух. Йих є більшість, я не міг уточнити. Мені вдається пів на пів.

Повторюю, я не претендую на правильність моїх висновків, а дивлюсь на них лише як на кандидатів в ліцензійний дослідник зможе базувати точніші спостереження.

Але при кінці треба підкреслити дуже позитивне явище в українському суспільстві в Австралії: не зважаючи на різну розбіжності, ми зуміли створити загальногромадські організації, які об'єднують духовно різноманітні елементи в одну сильну ідейну українську родину; це Українські Громади, а на базі наукової праці – це наше НТШ. Завдання цього останнього, найти такі шляхи, щоб затримати у нашої молоді природний український ідеалістичний дух та пристосувати його до австралійської матеріалістичної ментальності. Якщо це вдається, якщо ми зуміємо це зробити, то наша молодь почуватиме себе і між австралійцями в своїй атмосфері і залишиться українськими патріотами.

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ДІВІЗІЯ УНА І БРАТСТВА "ДІВІЗІЙНИКІВ" В АВСТРАЛІЇ

Василь Шепетюк

Загально відомо, що практика творення військових частин при чужих арміях була і є притаманною визвольній боротьбі поневолених націй. Як у Першій, так і в Другій світових війнах багато народів творило легіони, які мали немалі успіхи. Вони розповсюджували справу національного визволення даного народу перед світом, але рівно ж ставали ядром, навколо якого розбудовано свої армії.

Дві спроби зробили українці в 1-ій світовій війні створивши УСС-ів і Синьожупанників. Обидві ці військові частини принесли великі користі нашій визвольній справі. У 2-ій світовій війні створено 14-ту Стрілецьку Дивізію "Галичина", яка пізніше була переіменована на 1-шу Українську Дивізію УНА, завданням якої була дальша тяглість боротьби українського народу за свою державність.

Дивізія не була наслідком симпатії чи любові українського народу до німців. Всі ми мали нагоду переконатися в настанові та помочі німців у відбудові нашої державності. Одиноке, що було в нас спільне, це протикомуnistичне наставлення обидвох народів. А провідники української спільноти та свідома українська молодь здавали собі справу докладно, що треба мати своє військо, щоби вивоювати собі незалежність. Свободу ніхто нам не дасть, за неї треба заплатити. А щоби зорганізувати більшу військову формaciю, потрібно великого вкладу, виряду та організаційного досвіду, чого українці не мали. Рівно ж є знане, що уніформа чи назва ніколи не визначали національної свідомості військових частин.

Незаперечним фактом є, що майже по всіх місцевостях України, Білорусії та Прибалтійських країн у 1941 році німців вітало населення як визволителів з-під ненависної большевицької системи. Про т.зв.

"Нос Орднунг", чи східню політику Гітлера, мало хто знов, а його "Майн Кампф" ледве чи читало багато тим зацікавлених людей. Тим більше, що Гітлер заборонив перекладати свої націонал-соціалістичні вчення на якунебудь слов'янську мову.

Перед початком німецько-советської війни, так званого "Унтернемен Барбаросса", в Німеччині, як пише А. Даллін у книжці "Джермен Рул ін Раша", в 1941-44, було кілька таборів з різними поглядами на політику на Сході Європи під час та після війни. Гітлерта Герінг дивилися на східні території, особливо на Україну, як на "Лебенсраум" для вибраної кasti німців. Додатково, Гітлера цікавила пшениця та мінеральні ресурси, а Герінга, як голову індустріального плянування, набір таної робочої сили для воєнної індустрії. Розенберг, як міністер східніх територій, пропонував творення вільних держав України, Білорусії та деяких азійських народів залежних від Німеччини лише економічно. Однак він не втішався популяреністю серед нацистських провідників. Натомість генеральний штаб, особливо офіцери, які знали проблеми Європи, вважали, що всі слов'янські народи треба ангажувати до боротьби з комунізмом. На початку війни вони й те реалізували, творячи відділи з добровольців та з бувших полонених Червоної Армії. Гітлер, коли довідався про іхнє існування, заборонив їх дальше формувати. Провідні нацистські кола, на чолі з Гітлером, уважали, що лише німець або член так званої нордійської раси може носити зброю. Настанова була, що "східня проблема" може бути вирішеною тільки пролиттям німецької кро-ви. Тому всі старання в той час створити якунебуль українську військову одиницю зводилися до нічого.

Після початкових великих успіхів німців на фронтах, часи змінилися. З кінцем 1942 року та на початку 1943 року вони зазнали колосальних невдач. Програма битва під Аламейн в Африці, втрата цілої 6-ої армії під Сталінградом, а з тим скорий відворот з Кавказу спричинили величезні втрати у воєнному матеріалі, а особливо в людях. Добре зорганізована А. Шпером воєнна індустрія відносно скоро забезпечила дивізії новим та уліпшеним вирядом. Однак заповнити величезні втрати в людях новозмобілізованими річниками німцям не вдалося. В надщерблених полках всюди бракувало вишколених вояків. Геббелльс зі своєю пропагандистською апаратурою кидає клич "Нової Європи" та закликає народи заходу до хрестоносного походу проти комунізму. На початку війни створені Гімлером добровольчі легіони: норвежців, данців, голландців, валлонів, бельгійців, та навіть французів,

скоро побільшуються в дивізії, які в уніформах Зброї СС заповнюють прогалини на довжезному східному фронті. Також східноєвропейські народи, лотиші та естонці, творили свої дивізії. Обставини рівно ж примусили німців частинно змінити настанову та політику супроти слов'янських народів.

В той час д-р О. Вехтер, губернатор Галичини, знаючи невідрядне становище німців на фронтах, контактується з проф. В. Куйбійовичем у справі створення української військової формaciї. Провідні члени української спільноти все вважали, що український народ повинен мати вишколену військову одиницю, яка в рiшальний момент була б готова боронити українські інтереси та стати зав'язком української армії. Отже, після недовгих нарад, українціapro-булою цю ідею. Після кiлькаразових переговорiв д-ра Вехтера в Берлінi, його заходи були успiшнi. Вже з кiнцем квiтня 1943 року, з голосними фанfарами, проголошенотворення української військової формaciї пiд назвою "СС Стрiлецька Дивiзiя Галичина".

Що дивiзiю формовано як одиницю Зброї СС, а не Вермахту, до чого багато українцiв мали немалi застереження, можна легко пояснити. Амбiтний Гiмлер все старався, як пише Дж.Лiттлджон у книзi "Патрi-отiк Трейторс", збiльшити кiлькiсть дивiзiй СС, включуючи в СС всi чужинецькi частини. Роблено це з двох причин: по-перше, при мобiлiзацiї нiмцiв за законом лише деякий вiдсоток новобранцiв мiг голоситися до Зброї СС, а на окупованих нiмцями територiях нiяких обмежень не було. По-друге, вiд тих, що голосилися добровiльно, можна вимагати бiльше зусиль на фронтi, як вiд мобiлiзованих. Це було дуже важливe, бо, як вiдомo, "пожежною бригадою" на фронтах були якраз частини СС, якi всiди iшли першими. Що українська дивiзiя була зформована як частина СС ма-ло також свої добri сторони, про що мова буде пiзнiше.

Створення дивiзiї не прийшло без складних переговорiв мiж д-ром О. Вехтером, як речником нiмцiв, та проф. В. Куйбійовичем вiд українцiв. Для нiмцiв українська дивiзiя була ще однiєю боєвою одиницею, яких конечно було потрiбно на фронтi. Хоч треба признати, що д-р О. Вехтер сподiався, через успiхи українцiв у боротьбi з комунiзмом, можливої змiни нiмецької полiтики щодо України. З української сто-рони розумування було простe. Українська молодь не iшла боротися за нiмецькi інтереси, але щоб мати своє вiйсько, яке, як зав'язок української армiї, в рiшальний момент було б готове до боротьби за свою державнiсть. У той час вже було ясно, що Нiмеччина

війни не виграє, а сподівання були, що західні аліянти не дозволять, щоб Москва, окупуючи Німеччину, зайняла половину Європи. Для українців необхідним було також злагіднити окупаційний режим, витягнути українських вояків з численних німецьких дивізій та політичних в'язнів з тюрем і концтаборів, як рівно ж облегшити долю наших робітників у Німеччині.

Передумовами створення дивізії з української сторони були: дивізія має воювати лише на східному фронті, а ніколи проти аліянтів на заході. Дивізія буде мати український провід та командний склад. Члени дивізії будуть мати релігійну опіку, чого в інших частинах Зброй СС не було. Родини дивізійників дістануть ту саму опіку, що й родини німців. Українські робітники в Німеччині можуть голоситися до дивізії, що звільнить їх там від праці. Дивізія має мати свій прапор та українські відзнаки на німецьких одностроях. Має бути створена Босва Управа, яка мала б реферувати всі справи, зв'язані з дивізією.

На жаль, д-р Вехтер не мав аж забагато впливу в Берліні. Гімлер не погодився на багато вимог українців. Щоб не змінити загально прийнятої настанови нацистських кругів до українців, як слов'ян, дивізію було проголошено не як українську, але як галицьку, уважаючи Галичину як складову частину старої Австрії. Отже назва дивізії була СС Добровільна Дивізія "Галичина". Д-р Вехтер просив Гімлера змінити назву на "Українська", однак надаремно. Гімлер боявся, що це ще більше сприятиме розвиткові українського націоналізму. Відзнаками мали бути золотий лев з трьома коронами на синьому щиті на рукаві, та срібний лев на чорних петлях на ковнірі німецького однострою. Провід та рамовий персонал має бути німецький. Командна мова мала бути німецька, а мовою порозуміння, де можливо, українська. Прапору дивізія не мала жодного.

Незважаючи на обмеження та зміни вимог, українська молодь, понад сподівання, масово зголосилася до дивізії. Протягом короткого часу зголосилося 80.000 добровольців. Як подає Дж. Клістман у "Ваффен СС: Ейне Документаціон", тому що вибір, як і все в СС, був високого стандарту, зі всіх зголосених прийнято 26.000. Дж. Райтлінгер в "СС: Алібі оф Нейшенс" не може зrozуміти, що українці після таких, як він пише, нerozумних "dealings" від німців так масово голосилися до дивізії. Співпрацю з німцями він пояснює глибокою ненавистю українського народу до комунізму. До речі, треба признати, що українська молодь у той час мала лише вибір іти в ліс до УПА, до Німеччини на ро-

боту, або до Арбайтсдінstu, бо як прийде Червона Армія то й так всіх безцеремонно пожене на фронт під німецькі кулемети.

Після недовгих приготувань уже в липні 1943 року покликано 12.000 добровольців на вишкіл. Першими з великою парадою у Львові виїхали старшини, підстаршини та кандидати на старшин. І вже від липня 1943 року майже по цілій Європі лунала українська пісня, яку співали хлопці на різних вишкільних таборах, не тільки СС, але й Вермахту. Не було часу стояти з "Лілі Марлен фор дер Казерне", бо, як звичайно у весняний час, вишкіл був скорочений і дуже зимагаючий. Тут варто звернути увагу на добре сторінки принадлежності до Зброй СС. Дивізія, як і всі частини СС, дісталася дуже добре модерне озброєння та виряд, а передусім вишкіл. Система вишколу, що її випрацював генерал СС Гавзер, побудована на принципах провідництва, вірnosti, товариськості та елітарності, виправдала себе на фронтах. Одиноче, що не відповідало ментальності українців, це вимога безоглядного послуху, так званий "Кадавергегорзам". Маючи на меті вишколити якнайбільше старшин і підстаршин, референти вишколу в дивізії все клопоталися за місцем у весняних школах.

У березні 1944 року вишколені старшини та підстаршини повернулися на місця постю дивізії в Ноїгаммер. У той же самий час прибуло багато вояцтва з різних вишколів, і щойно тут починалася організація дивізії в бойову одиницю. Дивізія була зформованою на взір дивізії СС, однаке не була змоторизованою, за виїмком деяких відділів. У склад дивізії входили: З полки піхоти, по 2 батальйони кожний, курінь фузілерів, полк полової артилерії; відділи зв'язку, протитанкових гармат, піхотної артилерії, піонерів і противутнських гармат; технічних частин, відділи постачання, санітарні частини і шпиталь; а також запасний та вишкільний полк. Може найбільшим клопотом дивізії був її командир, ген. Ф. Фрайтаг, старий австрійський партієць, якому вдача та вишкіл не дозволили виконати поставлені на нього обовязки. Недоліком був також рамовий німецький персонал, який складався з людей, які не то що не розуміли української мови, але і їхнє наставлення до стрілецтва було бундючне та без жодного зрозуміння українських проблем. Але хто віддасть доброго старшину під час війни зі своєї частини до якоїс там чужинецької дивізії?

І так майже після року інтенсивного вишколу та організації, дивізія була готовою доказати свою боєздатність на фронті. Отже за школу треба буде запла-

тити. Щойно перед виїздом дивізії на фронт Гімлер у промові до старшинського корпусу визнав, що члени дивізії - це українці, і закликав до співпраці обидвох народів. Але назва дивізії даліше залишилася "Галичина". Незважаючи на назву, в дивізії служили не лише галичани. Там були полтавці, буковинці, херсонці, люди з українських земель починаючи від Галичини до Кубані. Українська дивізія була перша одиниця Зброй СС зформована з слов'ян.

Пляновано було, щоб дивізія, як цілість, була призначена на відносно спокійну частину фронту в околицях Станиславова /тепер Івано-Франківськ/, щоб вояки призвичайлися до фронтових умов. З початком липня 1944 року дивізія виїжджає поїздом на східний фронт. Вже в дорозі пляни змінено, і замість на Підкарпаття, дивізію призначено як другу оборонну лінію, на відтинку 13-го Корпусу 4-ої Армії, під Єроди. Причини зміни плянів не відомі. Правдоподібно, як пише П. Карел у книзі "Скорчед ерт", причиною було тодішнє воєнне становище на середньому відтинку фронту. Як він пояснює, головне німецьке командування сподівалося великого наступу Червоної Армії з околиць Тернополя на північний захід, в сторону Варшави, щоби окружити німецькі армії середнього фронту. Шоби запобігти тій катастрофі, німецький штаб кидає всі частини, які лише були до розпорядимости, а в них і дивізію, на поміч 13-му Корпусові, який був на правому крилі цього фронту.

Дня 14-го липня 1944 року, з нечуваною масою танків, артилерії та піхоти, під охороною ескадр літаків, Червона Армія почала так звану "Львівсько-Сандомирську Кампанію", ціллю якої було зайняти Західну Україну. За короткий час боїв, совєтські танкові частини прорвали фронт і витворили грізну ситуацію на правому крилі 13-го Корпусу. Дивізія дістала наказ полками покинути приготовані становища та пересунутися на південь, щоб замкнути вlam Червоної Армії. Завдання не було легке для незмоторизованої частини. Вже сам перемарш приніс багато втрат, спричинених летунством Червоної Армії. У той час німецькі частини покинули фронт, а самим українським полкам затримати совєтський наступ вдалося лише частинно. І так, після триденної битви, цілий 13-ий Корпус, тобто українська дивізія, і 4 дивізії Вермахту опинилися в окруженні. Після кількаденних боїв у котлі, всі частини залишили весь тяжкий виряж, і 21 липня 1944 року рештки дивізії прорвали совєтський перстень і форсованим маршем перейшли Карпати до збірного пункту в Закарпатській Україні.

Тут, так само як під Бродами, українське населення широ опікувалося втомленими вояками, не дивлячись, у яких уніформах вони прийшли до них.

Втрати дивізії в людях були великі. З понад 11.000 вояків, які виїхали під Броди, лише коло 3.000 вернулося на місце постою дивізії, до Нойгаммер. Йк подає В. Гайке, шеф штабу дивізії, около 2.000 дивізійників перейшло, під час боїв, до УПА. Модерно вишколені вояки зайняли відповідальні пости, яких ледве чи провід УПА міг так скоро й добре вишклоити. Решта, коло 6.000, залишилися на брідських полях навіки. Лише мала частина попала в советський полон. Дорогу ціну заплатила дивізія за такий короткий час боїв, але багато інших військових формаций не виходило з боїв ліпше. Скільки українців згинуло в рядах Червоної Армії за зміцнення режиму, який по-неволює Україну? Не слушно називати бій під Бродами трагедією. Наші вояки сповнили свій обов'язок хоробро та совісно, а вислід битви тільки в малій мірі залежав від них самих. Було б більшою трагедією, якби українці в боротьбі, яка відбувалася на наших землях, жодної участі не брали. Ми радше дикуюмо єгові й будьмо гордими, що наша нація дала таких людей, які були готові добровільно заплатити найвищою ціною, власним життям, за волю свого народу. Незабаром звіти фронтових командирів 4-ої Армії про перебіг боїв дивізії пішли до Гімлерса та головно-мендуочого військ. Звіти були позитивні. Дивізія, хоч не загартована в боях, в таких тяжких умовах виконала свої зобов'язання добре. Як доказ цього, командир дивізії був нагороджений найвищим відзначенням, "Лицарським Хрестом".

Зараз після повороту решток дивізії до Нойгаммеру було рішено з поворотців та запасних вишкільних частин, яких було багато, скоро формувати дивізію вдруге. Після короткого переорганізування та вишкому дивізію перекинено на Словаччину до боротьби з червоними партизанами. Перебування дивізії на Словаччині молоді словачки і дивізійники, без інімкі, дуже приємно згадують. Тут дивізія дальше дошколюється і в зимі 1944 року переходить через Австрію до Югославії, де вона воює з комуністичними партизанами Тіта. Та незабаром їй знову доводиться замикати прорив Червоної Армії на відтинку Гляйхенберг - Фельдбах. Тут у боях дивізія перебуває аж до капітуляції Німеччини. Г. Райтлінгер дивується, що українці, незважаючи на те, що їхня батьківщина вже окупована большевиками, дальше воюють цілком задовільно.

Запізно змінилася настанова німців до слов'янських народів, але в парі з цим у дивізії переведено зміни. Хоч німецька уніформа та провід залишилися, в квітні 1945 року дивізія втратила статус Зброй СС та була переіменована на Першу Українську Дивізію, яка з протитанковою бригадою "Вільна Україна" та частинами Українського Визвольного Війська, разом з 38.000 вояків, увійшла в склад Української Національної Армії під командою Ген. П. Щандрука. Він перебрав від членів дивізії присягу, цим разом на вірність українському народові.

Війна скінчилася. Дивізія, завдяки старанням ген. Щандрука, в більшості попала в англійський полон. Вона довший час перебувала в Ріміні, Італія, а пізніше була в Англії до часу звільнення в 1948 році. Невелика частина попала в американський полон і перебувала в Авербаху, де її звільнено в 1947 році. Алі-ялити перевірили, хто такі вояки 1-ої Української Дивізії, і признали, незважаючи на настирливі домагання Москви, що дивізійники не підлягали насильній репатріації до Радянського Союзу.

На жаль, не сповнилися надії та бажання всіх тих, які вступили до дивізії. Дивізія ані не виробувала свісму народові свободи, ані не стала зав'язком великої Української Армії, яка могла б стати третьою силовою в конфлікті Заходу та СРСР. Не було більше і надоги використати тих, в той час, може найліпше в світі вишколених /що признають як приятелі так і вороги/ вояків. Але важливим є факт, на який влучно звернув увагу І. Райлінгер в "СС:Алібі об Нейшен" : Українські СС це одинокі в цілому світі, які ще довго по скінченні війни воювали проти комунізму в рядах УПА.

В час, коли англійці та американці звільнюють дивізійників з полону, відбувається посилена акція виїзду так званих "переміщених осіб" з тaborів Dillі в Німеччині до різних країн світу. В цю акцію еміграції включалися також бувші вояки дивізії. На жаль, вони часто при ціному натрапляли на багато клопотів і прикростей, бо на тільки короткозора політика аліянтів, але також і свої "помудрілі", які ще недавно обкідали дивізійників квітами, утруднювали їм дістатися до тaborів, чи дістати статус "діПі", щоби могти емігрувати. На щастя, також не було забагато. І так, з кінцем 40-их років, дивізійники розпорошилися по цілому світі, від аргентинського Буенос Айрес аж до австралійського Сіднею.

В Європі, особливо в Німеччині, колишні вояки дивізії мусили ще якийсь час мовчати про дивізію та справи зв'язані з нею. Але з часом політичні відносини змінилися. Дитинча віра аліянтів в дружбу з більшевиками розбіялась, як рівно ж багато своїх змінили свої погляди щодо 1-ої Української Дивізії. Компетентні українські чинники в Європі та за океаном стали на правильні позиції у відношенні до дивізії й відважно вийшли перед рішальні уряди Західних Аліянтів, домагаючись правильної оцінки і справедливого трактування членів дивізії. І завдяки тій переживеній роботі, при чому ієрархія Української Католицької Церкви відігравала важливу роль, досягнено задовільні успіхи. дивізійники могли покінчити з довголітньою мовчанкою, включитися в українське громадське життя та дістати право емігрувати до країн, кули їм перед тим було заборонено.

І так у квітні 1950 року, з ініціативи групи ідейних та активних бувших дивізійників на чолі зі своїм капеляном-священиком на з'їзді в Мюнхені засновано "Братство Колишніх Вояків 1-ої Дивізії УНА". Членами могли бути виключно українці, які не менше одного місяця виконували службу в уніформах 1-ої Дивізії або її допоміжних формаций. Завданням братства було об'єднати всіх бувших членів дивізії в одну велику родину, плекати військові традиції, утримувати товариські зв'язки з іншими комбатантськими організаціями, допомагати матеріально і морально українським воєнним інвалідам та їх родинам, як рівно ж опікуватися могилами поляглих дивізійників.

Щоби інформувати своїх членів про ситуацію, висловлювати громадянству, в ім'я чого йшли молоді люди до дивізії, та спопуляризувати їхнє ім'я серед української спільноти, рішено видавати двомісячник "Вісти". Впродовж недовгого часу дивізійники зорганізували станції й братства та нав'язали зв'язки з головною управою по всіх країнах їхнього поселення. Незважаючи на величезні простори, які розділювали бувших дивізійників, Братство зберегло свою цілість, правопорядок, а передусім понадпартийність та відчуття, що всі с однією великою родиною колишніх фронтовиків Українських Більшовічних Змагань 2-ої Світової Війни.

Завдячуючи обставинам, що австралійська селекційна комісія емігрантів не звертала надто великої уваги на

військову минувшину кандидатів на виїзд, відносно легко було здоровим дивізійникам виїхати додалекої країни кенгуру. Спочатку умовини не дозволяли на якісі більші прояви організованого життя. Відробляючи контракти, емігранти були розкинені по різних закутинах цього колосального континенту. Зрештою, перебування тут багато вважали за тимчасове. Сподівання були, що скоро буде нагода повернутися на Батьківщину. Та нічого не змінилося. Відробивши контракти, дивізійники, як інші українські емігранти, з'їжджаються до головних міст Австралії та включаються в організацію українського громадського та церковного життя.

Довідавшись про існування Братства в Європі, здисципліновані бувші дивізійники рішили організувати станиці на австралійському континенті. Заходами активної групи в Мельбурні, в березні 1951 року скликано ширші сходини, на яких вибрано комітет, завданням якого було підготовити основуючі збори. Внаслідок зусиль комітету, вже в травні 1951 року відбулися збори, на яких засновано першу в Австралії "Станицю Братства Колишніх Вояків 1-ої Української Дивізії УНА". Присутні на зборах були 43 члени, які вибрали керівні та контрольні органи станиці та намітили програму діяльності. Помимо невеликої кількості членів, праця станиці впродовж років була многогранною. Управа в першу чергу намагалася віднайти та приєднати якнайбільше нових членів та нав'язати контакт з головною Управою Братства. Станиця влаштовує панаходи та академії в річниці бю під Бродами та свята в річниці створення дивізії. Вона допомагає в організації Свята Героїв. Відносно багато часу і зусиль присвячено розпродажі журналу "Вісти" та видань Братства, як ось "Ероди", "Спогади Фронтовика", "За Стрілецький Звичай", "Чортківська Оффензива", "Бої Хмельницького", "Вежі Й Кулемети", та інші. Членство та українське громадянство все прихильно ставилося до акції допомоги українським інвалідам, та й кожного року переведені збирки були дуже успішні. З огляду на центральне географічне положення Мельбурну, управі місцевої станиці припадає нелегкий обов'язок організовувати крайові з'їзди дивізійників та з'їзди комбатантів. Навіть у часи, коли з різних причин Управа Станиці не була аж надто активною, дивізійники все були готові допомогти в організуванні всіх більших громадських свят чи імпрез, виконуючи різні функції. На

поживлення праці станиці завжди впливали більші події в суспільному житті Мельборну. І так, ви- свячення першого українського католицького єпи- скопа в Австралії, приїзд Блаженнішого Патріярха, відвідини українських владик, участь у дефіляді на "АНЗАК ДЕЙ" та інші великі свята були поштов- хом до більшої діяльності станиці. Виключно з похрстів членів станиці виготовлено і передано прапори молодечим організаціям Пласт і СУМ. Вкінці слід відмітити існування хору дивізійників, який своїми добрими виступами пригадує громадянству Мель- борну про існування 佈ратства 1-ої Дивізії.

Другою з черги, в січні 1952 року, засновано Станицю 佈ратства 1-ої Дивізії в Аделаїді. Стани- ця численно невелика, бо лише 12 членів було при- сутніх на основуючих зборах, та в недовгому часі ця кількість збільшилося до 30-ти члнів. Першим і основним завданням було присінати якнайбільше члнів та здобути фонди для допомогових завдань. Станиця переводить збірки на допомогу інвалідам та на опіку могил поляглих дивізійників. Завдяки жертвен-ності громадянства ті збірки все були багаті. Щоби спопуляризувати ім'я дивізії серед громадянства, ця мала група членів братства влаштовує свято річниці створення дивізії та академії в честь поляглих в бою під Бродами, а також щорічно допомагає в орга- нізуванні Свята Героїв. Впродовж років управа до- кладає багато часу та енергії для розповсюдження журналу "Вісти" та видань Братства. Розуміючи важ-ливість військових традицій у вихованні молоді, дивізійники все тримають зв'язок з молодечими орга- нізаціями. Станиця уфундувала прапори для Пласти та СУМу, дивізійники були і є в проводах тих орга- нізацій. Найбільшим досягненням аделаїдської ста- ниці була будова першого і одинокого в Австралії пам'ятника в честь поляглих українських вояків у 2-ій Світовій Війні. Величавий пам'ятник з чор-ного мармуру побудований коло української католиць-кої церкви у Вейвлі; його урочисто посвячено 1980 року.

Впродовж існування станиці, незалежно від на- магань чи активності управ, члени станиці, через її вроджену чи у війську підсилену здисциплінова- ність, відзначаються позитивною настанововою до гро- мадської праці. Спроба створити Міжкомбатантський Координаційний Комітет в Аделаїді не була успішна. Комітет зложений з представників 3-ох комбатант-ських організацій показався нежиттєздатним і скоро

перестав існувати. Крайова Управа Братства, створена, натомість, з ініціативи аделаїдської станиці, була більш активною, і Аделаїда є зараз її осідком.

Вже досить довго перед оформленням Станиці Братства в Сіднеї, в січні 1953 року, там були такі прояви зацікавлення працею братства, як збирки на інвалідів чи розповсюдження "Вістей" і видань Братства. Незважаючи на розпорошеність членства на великому терені Сіднею, станиця, яка там була створена, цілий час виявляла активність та працездатність. Бувши дивізійники, знаючи, яким ефективним чинником боротьби в час миру є преса, все розповсюджували велику кількість "Вістей" та інших видань Братства. Як інші станиці, управа в Сіднеї організує свято річниці створення дивізії, академії в честь поляглих під Бродами, свята Листопадового Зриву та свято Героїв. Маючи більше числа членів для здійснення своїх планів, станиця влаштовує забави дивізійників, товариські вечори, доповіді та інші імпрези. Управа переводить щорічно збирки на допомогу інвалідам; зібрані поважні суми вказують на жертвеність нашого громадянства. Ісlikим досягненням діяльності станиці є засновання хору дивізійників та видання журналу "Струнко", який видається власними силами.

Навчені при війську, що все мусить бути вища віда, яка все координує та наказує, аделаїдські дивізійники уважали за необхідне оформити крайову управу братства. В 1952 році було зорганізовано Тимчасову Крайову Управу, яка, однак, через виїзд кількох членів з Австралії припинила свою діяльність. В 1954 році на з'їзді в Мельборні вибрано нову крайову управу. З'їзд рішив, що каденція управи триває два роки, а вибір ії буде відбуватися таким порядком: першою оформить крайову управу Станиця в Сідней, а опісля, Станиця Мельборну, а вкінці Станиця в Аделаїді. Вибрана Управа в Сіднеї після 2-ох років передала діловодство Станиці в Мельборні, де вибрана управа розтягнула свою каденцію аж до 1971 р. У тому році скликано 2-ий Крайовий З'їзд, на якому вибрано нову управу. Однак незабаром і ця управа втратила членів і стала нездібною вести бажану діяльність. Отже станиці працювали самостійно до 1983 року, коли знову в Мельборні відбувся 3-ий Крайовий З'їзд, на якому вибрано управу з осідком в Аделаїді. З сподівання, що координація та напрямні праці крайової управи захочуть станиці до ще більших зусиль.

Незалежно від праці дивізійників в їхніх станицях, більшість з них впродовж останніх 40 років виконує службу в різних галузях українського організованого життя. Ми стрінemo іх в проводах багатьох українських організацій та установ, де вони своєю обов'язковістю та позитивною настанововою до праці спричинилися до їх розвитку. Не бракус дивізійників на високих становищах в університетах, в релігійному житті, та в галузях технічного військово та господарчого життя по цілому світі. А в своїх Станицях Братства, бувші дивізійники мають отой "кусок української землі", де українські люди різних політичних переконань зберегли єдність і понадпартійність, та можуть спільно працювати. І дай Боже, щоби так цілий український народ з'єднано спрямував всі зусилля в ім'я тих, які віддали своє життя за його золю, на спільну позитивну працю, метою якої буде здобути нашу незалежність.

Література:

- P. Corell. Scorched Earth. Hamburg 1963.
- A. Dollin. German Rule in Russia 1941-1944. London 1972.
- W. Heike. The Ukrainian Division "Galicia". Toronto 1970.
- H. Hohne. The Order of the Death's Head. London 1981.
- K. Klietmann. Die Waffen SS: eine Dokumentation. Osnabrück 1965.
- V. Littlejohn. The Patriotic Traitors. London 1972.
- C. Reitlinger. The SS: Alibi of Nation. New York 1931.
- "Вісті" Братство кол. вояків I.УД УНА. Річники 1950-1974.
- Редакційна колегія. За свій рідний край. Аделаїда 1984.

